

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.

III
п-12526

1932-1-12

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМЕНІ
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

27610

Ч.

08

СВІТ ДИТИНИ

АЛЬМАНАХ ДЛЯ ДІТЕЙ

РІЧНИК XIII

ЗА ЧАС ВІД: 1 СІЧНЯ ДО 30 ЧЕРВНЯ 1932.

27610

ЛЬВІВ
НАКЛАДОМ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА
1932.

Діточий „Світик“ — вільничок
Й маленький і без краю —
Не збагнеш чару всіх квіток
У діточих дум розмаю...

Я. Вільшенко.

Зміст XIII річника.

1. Вірші.

Будяк Юрій:

Одвічна подорож землі 20.

Вак А.:

Діточа пісня 159.

Вільшенко Ярослав:

В Мамин День 109.

Вже воскрес Христос з могили 125.

Вже літо йже 157.

Дух Мазепи 77.

З Новим Роком 1.

Маленька Українка 134.

Малий майстер 91.

Перемога весни 93.

Йорданська вода 13.

Волощак Андрій:

Зимові чари 56.

Головінська Марійка:

Пригода малої Ганусі 43.

Глібів Леонід:

Що це таке? 83.

І. Ч.

Любця на лещетах 41.

Ігорків Юра:

Малий козак 105.

Конопніцка Марія:

При муравлиську 186.

Коротинська Е.:

Лялі в дорозі 53.

Пригода з повозом 10.

Кравченко Уляна:

О, Мамочко 149.

Пісня на «Свято Матери» 151.

Про що добра дівчинка в зимі
думає 45.

Привіт нашій Мамі 145.

Кумка Михайло:

Вдячний син 171.

Говорила небіжечка 139.

Дістав 59.

Знає, та не скаже 71.

Лік на блохи 165.

Має добрий нюх 107.

Курпіта Теодор:

Весною 114.

Зима йде 18.

Підгір'янка Марійка:

Літечко приходить 175.

Літний дощик 179.

Привіт дітей Батькови Тарасови
61.

Христова Матінка 128.

Підгірський Олег:

Моя книжечка 29.

Пожалійте інваліда 16.

Привіт «Рідній Школі» 173.

Свято дерев 109.

Пришляк Ж.:

Мамусині мрії 11.

Рутер Л.:

Суперечка букв 177.

Ткач Основа:

Зайчик на совганці 33.

Лепкий Богдан:

Весно наша, весно 130.

Я примір вам даю 63.

Хелмонська Марія:

Зимовий вечір 52.

Хронович Володимир:

Все на землі 4.

Пусті мене, мамо 47.

Чмелик Олесь:

Віршована Азбука 7, 21, 37, 50,
66, 88, 100.

Яро:

Горобчик на снігу 36.

2. Байки, казки і легенди.

Андерсен Ганс Христіан:

Дід-Снігур 17.

Циновий жовнярик 34.

Ялинка 2.

Вуйко Славко:

Маленька помилка 24.

Галя (Цегельська Олена):

Будний День і Неділя 158.

Кумка Михайло:

Левців сшиток 52.

Мажураніч-Брліч Іванка:

Стриборів ліс 144, 168, 178.

Малицька Константина:

Чистенький і Юрзи-Мурзи 68, 84,
103, 117, 132, 147, 166, 180.

Наріжна Ірина:

Когут і сонце 20.

Погідний Микола:

Казка про гордого боярина Марка

Путятича 46, 78, 95, 110.

Теодорів-Давидів А.:

Вуйко Павук 114.

Знай наших 148.

Казка про непорадну Явдоху 41.

Ото вам зілячко 129.

Пробудження 82.

Сам як мотиль 186.

3. Оповідання.

Блажкевич Іванна:

Весела голодівка 135.

Богданко:

Ювілей нашої груші 116.

Як школярі перевели «Свято де-
рев» 119.

Восьмиліток Данило:

Як наш гурток відсвяткував ро-
ковини Тараса Шевченка 67.

Витанович-Гриневич Дарія:

Лицар Голка 164.

Оксамітна Шкірка 112.

Сіренька Мама 153.

Жуковецька Володимира:

Гуцулик 102.

Івась-Безіменний 142.

Мала збиточниця 51.

Курдидик Анатоль:

Для вітчизни 9.

Ксеня 174.

Малий Андрійко 89.

Міля 14.

Самсон 48, 64.

Шалик 32.

Я — ні 160.

Лотоцький Антін:

Великий Дух України 94.

Веселий малюк 145.

Що говорила червона калина ма-
лому Тарасикови 62.

Чехов Антін.

Каштанка 101, 118, 131, 149,
167, 182.

Оповідання без поданих
авторів:

Дотепні забавки 16.

Як Максимцьо навчився читати 36.

4. Повісти.

Верн Юлій:

Плесом Амазонки 5, 22, 38, 54,
70, 86, 104, 120, 133, 152, 170.

5. Научні статейки.

Крип'якевич Іван:

Галич 40.

Зелений Клиш 11.

Лотоцький Антін:

Юрій Вашингтон 80.

Малий історик:

Гетьман Дорошенко 98.

Останні гетьмани України: Да-
нило Апостол і Кирило Розу-
мовський 176.

Про гетьмана Івана Мазепу 126.

Про наказного гетьмана Павла
Полуботка 162.

Юрась Хмельниченко та Іван Ви-
говський 30.

Таранько Михайло:

Як виглядали колись школи 19.

Яніцький Олександр:

Гутірки про природу 26.

6. Сценічні картини.

Вільшенко Ярослав:

Івась і Гануся 57, 72, 106, 121,
136.

7. Ігри та забави.

Воробчики в зимі 43.

Гусак і качурі 155.

Ізда на лови 25.

Млин-вітрак 75.

Чорне море грає 43.

8. Всячина.

Вибір князя поміж деревами 119.

Жертви: 44, 92, 124, 156, 140 188.

Загадки: 12, 28, 44, 60, 76, 92, 108,
124, 140, 156, 172.

Забавки числами 59.

Китайська школа 97.

Небезпечне здобування поживи 83.

Насіння живе 119.

Оповідка 124.

Переписка з читачами: 28, 44, 60,
76, 92, 124, 140, 156, 172.

Розв'язки загадок 187.

Сміховинки: 56, 139.

Фігури зі снігу 27.

Цікаве число 169.

Шкільний Вечір у Вінніпегу 108.

Штучки для розвеселення гостей 91.

Л. Б. 1931

ПЕТРО АНАРУСІВ

Виходить два рази в місяці, кожного 1-го і 15-го.

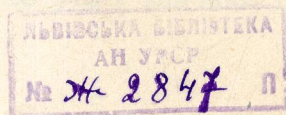
З Новим Роком.

Любі українські діти,
Має до вас слово
Приятель ваш щирий, Світик,
З нагоди обнови!
Почуєте дивні річи:
В одязі новому
Вже на місяць прийду двічі
До вашого дому.
Двічі в місяць дивні дива
Принесу вам в хату,
Як мід бжолі — з мене жнива
Будете збирати.
В наше славне минуле
Поведу вас, діти:
Де й як жили, хто ми були
В старі, давні літа?
Поведу вас в світ широкий
Між чужі народи,
І де зорі ясноокі
Ген, на небозводі!

У казок той світ барвистий,
У чар-світ уяви,
Будем, діти, разом плисти
Весело та жваво.
Знов, як бачите, підріс я
(Як колись бувало)
Тож знов маю більше місця,
Наберу чимало.
Всього, всього вам багато
Навезу, нанесу,
Тільки треба, треба дати
Масти на колеса!
Просіть батька, просіть неньки,
Українські діти:
„Ой, не жалуйте „дрібненьких“,
Для нас, на наш Світик!
Посилайте передплату,
Посилайте скоро,
Хай приходить Світик в хату,
Радую дітвору.

Ми без нього, як без сонця,
Без роси цвіточок!“
Так хай просить кожда донця
І кождий синочок.
Ще й товаришам ви всюди
Пригадуйте діти:
„Коли хочеш вийти в люди,
То читай наш Світик!“
Як станете тисячами
Діточки зі мною —
Я що тижня буду з вами,
Ще й обем подвою.
І в образки прикрашуся,
Колірові може —
Лиш хай татко чи мамуся
Мені допоможе.
Ось таке то, любі діти,
Має до вас слово
Приятель ваш щирий, Світик,
Святкуйте здорово!

Я. Вільшенко

Ганс Хр. Андерсен.

Ялинка.

В лісі на полянці росла мала ялинка. Росла свobodно і сонічко добре її ogrівало. Довкруги, опoдалік від неї, росли багато більші її товаришки, ялиці й смереки. Але мала ялинка хотіла тільки рости й рости, а про сонце й повітря не думала. Не звертала уваги й на селянські діти, що літом бавилися біля неї, або шукали ягід. Часто наповняли малинами великі коробки, або насиливали на стебло свіжі суниці. А назбиравши, сідали коло ялинки й говорили: „Яка вона ще маленька!“

Се не подобалося ялинці. Вона хотіла бути велика. Слідуючого року підросла вже з на десять сантиметрів, а згодом ще вище. І по її галузках було пізнати, скільки їй літ, бо ялинка що року випускає свіжі галузки.

— Ой, коли я вже буду дорослим деревом? — зітхала ялинка весною й осінню, літом і зимою. — Коли я вже розпушу свої галузки широко й високо, а своїм вершком гляну понад усі ялиці й смереки? Коли вже загіздяться на мені співучі птиці, а буря буде тільки поважно колисати мною на всі боки? Тепер мене ніщо не радує...

Найбільше обиджувало її те, що зайчик легко перескакував її і біг собі дальше. Та по кількох роках зайчик уже не міг її перескочити; мусів обходити її, як і ті старі ялиці. Тоді ялинці вже було веселіше.

Осінню рубали рубачі дерево. Вони підрізували високі ялиці й смереки. Се трохи занепокоїло ялинку. Рубачі звалювали дерева на землю, обтинали галуззя, обдирали кору й такі нагі тіла складали на віз і кудись везли.

— Куди вони їх везуть? — питала ялинка й тремтіла. Весною питала вона ластівку й бузья:

— Не знаєте, куди їх повезли? Ви не стрічали їх де по дорозі?

Ластівка не знала, але бузья похитував поважно головою й говорив:

— Я бачив їх. Коли я летів понад Середземне море до Єгипту, то бачив багато нових кораблів і бачив на них нові щогли, як

ліс. Се були наші зрубані ялиці, — бо я чув запах живиці.

— Ой, коби я вже була велика, то і мене зрубалиби й я поїхалаби до Єгипту — зітхала нерозумна ялинка. — Чи то далеко? І яке то море?

— Не говори дурниць! — шептали їй соняшні проміні. — Тішся своєю молодістю!

І вітрець цілував її і роса плакала над нею, та ялинка нерозуміла, чого вони її жалюють.

Кожного року перед Різдвом люди зрубували навіть молоді ялинки. Не обчімхували галузок, а клали їх цілими на вози й кудись вивозили.

— Куди їх везуть? — питалася ялинка.

— Вониж не старші від мене! Чи також до Єгипту? Аджеж їх не обдирають!

— Ми знаємо! Ми знаємо! — кричали воробці. — Ми бачили се по селах і містах. Ті ялинки вдягають люди у всякі блискучі оздобы, освічують їх сві-

чечками й вони стоять у хаті в великій величї й красі.

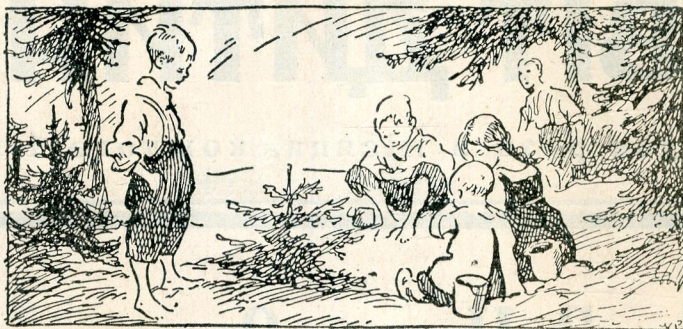
— А потім? Що потім? — допитувалася ялинка й дрожала з цікавості й нетерплячки. — Ох, коби я його дожила, щоби й мене так прикрасили! Се ще краще, ніж їхати до Єгипту.

— Не говори, не говори того! — повторювали соняшні проміні. — Радуйся, що живеш!

Але ялинка не радувалася, тільки тужно ждала слідуючої зими, чи зрубують і її та прикрасять тими оздобами.

І діждалася. Перед Різдвом прийшли рубачі й один сказав: — Що за гарне деревце! — Замахнувся сокирою й ялинка з зойком упала на землю. Почула важкий біль і жаль їй було лишати ліс, у якому вона зросла. Вже не мала сили думати про якісь оздобы, що про них чула нераз від воробців.

Отямилася аж у містечку, на подвір'ю одного дому. Хтось підняв її з воза, де вона лежала стиснена з усіх боків іншими ялинками, й сказав: — Се буде для нас найкраща?

Ялинку занесли до ясної й просторої кімнати. Посадили її у велику посудину, наповнену піском і закрити з усіх боків зеленим чатинням. Ялинка затремтіла. Що то дальше буде?

Тепер прийшли дівчатка й почали обвішувати ялинку паперовими ланцюшками, цукорками, забавочками, горіхами, яблуками і ліхтариками. Повісили також кілька ляльок, а на самім вершку прикріпили золочену зізду. Прекрасно!

Вечером засвітили на ялинці всі ліхтарики й вона заблисла у всій своїй красоті. — Ох, коби мене побачили тепер воробчики, або мої товаришки, або ті старі ялиці й смереки! Коби я так стояла в тих прикрасах вічно, вічно...!

Ялинка задрожала зі зворушення, та в тій хвилі загорілося кілька її шпильочок від свічки в ліхтарику.

— Ратуйте! — скрикнула котрась перелякана дівчинка й маленький вогник зараз погасили. Ялинка й собі налякалася й перестала дрожати, боялася, що може вся займатися й згоріти.

І нагло відчинилися двері з сусідньої кімнати, а під ялинку вбігло кількоро дітей. Вони всі скакали й гуляли довкола, весело галасували й тішились ялинкою. Діточі ручки зривали з ялинки то яблуко, то цукорок, то ляльку, одну прикрасу за другою, так, що небаком ялинка з жалем почула, що вона вже не така красна, як була перед хвилиною.

Світельця горіли аж до кінця й гасли при самій галузці, лишаячи погані знаки по собі. А коли вже догоріла остання свічка, дітям дозволено зняти з ялинки всі даруночки. З криком кинулися діти на забавки й лялі, на оріхи й яблука. За хвилину стояла ялинка без світла і без прикрас. Тільки ниточки від обірваних прикрас та піврані кусні паперових ланцюшків теліпалися сумно на обдертій ялинці.

— Казку, казку скажіть нам дідусю! — кричали тепер діти, не звертаючи вже на

ялинку найменшої уваги. Вони підвели дідуся під обдерту ялинку й посадили його на крісло, жартуючи: — Тепер ви, дідусю, в лісі.

— Про бабу-Ягу, чи про Маруню-красуню? — питався дідусь.

— Про Маруню-красуню! — закликали діти.

Й дідусь почав оповідати про Маруню-красуню, що осиротіла й сходами вниз летіла, але потім княгинею стала, бо князя дістала.

— Може то я та Маруня-красуня? Може то я, сирота, полечу сходами вниз та потім князя дістану й княгинею стану? — так думала собі бідна ялинка і ще не тратила надії.

Ранком увійшли до кімнати слуги.

— Ну, зараз мене знову обвішають яблуками й позолоченими горіхами — подумала собі ялинка.

Але слуги вхопили ялинку в руки, винесли до сінїї, а з сінїї понесли в якийсь заулок, куди не доходило світло дня. І залишили.

— Що ж тепер буде? Що зроблять зі мною? — думала ялинка на самоті й сумувала та тужила за своєю полянкою в лісі.

— Може вони пересадять мене на весні до свого городу і я знову буду росла? — мріяла ялинка й умлівала з журби, з холоду й темноти. — Ох, коби ще раз опинитися в лісі, на поляні! Нехайби вже і всі зайчики скакали через мене...!

— Пі, пі... — запівкало щось під стіною. То дві мишки вилізли з нори й підбігли до ялинки. — Правда, стара ялице, що нині студено?

— А що я вам за стара? — обидилася ялинка. — Я ще зовсім молода!

— Е, що ти знаєш, ялице? — говорили миши. — Чи ти вже була в найкращім місці світа? Чи ти була в коморі, де є сало, шинка, сир і всяке зерно? Чи ти знаєш, що туди влазить худий, а звідтіль вилазить товстий?

— Ні, такого місця я не бачила! Але я бачила полянку в лісі, де сонце світить і птички щебечуть і зайчики скачуть...

Ялинка розказувала мишам, яка вона була щаслива в лісі, на поляні.

— Шкода, шкода нам тебе, стара ялинко! — пищали миши.

— Алеж я не стара! — говорила ялинка. — Мене щойно сеї зими зрубали.

В ночі прийшли до ялинки ті дві мишки і ще дві, а слідуючої ночі прибігло їх вісім. Ялинка говорила їм про себе, а потім про Маруню-красуню й додала: — Так! Колись се справді було і може ще бути... Може і я впаду вниз східками й княгинею стану...

На другу ніч прийшло до ялинки шіснайцять мишок, на третю ще в двоє більше, а в неділю прибули навіть два поважні щурі. Всі цікаво слухали оповідання ялинки і їй було з ними веселіше.

Однак щурам її казка не подобалася.

— Ти не знаєш якої казки про комірки з салом або лоем?

— Не знаю — сказала сумно ялинка.

— То дивна річ! — дивувалися щурі, а за ними й миши. І перестали приходити до ялинки. А ялинці було дуже-дуже сумно, бо не мала з ким поділитися своєю журбою.

Одного дня прийшли в той кут якісь люди і хтось вхопив ялинку тай поніс на подвір'я.

— Ну, щось тепер буде! — подумала собі ялинка. Вона радісно відітхнула свіжим повітрям і наставила сухі галузки до ясного сонця. Глянула в город, а там свіжі квітки й зелень.

— Ах! Ах! То вже весна. Вже бузьокдесь ходить по поляні, а мене там нема — зітхала ялинка й мало що не заплакала.

— Але може ще й з мене щось буде?.. — подумала далі.

Та не було нічого...

Бідну ялинку обступили ті діти, що так тішилися нею на Святий Вечір. Та одно з них сказало:

— Дивіться, що за погана ялиця! Я урву собі ту зізду з неї!

І хлопець зірвав з ялинки її останню прикрасу, золочену паперову зірку з її вершка.

— Ого! Вже все пропало! — подумала собі ограблена ялинка.

Її прочуття було слушне. Слуга сікачем порубав суху ялинку на дрібні тріски й заніс одним оберемком до кухні на підпал.

— Пік! Пак! — тріскотіли кусні ялинки в печі. Діти тішилися, що так ясно горить, та не знали, що то ялинка, порубана на кусні, так гірко зітхає, згадуючи про полянку в лісі, про сонце, про вітер, про зайчика й співучі пташки. Про все своє щастя, що було там у лісі, де вона вродилася, а не в тій ясній кімнаті, де вона хвилево ясніла серед штучного блиску.

Про се щастя згадувала ялинка, аж доки вся не згоріла на попіл. І все минулося, як й інші речі на світі минаються.

Все на землі...

Все на землі сумне, болюче

Прикрив сніжок і стало біло,

Мов тисяч ангелів, ідучи

По нивах крила розстелило.

І серця людські, мов у пеленах,

А всіх думки в засвіті —

Се-ж Син Марії у вселенній

Днесь народився; — Славіте!

Володимир Хронович.

Юлій Верн.

Плесом Амазонки.

I.

Лісовий капітан.

„Phyjslyddqfdzxgasqqehxg
kfn dvxnjugiocytdxvksbxhuyp
ohdvuygmhuhrpydkjoxphétoz
sletnprmvffovprajxhuynojujg
gaymeqynfuglnmvlyfgsu zmg i
ztl lqgyugsqeu bvnvcvedgruzb
lrmxuhqhprzdrgrcgoherg xufi
vrrplphovthvdqfhqsntzhhhnfe
pmqkyuue xktogzgkyuumvi j d q
dpzjqsu erplxxqrgymvkl o h h s
t ozvdk sprpsuvjhd.“

Чоловік, який держав у руці папір записаний стрічками, що клалися з отої дивної мішанини букв, прочитав його ще раз і задумався.

На папері було біля сотні таких стрічок, не розбитих навіть на окремі слова. Записаний був він, мабуть багато літ тому назад, бо час вкрив вже жовтістю грубий лист, заповнений тими гієрогліфами.

Та після яких правил зібрані були тут оті букви? — Се міг би сказати тільки сам власник паперу. Дійсно, шифровані письма є похоті на замки при нинішніх огнетреваліх касах: вони захоронені однакоим способом. Число їх можливих комбінацій можна міряти міліонами, а щоб вгадати їх, не стало б цілого людського життя. Треба знати „слово“, щоб відчинити огнетревалу касу; треба „ключа“, щоб прочитати такий криптограм. В даному випадку, як ви побачите, о се тайне письмо розбивалися найбільш дотепні змагання і до сього при обставинах надзвичайної ваги.

Чоловік, який читав се письмо, був тільки лісовим капітаном.

„Лісовими капітанами“ називають в Бразилії людей, яким поручається гладання за втікачами-Неграми. Сей рід поліції заведений був в 1722 р. Тоді то думка про неморальність невольництва існувала тільки в головах кількох філянтропів. Треба було більш сотні років, щоб прийняли її й перевели в діло цивілізовані народи. Хоч право: бути свободним, належати до себе самого, являється одним із перших основних прав людини, так треба було, щоб цілі тисячі літ проминули, заки ся благородна ідея пройняла кілька народів.

В 1852 р. — коли діється наша історія — в Бразилії були ще невольники, а наслідком того і полюючи на них лісові капітани. Деякі економічні причини припізнали загальне освободження невольників. Однак Негр мав уже право викупити себе й уроджені в його діти були свободними. Вже недалекий був мабуть той день, коли сей гарний край, рівний поверхнею трьом четвертинам Європи, не буде мати ні одного невольника серед десяти міліонів своїх мешканців.

Так отже інституції лісових капітанів судилося зникнути вже в найближчій будучині і вже тепер помітно зменшувались користи, які приносила ловля втікачів. Через той довгий час, коли се ремесло поплачувало, лісові капітани рекрутувалися передовсім зі всякого рода авантюристів, збігців та дезертирів, взагалі з того рода людей, що серед суспільства не находили для себе поля до праці. І чоловік, який читав той папір, не був мабуть виїмком серед громади поважаного товариства лісових капітанів.

Торрес — так називався він — не був ні метисом, ні Індіянином, ні чорним, як більшість його товаришів; був се білий, бразилійського походження, який одержав дещо більше образування, чим можна булоб догадуватися з його тепрішнього положення. І дійсно, годі було його вважати одним із тих голодранців, яких так багато можна стрінити по всіх закутинах Нового Світу. І якщо в сю епоху, коли бразилійські закони не допускали ще до публичних занять мулятів та інших метисів, таке обмеження доторкнулося і його, так причиною сього не було його походження, а його особисті діла.

Впрочім Торрес не находився вже в Бразилії. Недавно перейшов він границю і через кілька днів блукав по лісах Перу, серед яких перепливає Горішня Амазонка.

Торрес був людиною літ трийцяти й гарний з виду. Завдяки його залізному здоров'ю, на ньому не було видно наслідків того неправильного життя, яке він провадив.

Середнього росту, барчистий, з правильними чертами лиця, важкою ходою, з сильно обгорілим від тропічного сонця лицем, носив він густу, чорну бороду. Його очі, заховані під навислими бровами, визначувалися блискучим та жорстоким поглядом. Навіть тоді,

коли клімат не встиг ще закрасити його лиця на бронзову краску, не червоніло воно ніколи, а тільки корчилося під впливом поганих пристрастей.

Торрес одягнений був на дуже первісну моду лісових волоцюгів. На його одязі видні були сліди довгого її уживання: на голові носив він широкий шкіряний капелюх, пересунений на бакир; на ногах штани з грубої шерсті, сховані у великанські чоботи; зверху носив накинене „пончо“ зношене, жовтої краски, яке заслонювало кафтан й камізоль, що доповнювали його стрій.

Та якщо Торрес був лісовим капітаном, то тепер він вже не займався тим ремеслом, особливо в останніх часах. Се видко було з сього, що в його не було ніякої зброї — ні рушниці, ні револьвера. Тільки за поясом видко було „манчетту“ — що виглядала скорше на шаблю, чим на ловецький ніж. Крім сього була в Торреса „енчара“, щось в роді рискаля, уживана головно до ловлі агути, якої повно в лісах над горішньою Амазонкою.

Та якби там не було, в той день 4. мая 1852 р. наш авантюрист був цілий зайнятий читанням свого письма, яке прикувало до себе цілу його увагу. Ніщо не могло його одірвати від того заняття: ні крики малп, які Сен-Ілер влучно порівнював з ударами сокири по галузях дерева; ні сухий грюхит тарахкавця, який правда рідко нападає на чоловіка та є дуже їдовитий; ні навіть протяжне та дзвінке квакання жаби-вола, яка не маючи змоги перевищити бика ростом, не уступає йому в силі свого голосу.

Торрес не чув тої сумішки звуків, яка творила немов суцільний голос лісів Нового Світу. Розтягнувшись під великанським деревом, він не міг навіть любоватися горішніми галузями сього „залізного дерева“ з темною корою, твердого, як той метал, замість якого вживають його до зброї та домашніх потреб, Індіани. Ні! Поринувши в свої думки, лісовий капітан держав у руках отсе письмо. При допомозі ключа, якого тайна була йому звісна, він означував дійсне значіння кожної букви, читав і провірював значіння тих стрічок, для всіх крім його незрозумілих, а при тім усмі-

хався гидкою усмішкою. Відтак пробурмотів він голосно кілька фраз, котрих ніхто не міг би підслухати в тій глухій закутині перувіанського ліса і до сього не міг би їх зрозуміти.

— Так — сказав він, — ось сотня чітко записаних стрічок, що мають безсумніву велике значіння для одного, звісного мені, чоловіка. Сей чоловік багатий! Для його — се — питання життя і смерті, а за се всюди платять багато!

Глянув на папір жадібним поглядом і почав далше до себе говорити.

— Тільки по одному конті рейсів за кожне слово останнього речення, а булаб велика сума ¹⁾! А прецінь се речення варта сих грошей! В ньому зміст цілого письма! Воно називає особи їх справжніми іменами! Так, щоби зрозуміти його, треба вперед означити число слів, які є в ньому, та і по тім може його дійсне значіння не вийти вповні ясно!

Говорячи се, почав Торрес числити в думках.

— Тут пятьдесят вісім слів! — кликнув він. — Се дало би 58 конто ²⁾! А з тією сумою можна в Бразилії, в Америці, всюди, де тільки захочеш — жити, нічого не роблячи! А щоб було, колиб мені заплатили по тій ціні за кожне слово того письма! Тоді прийшлося би капітал числити на сотні конто! Ах, до сто чортів! Тут у мене ціле майно, або я — останній дурак!

І руки Торреса, начеб доторкалися сеї великої суми, начеб згортали купки золота.

Нараз думки його звернулися в іншу сторону.

— Вкінці — кликнув він — я осягнув ціль і не буду жалувати тої томлячої дороги, що привела мене з атлантійського побережа над горішню Амазонку! Сей чоловік, покинувши Америку, міг перебратися за море, — а в такому разі, як мені дібратися до його? Однак ні! Він тут і тільки вилізти на вершок одного з тих дерев, а міг би я побачити дах того дому, в якому він живе з цілою своєю родиною.

¹⁾ Одно конто рейсів = 3000 франків.

²⁾ 174.000 тисяч франків.

(Далше буде).

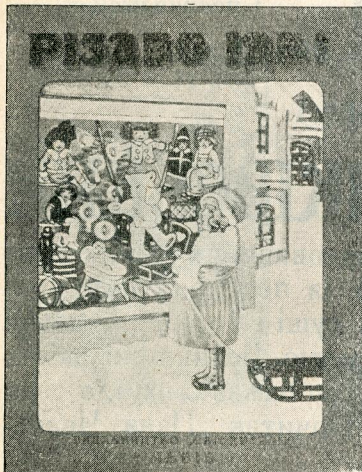

КНИЖКИ НА ЯЛИНКУ

РОДИЧІ! Не жалійте гроша на книжечку для своєї дитини! Нехай під ЯЛИНКОЮ найде кожна дитина відповідну для себе книжечку. Сей дарунок буде для неї найкращий і пожиточний, а для Вас найдешевший. Нехай Свято Різдва Христового стане в наших РОДИНАХ святом ДУХОВОЇ ОБНОВИ, нехай буде символом народин СВІТЛА І ПРАВДИ, яких видимим знаком є КНИЖКА!

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“ має великий вибір прегарних книжок для дітей. Подаємо тут перегляд цих книжок, які на „ЯЛИНКУ“ особливо підходящі. Ось вони:

Для дітей до літ: 6.

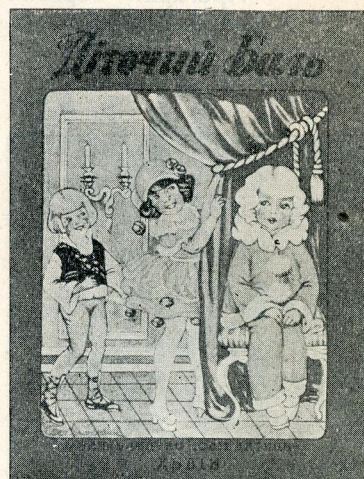

ЮРА ШКУМЕЛЯК
РІЗДВО ІДЕ

книжечка з барвними
образками і вершова-
ним текстом.

Ціна: 1-20 зл.

Ще того автора
„ДЕНЬ ЛЯЛІ“ і
„ІРКА, ЮРЧИК
І ЛЯЛЮНІ“

ЮРА ШКУМЕЛЯК
ДІТОЧИЙ БАЛЬ

книжечка з барвними
образками і верши-
ками.

Ціна: 1-20 зл.

Є ще 16 книжечок по-
дібних в тій ціні з ка-
зочками.

Крім цих книжечок має Видавництво на складі 12 барвних книжечок в ціні по 1-80 зл.

1. А. Б. В. — барвна азбука.
2. Братчик і сестричка.
3. Добрі приятелі.
4. Дикі звірі.
5. Хто почислить?
6. Чуда техніки в життю дітей.
7. Весілля Глогорожечки.
8. Гилля, гуси, гилля!
9. Тік, так!
10. Хто цікавий, хай читає!
11. Що ангели нам принесли.
12. Як лүзак усіх клопоче.

НОВИНА!

На днях вийшла прегарна книжечка для дітей, а саме:

ЗОЛОТЕ ЯЄЧКО

українська народня байочка зілюс-
трована прегарно Вікт. Цимбалом.

Ціна 1-50 зл.

„ПРИГОДИ ЧЕМНОГО ТАРАСА“ . . . 1-50 зл.

„ЗАПИСКИ ІВАСЯ-КРІЛИКА“ 2-00 зл.

Для дітей до літ: 12.

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ. **ВЕДМЕДІВСЬКА ПОПІВНА**

Історичне оповідання про дівчину, яка розгромила та-
тарський загін.

Ціна: 40 сотиків.

БОРИС ГРІНЧЕНКО. **ОЛЕСЯ**

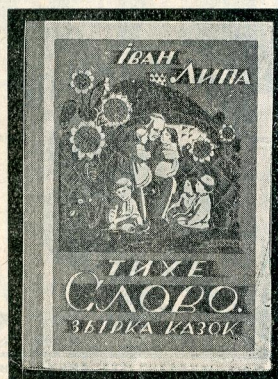
Прегарна повістка про посвяту дівчинки в обороні ріл-
ного села перед Татарами.

Ціна: 25 сотиків.

ІВАН ЛИПА
ТИХЕ СЛОВО

Се збірка казок на основі
українських національних
сюжетів. Ся книжечка по-
винна бути в кожній укр.
хаті де є діти. В тексті
є 20 двобарвних малюнків.

Ціна: 4 зл. (в оправі).

К. КОЛЬОДІ

ПРИГОДИ ПІНОКІЯ

Се архитвір італій-
ської дитячої літера-
турк. Великі педаго-
гічні й дидактичні
прикмети.

Ціна: 4 зл.

★ЗОРЯНИЙ ХЛОПЧИНА★

В.В.О. СВІТ ДИТИНИ

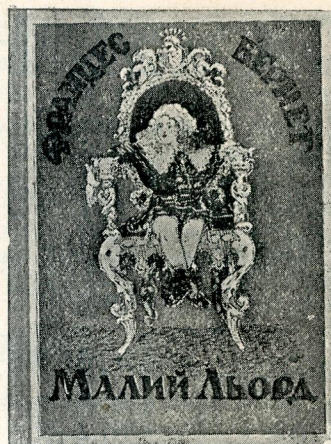
ОСКАР УАЙЛЬД

ЗОРЯНИЙ ХЛОПЧИНА

Вже само ім'я автора говорить про ва-
ртість книжечки, яка
є перлиною всесві-
тної дитячої літе-
ратури.

Прегарні образки
роботи В. Цимбала.

Ціна: 75 сотиків.

ФРАНЦІСКА БЕРНЕТ

МАЛИЙ ЛЬОРД

Нема хіба другої
книжки у всесвітній
літературі, яка по-
трафилаб кожного
читача так зворуши-
ти — як саме отся
повість про малень-
кого льорда Фонтле-
роя, приятеля убогих
і покривджених.

Ціна: 4 зол.

ЯРОСЛАВ ВІЛЬШЕНКО

ПАН ЧВАНКІВСЬКИЙ

Се перелицьований в укр. стилі
Мінхгавзен із несамовитими при-
годами на суші і морю, на місяці
таї під землею. Велика скількість
образків. Хто бажає сміху до сита
— нехай прочитає „Пана Чвань-
ківського“.

Ціна: 1.60 зол.

ДЖОНАТАН СВІФТ МАНДРІВКИ ГУЛІВЕРА

I.

а) До Ліліпутів 1.20 зол.

б) До Велетнів 1.20 зол.

(обр. Юрі Шкрумеляка)

II.

Те саме в скороченню з 4
барвн. образками 1.20 зол.

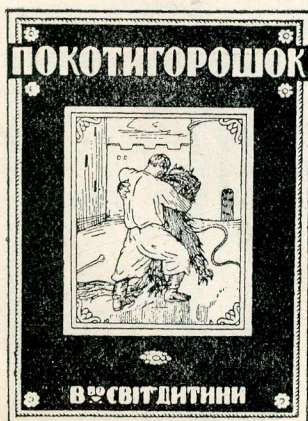
(обр. Антона Лотоцького).

КАЗКИ 1001 НОЧІ

Вибір найкращих казок у відпо-
відній перерібці для дітей, з чи-
сленими образками і барвною
окладинкою.

Ціна: 1.80 зл.

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ ПОКОТИГОРОШОК

українська казка з пре-
гарними рисунками Ю-
рія Вовка.

Ся киїжечка є найбільш
улюбленою лектурою
української дітвори.

Ціна: 1 зл.

АНГІН ЛОТОЦЬКИЙ

ПРИГОДИ ЛИСА-МИКИТИ

Се, що Іван Франко
оспівав віршом — те
саме оповів А. Ло-
тоцький прозою для
дітей. Книжечка при-
крашена 30 образками.

Ціна: 1.50 зол.

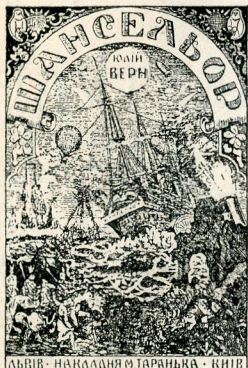
Для молоді до літ: 15.

ЮЛІЙ ВЕРН

ЧОРНА ІНДІЯ

Займаючий опис перших вуглевих шахтів у Шотландії, а на канві повістеві фабули представлені несамовиті пригоди родини вуглекопа Сімона Форда.

Ціна: 6 зол. (в оправі).

ЮЛІЙ ВЕРН

ШАНСЕЛЬОР

Пригоди вітрильника „Шансельора“ на фях Атлантійського океану.

Ціна: 3 зол.

МІГУЕЛЬ СЕРВАНТЕС

ВИСОКОДУМНИЙ РИЦАР ДОН КІХОТ із МАНЧІ

Поруч „Робінзона“, „Гулівера“ і „Казок 1001 ночі“ — повість про „Дон Кіхота“ знаходить найбільше читачів. Се твір, який у життю читається кількома наворотами. Сей архитвір еспанської літератури світить мов чарівний алмаз на овиді всесвітньої культури вже 300 літ і мерхтітиме блеском свого чару й погідного гумору ще сотки літ.

Ціна твору (в 2 томах) 5 зол.

М. РУБАКИН

ОПОВІДАННЯ З ЦАРСТВА ЗВІРІВ

Багато тайн з царства звірів розкрив автор у тій книжці для кожного читача. Кождий прочитає сю книжку з великим зацікавленням, а молодь зацікавить вона до пильного приглядання життю звірят.

Ціна: 4 зол.

Книжку, яку повинен прочитати кождий школяр і школярка — се:

Молодість Славних Людей

яку написав звісний французський письменник Евген Міллер. Не лиш діти, але й родичі прочитають сю повість з великим зацікавленням, тай не одну гадку звідтам примінять у вихованню своїх дітей.

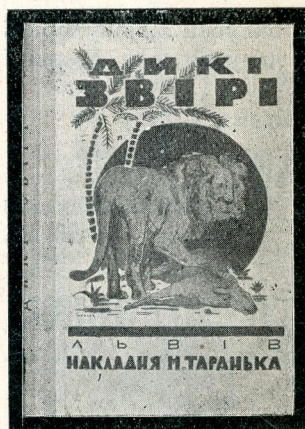
Ціна книжки: 5 зол.

ЕДМОНД АМІЧІС

МАЛІ ГЕРОЇ

Приміри героїчної посвяти та любови рідного краю — так гарно зображені в тій книжці, яка складається з 16 окремих оповідань, що немає для молоді кращої книжки над сю власне. Амічіс промовляє мовою серця до сердець малих читачів так уміло і так пориваючо, як мало котрий інший велетень дитячої літератури.

Ціна: 3 зл.

А. ГАЙЛЬБОРН

ДИКІ ЗВІРІ

Описи способу життя різних звірят так майстерно подані в тій книжці, що зацікавить вона кожного.

Для молоді середніх шкіл се незвичайно корисна лектура.

Стр. 268. Образків 70.

Ціна: 8 зл. (в оправі).

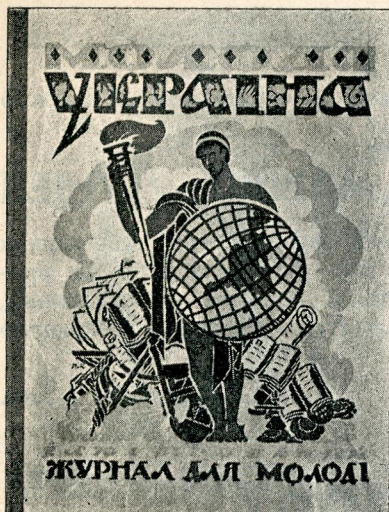
ЕРНЕСТ СЕТОН-ТОМПСОН

МОЇ ЗНАКОМІ

Се збірка нарисів з життя звірів, які автор добре знав. І дійсно знає він звірів, краще від інших дослідників життя джунглів та прерій і пущ. Що більше — Томпсон учить звірів любити. Він пересуває перед нашими очима такі чудові картини з царства звірів, так гарно змальовує в них материнську любов у звірят та привязання до людини, що мимохіть кождий, по прочитанню сеї книжки, зовсім інакше відноситиме до звірів, чи птиць — бо зрозуміє, що звір се не ворог, а приятель людини.

Книжку прикрашує 148 образків і портрет автора. Вона апробована Міністерством Освіти до шкільних бібліотек.

Ціна: 3.60 зл.

Окрасою кожного са-
льону і кожної укра-
їнської світлиці явля-
ються безперечно

РІЧНИКИ „МОЛОДОЇ УКРАЇНИ“

за роки: 1923, 1924,
1925 і 1926 у люксу-
совому переплеті.

Ціни річників такі:

з року 1923 . .	12 зл.
з року 1924 . .	12 зл.
з року 1925 . .	15 зл.
з року 1926 . .	8 зл.

П. Т. Лікарі, Адвокати, Нотарі повинні ті річ-
ники мати у своїх ждальнях, замість різних чужи-
нецьких настольних книг.

Під „Ялинкою“ сі річники будуть безперечно
найкращим дарунком для молоді до літ 15. В них
така велика кількість цікавих оповідань і научних
статейок, та безліч образків — що ті книги будуть
невичерпаним жерелом принадної й позитивної ле-
ктури не лиш для молоді але й для дорослих.

Поручаємо увазі родичів на 4 випуски „Популярної
Бібліотеки“, які надаються на дарунки для старшої
молоді, а саме:

1. ДМИТРО ДОРОШЕНКО:

„ПО РІДНОМУ КРАЮ“

(в полотняній оправі з золотими витисками)
ціна 3.50 зл.

2. В. ЛУНКЕВИЧ:

ЖИТТЯ ПЕРВІСНОГО ЧОЛОВІКА

(в прегарній оправі з витиском) ціна 3.50 зл.

3. Л. КОБИЛЯНСЬКИЙ:

„МИКОЛА ЛИСЕНКО“

(оправа в ціле полотно) ціна 2.50 зл.

4. Л. КОТОВИЧ:

„МИКОЛА ГОГОЛЬ“

(оправлене в полотно) ціна 2.50 зл.

Каталогі висилається на бажання безплатно. Замовлення полагоджується відвратною поштою. Хто
присилає гроші з гори враз із замовленням книжок — той не платить коштів пересилки. Оплачує їх саме
Видавництво. Гроші можна посилати переказами, а ще краще переказувати їх чеками П. К. О. у Вар-
шаві на **конто 151.285**. На обороті складанки чекової можна написати замовлення; але краще є — при-
слати його окремою карточкою поштовою.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

та поручайте веім зна-
комим, що мають дітей

ілюстрований журналік, який виходить 2 рази в місяці в обемі 2 арк. друку, книжкового формату,
під редакцією МИХАЙЛА ТАРАНЬКА.

Умови передплати на 1932 р.: місячно 1 зл., квартално 3 зл., річно 10 зл. Для Америки і Канади 1.50 дол.
річно. Для Закарпатської України 50 кор. річно. Для Буковини (Румунії) 240 леїв.

Всі замовлення слати
на адресу

ВИДАВНИЦТВО „СВІТ ДИТИНИ“ Львів, ул. Зіморовича 3.

Нашим заступником у Румунії є Дмитро Геродот Bucarest IV Strada Delea-Veche 45.

Нема кращого дарунку під „Ялинку“ для дитини над
гарно оправлений

РІЧНИК „СВІТА ДИТИНИ“

Ціни річників такі:

з року 1923 . .	4 зл.	з року 1928 . .	12 зл.
з року 1924 . .	4 зл.	з року 1929 . .	12 зл.
з року 1925 . .	12 зл.	з року 1930 . .	12 зл.
з року 1926 . .	8 зл.	з року 1931 . .	12 зл.
з року 1927 . .	12 зл.		

Ці річники вже на ВИЧЕРПАННЮ! Хто бажає їх
мати — нехай скоро поспішиться їх закупити для
своїх діточок — бо це невичерпане жерело принад-
ної лектури для них.

ЛІСОВА КАЗКА.

Львів, 1922
МАКЛАДОМ ВИДАВНИЦТВА „СВІТ ДИТИНИ“

МИКОЛА ЛИСЕНКО

КОЗА- ДЕРЕЗА

партитура найкра-
щої української о-
перки для дітей,
яка надається до
вистав домашніх
і шкільних при су-
проводі малої ор-
хестри.

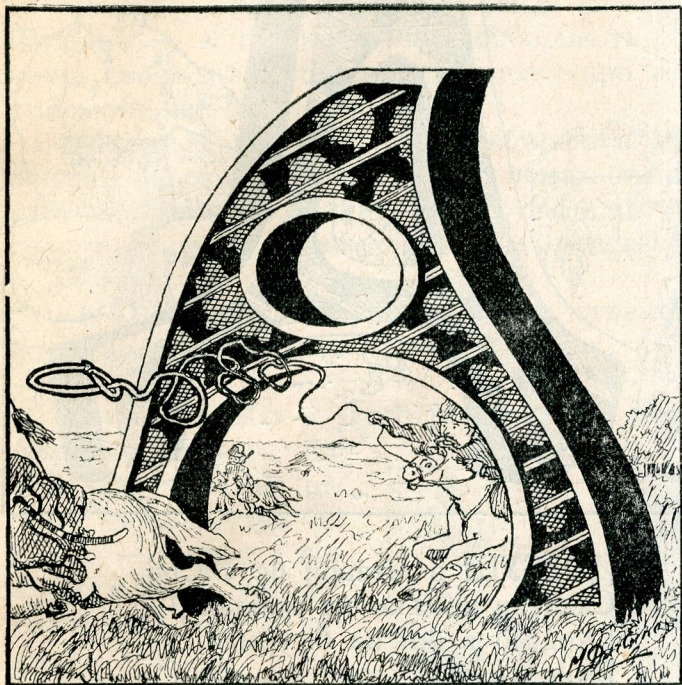
Ціна партитури: 10 зл.

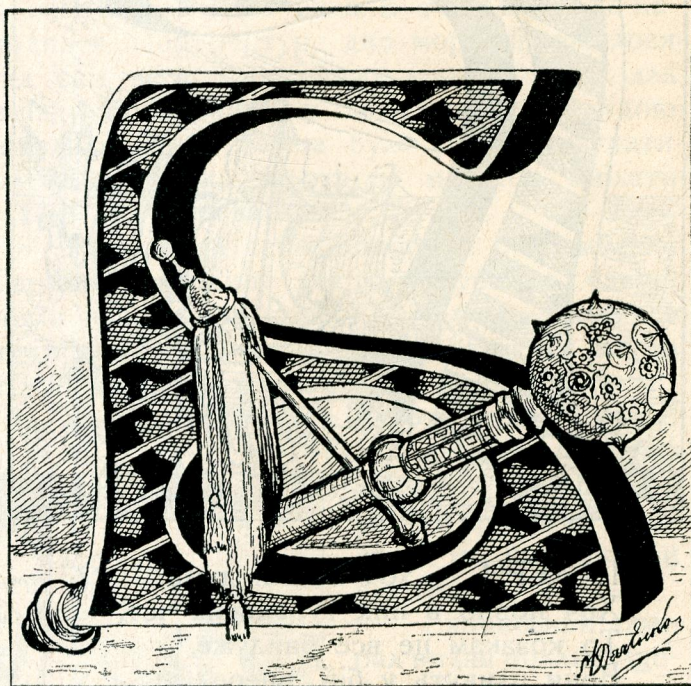
„СВІТ ДИТИНИ“

Олесь Чмелик.

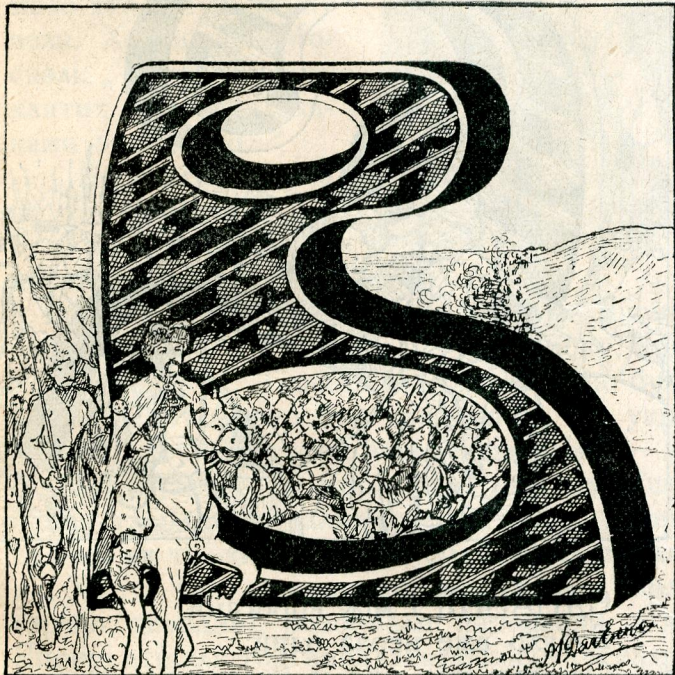
Віршована Азбука.

АРКАН, се зброя вже старинна,
 Про аркани співав співак —
 Так арканами Татарина
 Ловив у полі наш козак.

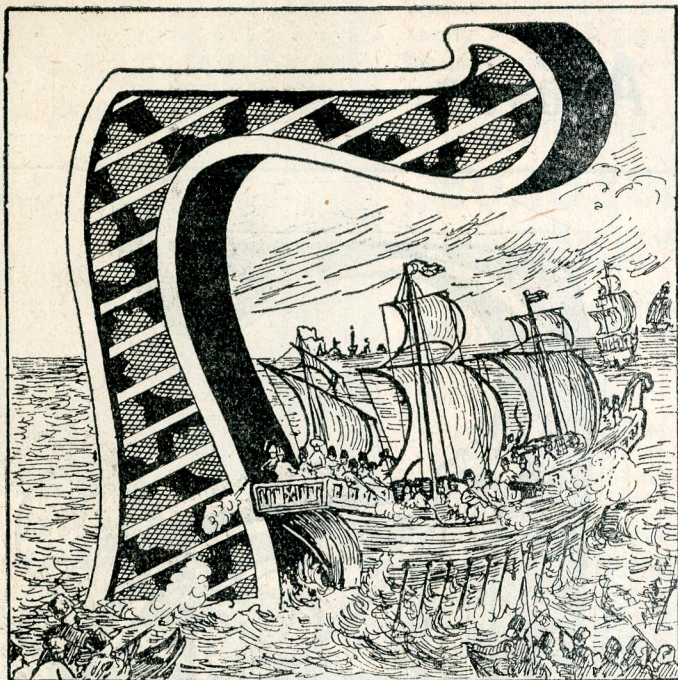
БУНЬЧУК козацький і булава,
 То наша давня гордість, слава,
 Лишився нам лиш спогад волі:
 Сумні могили в чистім полі.

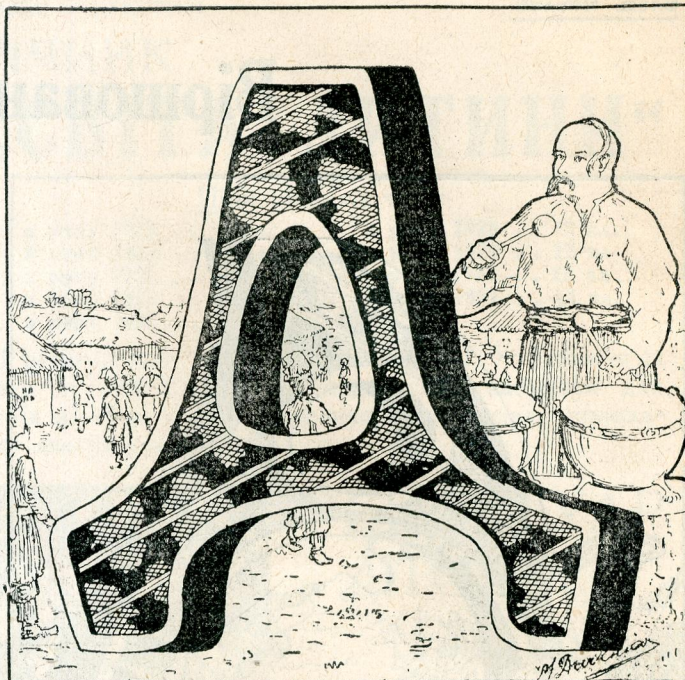
ВІСЬКО йде, йде до бою —
 А попереду отаман...
 Гей, здобуде воно волю,
 Визволить братів з кайдан.

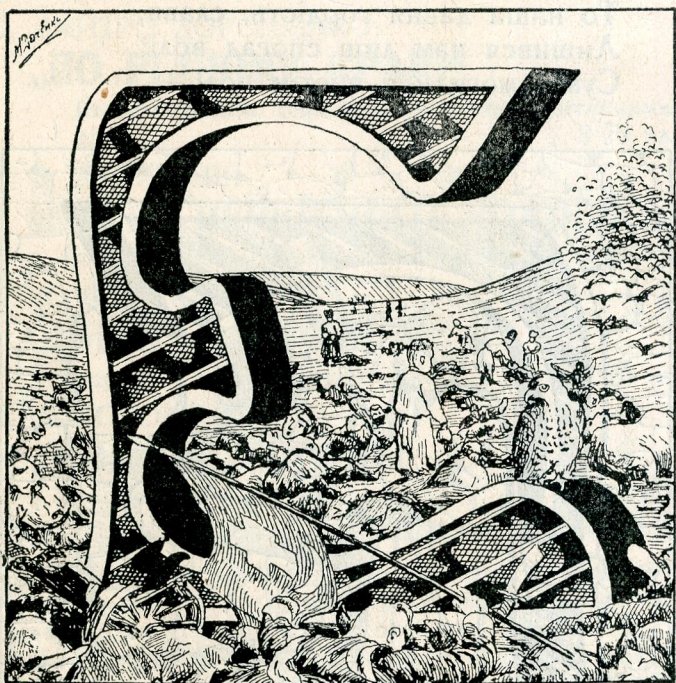
ГАРМАТЧИК станув край гармати,
 І жде — чекає на приказ:
 За хвилю він почне стріляти
 Та ще не час, та ще не час...

ГАЛЕРИ — хоч великі дуже,
Хоч повно в них турецьких чет,
То козакам це все байдуже,
Вони плывуть у бій, вперед.

ДОВБУШ в літаври бе у Січі,
Скликає військо на майдан:
„Ходімо в бій на бісурман,
Вмирать не будемо ми двічі!“

ЕХ! — сумнеж то поле бою,
Скільки трупів тут козачих
Кров плыве, — плыве рікою,
Гайвороння сумно кряче.

ЄДНАННЯ і між ворогами
Бувало вже нераз один:
Ось тут про мир із козаками
Веде нараду Татарин.

Для вітчизни.

(Японське оповідання).

В довгі вечорі, як сонце зайде за гору Фузіяма — в ті довгі вечорі оповідають Японці своїм дітям безсмертну казку про героїський чин...

Маленькі косоокі діти, повбирані в деревляні черевики і довгі, пестро помальовані, халатики (кімона), сидять довкруги діда на солом'яній маті на землі. А дід розказує, а розказує.

І пливе казка. Журкотить, як струмок по камінчиках і пливе... пливе... пливе...

Було се 1905 р. Того року ніякий Японець не забуде, бо той рік показав цілому світові, що Японці — народ і що в них є герої, які люблять свій край до загибину.

Було се 1905 р. З одного боку століоновий велит — Москаль, з другого Японці — маленький народ, про який досі мало хто й чув. Війну вели. Хвалилися Москалі: „Та ми тих проклятих Японців шапками закидаємо...”

Боротьба йшла за Порт Артур. Се було місто, висунене на довшій смужці суші в море, а Японці мусіли його здобути. Японці здобували його і з сього і з того боку; і від моря і від суші. Тількиж від суші трудно було взяти. Порт-Артур був твердиною, був укріплений і хоча відтятий майже від світа — не піддавався ніяк. З моря було ще трудніше. Побіч твердині в заливі стояли великі військові судна і як тільки японська флота підступала під місто, так далекосяжні велитенські гирла гармат твердині, розбивали пароплави, а як Японці втікали тоді випадала російська ескадра і гонила за ними...

Прикро було Японцям. Здобути Порт-Артур можна було тільки знищивши російські пароплави, а ті знова стояли під охороною портових гармат. На воду не виїздили.

Ще була одна рада. В тому місці, де находився Порт-Артур, дно моря підносилося під сам верх і російські кораблі мали для виїзду прокопаний у тому дні рів, кудю виїздили. Якби можна було сей рів заткати — то російська флота не моглаби виїхати і тоді вже справа лекша.

Та заткати сей прокоп не було можна. Гармати твердині дивилися уважно чавунними пашами на море і хтоб був насмілився туди підїхати — той пропав. Заїхати могли тільки люди, що зважилибся згинуть.

Японська команда флоти знала про се.

Знала також, як дуже люблять Японці свій рідний край і як бажається їм, щоб був він щасливий.

І японський адмірал видав поклик, щоб зголосилися ті, які готові на смерть для рідного краю. Зголосилося дев'ятьсот Японців, з поміж них вибрано лиш вісімдесят.

Старих непридатних десять кораблів навантажено вверх камінням з вечора. Як тільки розвидниться, вони мали поїхати на те місце, де в морському дні був рів для

проходу російських кораблів і всі мали там піти на дно.

Кораблі мали провадити люди, а люди мали йти на певну смерть — але на смерть, що мала принести щастя і перемогу їх країні — Японії. На кожному кораблі було вісім людей.

Героям видано останній бенкет. Не пито тоді ні пива, ні вина — а воду. Ті, що йдуть обов'язок сповняти — мусять бути тверезі...

Чорна ніч почала бліднути. Небосхил заблурів крайочком. Повіяло холодним вітром. Десять суден плило повною парою. Ось вони змаліли, ось вже тільки цяпки такі... як дитяча забавка...

А небосклон розяснювався, наче усміхався...

І нагло на мурах Порт-Артура блиснуло світло...

Ж-ж-ж-бах!

Гранат гупнув і кинув високо стовпом води.

Другий, третій, четвертий...

Але судна вже пігнали. Вже досягають. Гармати Порт-Артура казяться сталевими пащами. Шарпають боки кораблів скалки...

Небосхил вже розвидняється — а вони доїждять. Скаженіє Порт-Артур. Рвуть воду стрільна.

І важко перехилиючись починає тонути перше судно. Та ще поки ховається в воду — на щоглі його виразно являються два прапори, що означають сигнал: Приказ сповнений...

Гармати бють, а на місце втопленого судна заїждять два інші. Гармати бють і поволі схи-

ляються оба геройські пароходи. І знову знак прапорцями:

Приказ сповнений...

А на їх місце їдуть слідуєчі і гармати знову бють, виють, сатаніють. Мов місто горить.

І ось вже тільки повно трупів та порваних дощок, бервен з розторощених кораблів. І бовтають воду в скаженій лютости російські гранати, у тій свідомості, що вони безсильні проти тих, що люблять свою вітчину...

Так — Порт-Артур після сього взято. Того, чого не доконали тисячі людей, доконала вісімдесять героїв. Диво сталося. Стомільоновий велит був поконаний...

Вечір переходить поволі в ніч, а малі Японці слухають та слухають. Косі оченята горіють дивним блеском, а в маленьких головках зростає думка:

І я такий буду, як виросту!...

Пригода з повозом.

— Ось, повозик вже готовий,
Прошу сісти, Мурцю мій,
Та мої ляльки в повозі
Зачіпати не посмій!

— Вже й коня на колісцятках
Данцьо до повозу впряг,
Сам на нього сів і гайта!
Грає, трубить, що аж страх.

Славця всім тим комадує,
Вже прапорцем дала знак —
І поїхав повіз скоро
По кімнаті: Тук-тук-так!

Нагло повіз той з паперу
Захитався і дрижить,
Славця й Данцьо налякались,
Тільки Мурцьо тихо спить.

Ще два кроки і той повіз
Вже серед дороги сів, —
Котик скочив на підлогу
Й з переляку замявчів.

Стала Славця над ляльками
І не знає, що робить,
Тільки Данцьо дальше трубить
І на конику сидить!

Е. К-а.

Зелений Клин.

Українці над Японським морем.

Українці живуть не лише в Європі, на давних українських землях, але мають також кольонії (оселі) в різних інших частинах світа, найбільше в Америці й Азії. Серед азійських наших кольоній найбільша се: Зелений Клин в області ріки Амур, що впадає до Японського моря. Зелений Клин се країна дещо більша від нашої України. На півночі вона доходить до Станових гір, на сході межує з Охотським і Японським морем, на полудні з Манджурією. Перепливає сю країну велика ріка Амур, яка має багато приток; з лівого боку важніші є Зея і Бурея, з правого Сунгарі й Усурі.

Підсоння в північних околицях суворе, студінь доходить в зимі до -30° Цельзія; на полудні дещо холодніше як у нас у Галичині. Щодо вогкості, то Зелений Клин є більше сухий чим наші околиці: місцями опадів є лише 200-300 мм. річно.

Майже ціла країна є покрита величезними лісами. З чатинних дерев є тут: смерека, кедр, тис; з листових: береза, дуб, клен, ясень і інші. Росте також коркове дерево. Замітна річ, що в деяких околицях є виноград місцевої породи, що мало відрізняється від благородного. Трав є дуже багато різних родів; особливо ціниться трава „женьшень“, якої коріння Китайці уживають як лік. Наші збіжжа удаються тут дуже добре, бо земля урожайна, в багатьох місцях є чорнозем.

З диких звірів жиє тут: тигр, медвідь, вовк, олень, лось, дика коза, соболь, білка, лис, заяць і інші. Домашні звірята такі, як у нас. В ріках є багато риби, як осетр, сом, щука.

З мінеральних багатств є залізо, мідь, олово, срібло, золото, нафта, кам'яний вугіль, сіль. Особливе значіння має золото. Воно знаходиться у виді золотого піску, який треба

виполокувати з намулу й інших мінералів. Річно добувають тут до 7000 кг чистого золота.

Місцевим населенням сеї багатої країни були Тунгузи і Манджури. Але всієї людности було небагато, менше як 20.000. Російська держава, до котрої належав сей край, хотіла заселити його густійше і заохочувала своїх європейських підданих, щоби тут осідали. Переселенці діставали зразу безплатно землю, 200 моргів на родину, а на господарство пару волів, корову, насіння, господарське знаряддя і безплатний перевіз. Росіяне, що мали ближче Сибір, не хотіли іти так далеко, — зате Українці вибиралися туди у великому числі. Найбільше переселялися селяне-хлібороби з Чернігівщини і Полтавщини. Вони осідали зразу на полудні над рікою Усурі, де підсоння є лагідніше, і тут тепер оселі найгустіші. Переселенці надавали новим місцям старі назви з України і так є там села як: Чернігівка, Зінківка, Новокиївка і под. Тепер всього населення на Зеленому Клині є більше чим мільон, а в сім числі українського 800.000, а може і більше.

Головні міста — се морський порт Владивосток (102.000 мешканців), Благовіщенськ, Хабаровськ, Микольськ-Уссур.

Зелений Клин називають також Новою Україною. Се велика українська кольонія, в якій наші поселенці живуть майже самі з собою, не змішані з іншими народами. Є там українські школи і бібліотеки, виходять часописи українською мовою. Країна богата у рослинні плоди, звірята і мінерали, — має перед собою гарну будучність. Як наші переселенці будуть дбати про свою освіту і будуть працювати над собою, ся далека наша кольонія над Японським морем може стати справді Новою Україною.

К.

Мамусині мрії.

Як вечір настане, в небі блиснуть зорі,
І тиша розіллесь в надземнім просторі,
Тоді моя ненька молиться і мріє,
Думи і надії у серці леліє.

О, я добре знаю, що мамуся просить,
Перед престіл Творця молитви заносить!
В маминім серденьку є чотири квіти:
Любі, кохані, найдорожчі діти.

Щоб у ласці Божій зростали здорові,
Труд життя Вкраїні віддати готові;
„Бог і Україна“! Сей клич хай їм світить,
За ними хай підуть всі вкраїнські діти.

Мамусині мрії! О, дай любий, Боже,
Хай їх не розібе ділання вороже!
Хай вони сповняться від краю до краю,
Я, малий синочок мамусин, благаю!

Ж. Пришляк.

Загадки.

Складова загадка (1 точка).

Ви, яс, зуб, вос, три, пет, нець, я, ру, ги, іс, чер, ток, сто, фле, сир, тя, рі, ко, літ, ем, пис, то, Е.

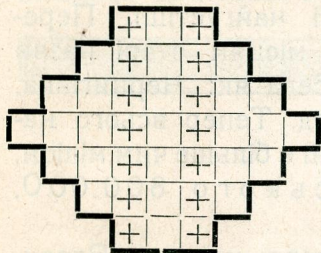
З порозкиданих 24 складів, зложіть 9 слів, яких початкові букви, читані з гори в низ, дадуть назву радісної хвили.

Значіння висказів:

1. Інакше: вік.
2. Місто в Юдеї.
3. Татарський полон.
4. Український герб.
5. Інакше: Схід.
6. Край в Африці.
7. Інакше: монах.
8. Наука про минувшину.
9. Назва писаного твору.

Загадка в орнаменті (2 точки).

(Уложив: Леонід Соневицький).

1. Збір співаків.
2. Церковна пісня.
3. Молочний продукт.
4. Річ подібна до різки.
5. Нарід в Європі.
6. Головна улица великого міста.
7. Східноазійська фасоль.

Букви на місці хрестиків дадуть святочний привіт.

Святочна загадка (2 точки).

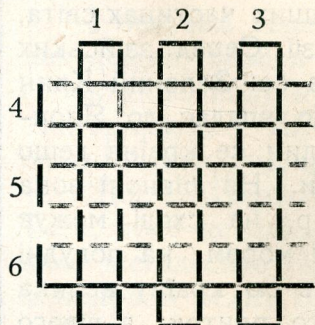
(Уложила: Дозя Канда).

Л	Я	Е	Д	О	Л	Т
Н						І
Н		В	Е	С	Е	Л
Д			С	В	Я	Т
У						Й
У	А	У	К	Ш	Р	

Починаючи від якоїсь букви, — рівночасно пропускаячи відповідну скількість букв у квадратах — відчитайте клич на Різдвяні свята.

Географічна загадка (2 точки).

(Уложила: Одарка Лакуста).

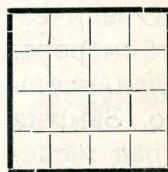

У квадратах помістити 6 географічних назв, що означають:

1. Місцевість славна побідою Виговського над Москалями.
2. Залізничний узол на Лівобережжю, знаний з боїв в 1918 р.
3. Галицьке містечко у Львівщині зі славним гончарським промислом.
4. Галицьке містечко на Поділля, звісне побідою Хмельницького.
5. Столиця Покуття.
6. Старинне місто в Галичині над Гнилою Липою.

Магічний квадрат (1 точка).

(подала: Маруся Мельник).

1. Інакше: дорога.
2. Музичний інструмент.
3. Упряж для волів.
4. Інакше: замішання.

Загадочна візитівка (1 точка).

(Уложив: Олесь Ластівка).

Др. У. Кирбатенко

Чим є сей добродій?

Назви міст (1 точка).

(Уложила: Яруся Лакуста).

У слідуячих реченнях винайдіть назви міст:

1. Твоя гадка ні в пліт, ні в ворота.
2. Сини перекопали цілий сад, а скарбу не найшли.
3. Іван узав у руки один бук, а решту забрали другі хлопці.
4. У байці кажуть, що чорт ківш лиха приніс поміж людей.

Умови передплати: В краю річно 10 зл., квартално 3 зл., місячно 1 зл. Ціна числа 60 сотиків. — Для Америки 1·50 дол. — Для Чехословаччини 50 Кч. — Для Румунії 240 леїв.

Редакція і Адміністрація: Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько.

З друкарні ОО. Василян у Жовкві.

Виходить два рази в місяці, кожного 1-го і 15-го.

Йорданська вода.

Там на річці, на Йордані,
Там Христос-Господь хрестився
З рук Хрестителя Івана —
В Йордану святій водиці.

Ті святі Йорданські води,
Бистроструйні, золотисті,
Розлилися між народи,
Щоб людей з гріха очистить.

Розійшлися Апостоли
Ген, за гори, ген, за води,
Голосили Боже слово
І хрестили всі народи.

І святій Андрій-Апостол
Воду сю поніс за море,
Нашим плів Дніпром він просто,
Аж де Київській гори.

Застромив там хрест на горах
Та оставив Йордан-воду —
І поплив ще дальше нести
Йордан-воду всім народам.

Наш святій князь Володимир
Нарід весь обмив свій рідний
Йордан-водами святими,
Щоби Правди став він гідний.

Води Йордану святії
З Корсуня поплили скоро
Аж у славний город Київ,
Через Галич — ген в Ужгород.

Пийте, діти, Йордан-воду,
Ростить — вірою багаті
Всі до труду для народу,
У любови та в посвяті.

Де є віра в Боже слово
Й братня де любов вічиста,
Всіх Йордан-вода обновить,
Всіх Йордан-вода очистить!

Я. Вільшенко.

Міля.

... А як надходив зимовий, морозний вечір — то небо ставало як грань і на його тлі дивно зарисовувався Високий Замок...

По білому снігу, наче по скатерті, тягнулися рови. В рових і сивоволосий дядько і молоденький безвусий хлопчина. І стара австрійська „мантля“ і біла полотнянка, що зі села прийшла.

Однаково, в мозолисту, тверду і в дитинячу, ніжну долоню, пекло морозне залізо кріса...

Однаково...

Як надходив зимовий, морозний вечір і всі тупали від холоду, а сніг прибирав помаранчевий відтінок — з села приходили...

Дівчата і бабусі. І діти...

Рови витали їх радісно гомінким сміхом і забувалося, що залізо кріса таке студене. Часом приходило мале — може дванадцятьлітнє — дівчатко. Роздивлялося здовж рову і питало:

— Де мій тато? Не знаєте?

А його всі знали. Статочний, кремезний газда з сивавим уже волосом на голові.

— Він отам!.. Бачиш?

Тоді вона швиденько бігла зі збанятком і вузликом у руці і за хвилину чути було голос її батька:

— Не змерзла, Мілю? А як дома? Що робить мама? А Івась як там?

Горяча страва парувала з горняти. Дитячі оченята гляділи в батькове обличчя і маленькі губки цокотіли як уміли:

— Сусід Гринько казав вам кланятися, тату. Він теж вибирається сюди, але ще рука йому не зовсім загоїлася. А стрий Павло — вже третій день як пішов...

Вечір западав чимраз дужчий; сніг сірів, а небо потахало, як потахає вугілля, присипане попелом...

Я не раз глядів на ту картину...

Дівчатко сідало батькови на коліна і слу-

хало чогось, що йшло здалека. Сивовусе батьківське лице нахилялося на її головку і в очах відбивалося темне, що раз темніше небо...

— Мілю, можеб ти вже до дому йшла?

Вона підносила головку, простувала спину і дивилася з усміхом на батька:

Виганяєш мене, таточку? Отже завтра вже не прийду коли так! І нагло маленькі рученята заслонювали йому очи, опускалися нище і задержувалися на великих вусах...

І тоді Міля знов сміялася.

— А вуса? Тату, — ти коли чесав їх!

А як батько вираховував дні, то маціцькі долоні чіпалися тих жмутів волося й порядкували їх старанно.

— Так! — тепер уже гарно!..

Вечір геть западав, а він не міг натішитися дитиною і ледви чутно говорив:

— Йди вже, Мілю! там мама жде...

Вона швидко зіскачувала з батькових

колін і бігла ровом, а батькові очи проводили її, аж поки в ліску не зникала маленька її стать.

Тоді часом — в ті вечорі січневі — рефлектор переглядав наш рів. Впадав болячим світлом і сунув далі, зазираючи в кожний кут і в кожду щілину. І прилягаючи до землі, тулилися всі: австрійські „мантлі“ і білі полотнянки... Хтось хрестився — а світло зазірало всюди, вишукувало слабкі місця.

А село боронилося. Порепаними, змерзлими, мозолистими долонями і австрійськими „манліхерами“. І хоч не раз у день рясно лилося олово та дерлося з життям за шмат землі — село стояло твердо, наче виковане з граніту.

А зі села доходили, приносили харчі і приносили вісти. Приходила що кілька день також Міля.

Часом заскакував її вогняний дощ біля

батька. Тоді вона ховала головку в батькову опанчу і тихо плакала.

А він? Він тоді як сокіл бистро дивився у далечинь і готов був на все.

Міля й мене знала. Проходячи біля могого становища, вона завжди всміхалася до мене селом, тим тихим, сповитим у сніг, селом, що було за лісом. На пращання вона завжди питала батька, чи він ще довго буде в рові і при відході завжди весело сміялася...

До мене ніхто не приходив і я заприязнився з маленькою Мілею. З її батьком давно був знакомий. А бути в однім рові, переживати те саме і ховатися, коли один і той самий шрапнель реготався над нашими головами — сеж найкраща зв'язь сусідська.

Чогось жаль мені сьогодні, що я раз настрашив її. Прийшла, спитала, де батько, а я відповів:

— Нема!

Вона зиркнула здовж рова, відкинула губки і скривилася до плачу. І аж на його руках — як побачила його вусате обличчя — затихла. Але завжди пам'ятала і минаючи мене, грозила:

— Ви недобрі!

Погані! Я вас не люблю!.. І сміялася...

Тільки-ж й того сміху було в ті морозні дні, в старих австрійських ровах — де село боронилося...

Незабаром прийшла така ніч, що ми відступали. За кожду скибу, за кожде дерево дерлося залізо.

Я біг у розстрільній біля батька Мілі, падаючи то встаючи, до ліса. В лісі були другі рови під першими деревами і там було зручніше.

Поле засніжене, сіріло від темних поstateй, гукало, рехло, а рефлектор викусував тьму і обливав нас ярким світлом... Ліс загремів, залунав. Світло вчипилося дерев — але вони стояли байдуужі.

І другі рови відбивалися...

Відбито приступ і на білому снігу лежали, наче снопи — чорні горбки. Кождий втирав піт з чола і числив стрільна. Десять — двацять — двацять п'ять!

На полі царила тиша. Але на війні така тиша страшніша чим бій. Морозом віяло від неї в мозок:

— Двацять п'ять!

Я згубив товаришів, а на право і на ліво нічого не було видно. Було темно...

Нараз чую, що хтось повзе ровом. Приціленим дулом зустрів його мій кріс і маленька стать замаячила передімною...

— Хто се?

— Я! — загув тоненький голосок. — Я, Міля!

І тоді в мені скочило щось і я кинувся до неї. Вона щось двигала.

— Мілю! А тиж чого тут? Бійся Бога!

— Я до батька... Стрільна несучи. До нас в хату поносили...

Міля важко дихала.

— Ніхто не бачив, як я... Де батько?

І тоді ще чорніший став ліс, ще ляснішою здавалася бути ніч. Що я мав сказати дитині?

Вона наче бачила мою журу і півголосно закликала:

— Тату!

Аж гушавина відозвалася: — Мілю!

Він прибіг, тягнучи кріс за собою, вхопив її на руки, засипав поцілуями, так, що дівчатко ледви могло говорити:

— Татку, я принесла... Ви скажилися іноді... а в нас... поносили... Нині... так страшно стріляли... Ніхто не знає...

Десять на право зареготався скоростріл і вона вирвалася з батьківських рук:

— Татку, я тікаю. А тут маєте хліб. Вона вийняла ізза пазухи спорий шматок хліба і вже бігла, западаючи в п'ять лісової ночі.

Я чув, як голосно перехтрестився її батько...

На сході починало сіріти і було видно, як противник виходив з окопів до наступу. Ліс загремів, засатанів... І мої пальці що хвилини стрічалися з дужою рукою на тих патронах, що їх Міля в ночі принесла...

Ми відперли приступ. Раніше сонце здоровило радісно нас обох — мене і батька Мілі, батька героїської дитини.

Він стояв гордий, а в його очах світилося щось святе...

Я більше вже не бачив Мілі, бо її батька скоро перенесли в іншу частину. І тільки, як надходить зимовий, морозний вечір, як небо стає подібне до грані, тоді я пригадую собі сю картину:

На червоному тлі дивно зарисовується Високий Замок, а в австрійських старих ровах — де дужі спрацьовані долоні холодну сталь стискають — вона... Дитина села. Чорнява, у красій хустці, зі збанятком у руці і клуночком у другій...

Маленька Міля.

Пожалійте інваліда!

Поможіть мені, кохані!
Гляньте на гіреньку долю!
Втратив ногу я і руку
В боротьбі святій за волю!

Я пішов на перший поклик
Рідний край свій ратувати,
З бою я вернув каліка, —
Не відмовте поміч дати.

Батька й неньку я покинув,
Жінку й діточки маленькі, —
Чи на вид мій, мої милі,
Не щемить у вас серденько?

Поможіть мені в потребі,
Дайте хоч на ложку страви!
Я розкажу вам про бої
І про дні давної слави...

Дотепні забавки.

До багатого дому принесли кілька гарних забавочок дітям на Ялинку. Поскладали їх у холодній комірці, бо дітям мали роздати аж по вечері. Сидять забавки й мерзнуть і сумують.

Нарешті вискочив зі своєї коробки Страшачок і каже:

— Докиж ми будемо тут мерзнути? Там, у покоях, чую, вже вечеряють, а нас не беруть туди! Ось, бідна Лілі-Білявка уже й заснула з нудьги!

— То правда! — каже малий пушистий Мопсик і почав будити Лілі.

— Вставай, в холоді спати не можна, ще замерзнеш!

Лілі протерла скляні очка й почала плакати.

— Ні, я не видержу тут довше! — каже Страшачок. — Ходім хіба шукати гостиннішого дому!

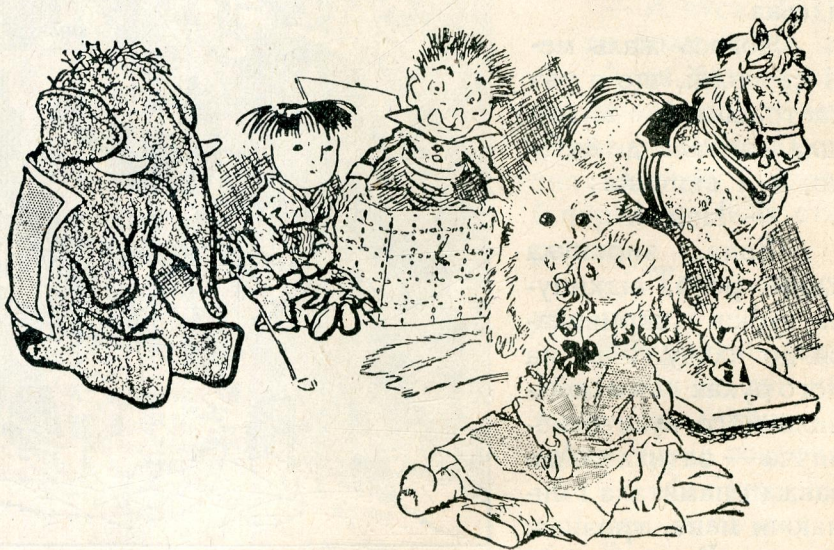
Але Слонь сказав, позіхаючи:

— Я не піду! Там така сніговія, ще застуджуся, бо я звик у Африці до тепла.

— І я не піду! — каже кінь, — бо я з Арабії; там також тепло, а тут бодай за вітром, і не так, як на дворі.

— І я лишуся тут! — каже Японочка.

— Ну, то підемо троє! — каже Страшак.

— Піду я, Лілі і Мопсик. Нас і так тут багато для тих панських дітей.

І пішли. Ідуть, ідуть сніговими полями, аж здалека побачили село. Підійшли під першу хатину й дивляться у віконце. А там бідна мати-вдова споживає з діточками убогу вечерю. А на столі ні одної забавочки.

— Повернемо сюди! — каже Лілі. — Тут є троє вбогих діточок, нехай мають з нас потіху.

Застукали в двері; їх пустили в хату. Діти врадувалися й з утіхи почали цілувати Страшака, Лілі і Мопсика. А потім узяли їх до себе на ліжечко й окрили добре, щоби не змерзли, бо в хаті було холоднувато.

Та забавки були вдоволені, бо їх гріла любов і щирість тих убогих діточок.

Дід Снігур.

— Щось тріщить і тріскає в мені! — сказав собі весело Дід Снігур. — Той морозний вітер добре мені робить! А диви, як гасне та велика ліхтарня! — Він думав про сонце, що саме заходило. — Вона не осліпить мене; я маю добрі очі і вони ще цупко тримаються.

Треба знати, що очі Снігура, — то були два трикутні куски дахівки. А його „уста“ — то був кусень старих грабель; отже Снігур мав також „зуби“.

Снігур уродився при веселих окликах хлопчаї громадки, при звуку санкових дзвінків і лоскоті батога.

Сонце зайшло, а місяць вийшов зза хмари і став круглий, великий, ясний і красний серед чисто-синього неба.

— О! Тепер вона відвернулася до мене другим боком! — шепнув Снігур, думаючи, що місяць є тою самою „великою ліхтарнею“, себто сонцем, тільки відверненим. — Вже їй відхотілося припікати мене й вертати своїм палким зором! А тепер нехай собі там висить і світить мені бодай настільки, що можу сам себе бачити. Коби я тільки міг рушитися з місця! Тоді я посунув би на лід і трохи посовгався там так, як ті хлопці, що за дня танцювали й галасували довкруги мене. Нажаль — я не вмію ходити.

— Гов! Гов! Геть! Геть! — загавкав на подвір'ю псисько захриплим голосом. (Він дістав хрипку, коли його вигнали з хати й привязали до буди). — Сонце навчить тебе ще й ходити! Я бачив, як воно вчило твоїх попередників минулими роками. — Геть! Геть! — і вони всі пропали. Пішли собі геть.

— Я нерозумію тебе, друже, — озвався Снігур. — Ся ліхтарня на горі має мене навчити ходити? — Він знова мав на увазі місяць. — Я справді завважив за дня, що вона щось почала занадто мене рушати, а тепер знову дивиться на мене.

— Ти не розумієш у чім річ! — сказав псисько. — І не диво, бо тебе щойно недавно зіплили! Те, що бачиш тепер у горі, то місяць; а те, що перше зайшло за гору, то було сонце. Воно зійде ще завтра й тоді навчить тебе, як то зіжджається в рив.

— Ще не розумію його — сказав Снігур сам до себе, — однак прочуваю, що він натякає мені на щось неприємне. Мабуть те, що він називає сонцем, є моїм ворогом.

— Геть! Геть! — гавкнув ще раз псисько,

обкрутився тричі довкола себе й заліз до буди подрімати.

Над ранком погода змінилася. Землю вкрила вохка мряка. Перед самим сходом потягнув вітрець, що проймав холодом, але за те сонце зійшло так величаво, як мало коли. Дерева, плоти й дахи були вкриті густим інеем, що блестів до сонця, мов білі перли. Здавалося, що сади зацвіли рясним цвітом. Все мерехтіло й мінилося тисячними барвами.

— Що за краса! — закликало молоде дівча, що вибігло ранком з хати й з молодим хлопцем стало коло Снігура. Такої краси навіть літом не видати.

— А такого снігового бовдура також годі побачити літом! — закликав хлопець. — Правда, що він гарний?

Дівчина притакнула головою й тоді обоє, узявшись за руки, почали весело скакати довкола Снігура, а сніг тріщав і пищав під їх здоровими ногами.

— Що се за одні? — шепнув Снігур до собаки. — Ти тут знаєш усіх, скажи мені.

— Се мої добрі знайомі — відповів псисько позіхаючи. — Вона часто гладить мене по кудлах, а він нещадить мені смачних кісток. Я їх не кусаю.

— Але чи вони собі які свояки?

— Вони суджені! — відповів пес. — Недавно заручилися! Алеж ти ще дурненький, — хоча правда, ти щойно вчора зіплений! Геть! геть!

— Оповідай, оповідай! Тільки не зачіпай мене своїм ланцюхом, бо щось у мені від того псується. Говори ще щось. Я радо послухаю, бо на дворі прекрасно! — отак просив Снігур собаку.

— Геть! Геть! — продовжував пес і заговорив про себе. — Я був колись малим псятком і тоді держали мене в покоях та пестили на колінах. Мене називали „Красусь“ або „Лапочка“. Та коли я підріс, мене віддали сторожисі в сутерини. Тут було мені тісно й душно, але за те ніхто мене не сіпав за вуха, не торгав за шерсть і не тягав по землі так, як ті панські діти. Мені давали добре їсти і я лежав собі коло печі, бо сторожиха добра жінка. Ох, про ту піч я мрію тепер у своїй холодній буді.

— Чи піч така гарна? — запитав раптом Снігур. — Чи вона краща від мене? —

— Алеж, дурненький Снігуре, піч се власне щось зовсім противне до тебе! Вона чорна

з довгою шиєю, з мосяжною трубою; їсть дрова, а з пащі пускає дим і полумя. А від того розходиться по хаті таке приємне тепло...

— І чогож ти залишив ту піч, коли вона була тобі така гарна й приємна? —

— Мене викинули! — заскавулів сумно псисько.

— Коли я зовсім виріс, то зробився зухвалий і раз вкусив наймолодшого хлопчиська в лідку, коли він хотів для псоти взяти з перед мене кість. Тоді мене викинули з хати, привязали до буди, де я тепер бідую в голоді й холоді. Від того я захрип. Геть! — геть! Отака то моя історія.

Снігур дивився задумано крізь вікно до хати сторожихи, де справді побачив піч на чотирох ногах, чорну, з довгою шиєю, а з пащі бухав дим і огонь.

— Ох, якби я хотів дізнатися, як то приємно коло тої печі! — зітхнув Снігур. — Я мушу, мушу там бути! Се є ціль мого життя. Хочби прийшлося й вікно розбити, а влізу до хати!

— Ох, нерозумний! Сам не знаєш, що говориш. Ти пропавби, якби станув коло печі! — сказав пес.

Але Снігур того не розумів. Чого він мавби пропасти?

Цілий день заглядав до хати сторожихи. Вечером знову запалили в печі, а коли хтось отворив двері, то червона заграва освітила ярко Снігура.

— Не витримаю! Не витримаю! Мушу стати коло печі — стогнав Снігур.

І всю ніч думав Снігур про те, яким би чином дістатися ближче печі. А досвіта побачив, що вікна були замерзлі, вкриті гарними ледяними цвітами. Снігур не міг бачити печі і тому посумнів. Хоча на дворі був сильний мороз і се повинно тішити кожного Снігура, то наш Снігур сумував, що не бачить печі.

— Я також довго терпів таку тугу до печі, але переміг її! — озвався пес. — І ти переможеш. Геть! Геть! Настає зміна погоди.

Зміна прийшла й пошкодила Снігурови.

На дворі потепліло. Снігур почав худнути; та він не нарікав. Він хотів пропасти, бо його томила туга до печі.

Одного ранку Снігур розпався. На тім місці стирчав тільки держак від коцюби, бо на ньому виліпили хлопці Снігура. На землі, в мягкім, снігу лежав кусень грабель („уста“) і два кусні черепиці („очі“).

— Тепер розумію його муку! — закликав пес. — Він мав у тілі коцюбу, а коцюба хотіла лізти в піч. Тому й той цілий Снігур тужив за тим, щоби

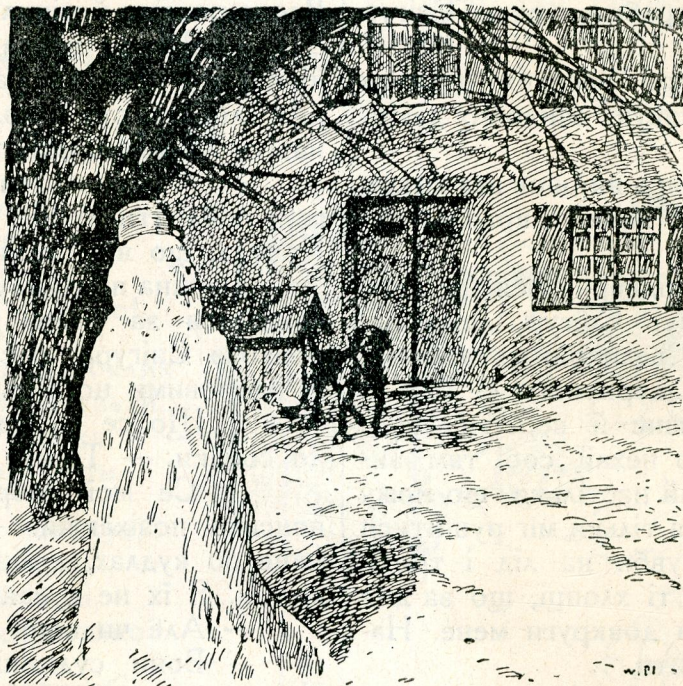
погрітися коло печі!

Скоро потім і зима минула. Сніг стопився, а земля поросла травичкою. Дівчата заспівати на подвір'ю:

„А вже весна	А вже зазулька
Прийшла красна,	Озвалась в гаю,
А вже сонейко	А вже та рибка
Гріє теплейко.	Грає в Дунаю!...“

А про зиму й Снігура ні згадки в пісні не було. Навіть пес забув про ту пригоду.

(За Андерзеном — І.)

Зима йде!

Паде, летить з небес сніжок,
Біліє лан, город, садок,
Біліє світ!.. — сніжок паде...
Зима грізна до нас іде!

Стріхи блищать немов хрусталь,
Вся річка лід, вся річка сталь...
В борбу з снігами, діточки!
У рух лещети й саночки!

У полі вітер мете снігом,
Ану на лід, — ану бігом!
Бо не боїться снігових хмар
Весняних днів юний лицар!

З вітром летить дитячий сміх,
А їм на зустріч платками сніг
Паде густий ціліський час,
Але він таки не збере нас!

Нехай собі грізний паде,
По нім і так весна прийде!
Зацвите луг, прилине май,
В праці нам Боже помагай!

Т. Курніта.

Як виглядали колись школи.

Давним давно школи виглядали зовсім інакше від теперішніх. Не було тоді окремих шкільних будинків ані кляс. Школа містилася при монастирі, або церкві, а школярі вчилися разом в одній кімнаті. Старші ученики вчили молодших, а вчитель, яким був звичайно монах, або священник, слухав і лиш перепитував усіх.

Ось на образку маєте вигляд такої школи. Сей образок є взятий з одної старої книги, надрукованої в році 1475, се є: перед 456 роками. Щож бачите на тім образку?

На переді, перед „катедрою“ — так називався стіл для учителя — сидить на лавочці учитель-монах. На голові має він шапочку з чорного оксамиту. (Така шапочка називається „берет“ і була ознакою кожного вченого). В руці держить жмуток різок. Перед ним, на низеньких лавочках, які називаються степені, сидять школярі й держать на колінах книги. Не були се такі маленькі книжечки з образками, які ви тепер маєте і з них вчитесь! Ні! Тоді ще таких книжечок не було. Ті книги на колінах школярів — се були „Псалтирі“ — великі церковні книги — і з них вчилися тодішні хлопці грамоти. Дівчатка в тих часах не ходили зовсім до школи. (Яка шкода, що таке не може бути ще й тепер! — подумає собі тихенько не одна читачка! Правда!)

Степенів було кілька — звичайно три. На першій сиділи наймолодші школярі, ті, що лиш починали науку; на другій сиділи ті, що вже вміли букви називати і складати; на третій були вже ті, що вміли самостійно читати. А треба вам знати, що в тодішніх школах не було тільки дітей, як буває в нинішніх часах. Тоді ціла школа складалася з 10-20 школярів, бо вчилися лиш діти заможніших людей. Селяни прим. зовсім не мали права посилати своїх дітей до школи,

бо шкіл по селах те було, лише по містах, тай селяни були в тих часах залежні від великих дідичів, яким робили „панщину“.

Учитель, або як їх тоді називали — магістер, щось пояснює з „Псалтиря“, а всі пильно слухають і показують пальчиками в своїх книгах. (В нас на Україні вчили дяки з „Псалтиря“ ще до недавня малих дітей грамоти. Пригадайте собі, як то Тарас Шевченко згадує про таку науку, а в сценічній картині І. Блажкевичевої п. з. „Тарас у дяка“ маєте представлену таку „дяківську“ школу).

Неодно з вас, любі читачі, коли погляне

на сей образок то подумає, що се певно читають діти з книжки той уступ, де то батько перед смертю покликав своїх синів — тай показуючи їм вязанку прутів — наминав їх, щоби жили по його смерті в згоді між собою... Ні, мої кохані, сей жмуток прутів, що держить в ру-

ці магістер — не був на показ! Се була т. зв. „дисципліна“ (в нас те називалося: „канчук“). Нею учитель наганяв дітям розум з „долини“ до голови... До недавня ще і в нас так робили. Але тепер уже ні, бо нинішні школярики мають так улєкшену науку, що вона є забавкою, проти того, як колись учили. Тоді наука — то була мука! Тоді не розрізняли учеників на здібних, чи нездібних. Кождий однаково мусів учитися — чи розумів се, чого вчився, чи ні. Всі „бубнили й кували“ на пам'ять. Цілі розділи говорили з пам'яті.

Хто був лінивий і не брався, чи не „піймав“ науки — того строго карали. Кар у тодішніх школах було кілька родів. За найменшу провинку мусів школяр стояти „в куті“; за непослух учителеви — клячав голими колінами на горосі або гречці; ліноухи — за недбальство в науці — діставали на голову „віслячу шапку“. Була се з паперу зроблена „машкара“ з довгими вухами. Сю „шапочку“

носив у школі такий лінтай так довго, поки добре не вивчився відповідної лекції.

На образку бачите, як такому „ослови“ толкує (се зн. пояснює, або „викладає як на долоні“) лекцію старший школяр. Отже „віслячі вуха“ — се була кара для лінюхів.

Для таких, що любили говорити неправду, себто для „брехунів“ — була знов інша кара — „червоний язик“ (або „озор“). Кусень червоного сукна, витятого на подобу „песячого“ язика, привязували такому хлопчикови, що не любив говорити правди, під бороду, а на плечі причіпали йому клаптик паперу з відповідним написом, щоби всі знали: за що він ходить „з язиком“...

З того всього, що ви тут довідалися, бачите: як тоді важко жилося школярам, а як гарно живеться вам у школі тепер. Тепер школа є наче рай на землі для дітвори, а колись була... мукою.

Михайло Таранько.

Одвічна подорож землі.

Час іде, біжать години,
І Земля біжить за ними;
І не скута — а в неволі,
Бо біжить в одному колі.

Цілий вік — з року до року
Вона має сю мороку:
За рік шлях той оббіжить
Та ним знову й знову мчить.

Так біжить Земля по Світі
В Зиму, Весну, Осінь, й Літі,
Мчить Земля, а з нею — й ми
На чверть року до Зими.

Тільки ми в її державу —
Нас сини Зими стрічають —
Буйні хлопці-молодці
Зимовії місяці.

Звуться: Грудень, Січень, Лютий,
Не дають передихнути
І проводять — доки ми
Вийдем з області Зими.

Юрій Будяк.

Когут і сонце.

(На мотив народньої сербської казки.)

Заручилося раз сонце, тай до себе на весілля запросило всіх звіряток, що жили на Божім світі. У призначену годину всі посходились до нього; а було й таких багато, що

в колясах приїздили, або верхи на розкішних вороних чи білих конях. Бачить те десь зпід тернини їжачок малий, колючий, — чим скорш коника сідлає і собі, мов лицар пишний, поспішає на весілля.

Підїздить, аж бачить — всенькі, що сюди прибули верхи, із коней своїх вже зсіли, на леваді їх лишили, щоб свіженької травиці там до схочу напаслися. Їжачок наш щось міркує, із коня свого зсідає та й веде його далеко — де на жовтому пісочку виросла струнка ялиця; там коня він припинає. Здивувалися всі гості, в їжачка питати стали: кінь його чим провинився, що його він так карає, на пісок пустивши пастись?

— Не карать його я хочу, люде добрі, але... теє... як ожениться вже сонце, та як підуть в нього діти — всі — і сонце, й жінка його, й дітоньки оті дрібненькі, як засяють, як пригріють нашу бідную землицю — всі дерева враз зівянуть, вся трава посхне, пожовкне! Щож тоді мій коник милий, люде добрі, буде їсти?! То вже хай від сеї днини до пісочку він звикає!...

Як зачуло теє сонце, так розгнівалось, що Боже! й з пересердя аж за море від гостей своїх сховалось. Що й просили, що й молили. — Ні! Образилось тай годі! Що робити, що казати?...

Аж ось півень молоденький із громади виступає тай такеє мовить слово:

— Не журіться, люди добрі! Я своїм умінням знову сонце викличу на небо!

Він до моря підступає і — що сили — як не крикне: „Кукуріку! Кукуріку!“ — аж луною обізвалось! Сонце чує дивні звуки, що ніраз їх ще нечувало, тай прислухується нишком. — Що за диво? Хто співає? А наш півень чим раз дужче: „Кукуріку, кукуріку!“ та пильненько поглядає, чи не видно з моря сонця? Сонцю-ж хочеться побачить, сонцю хочеться узріти, хоч одним лиш оком глянуть, хто виводить дивну пісню? От і пнеться воно вгору, понад хвилі зором кида, але півник — хитрунець був! „Кукуріку“ — тай сховався, та від берега все далі, далі, далі відступає, — а там знову: „Кукуріку...“ Чує сонце, та... не бачить! От, як випнеться нагору, — ціле з моря знов зявилося, світ увесь знов осіяло! І тепер ще, любі дітки, не ізходить вранці сонце, поки півні голоснені „кукуріку“ своє тричі на тину не проспівать!...

Ірина Наріжна.

Олесь Чмелик.

Віршована Азбука.

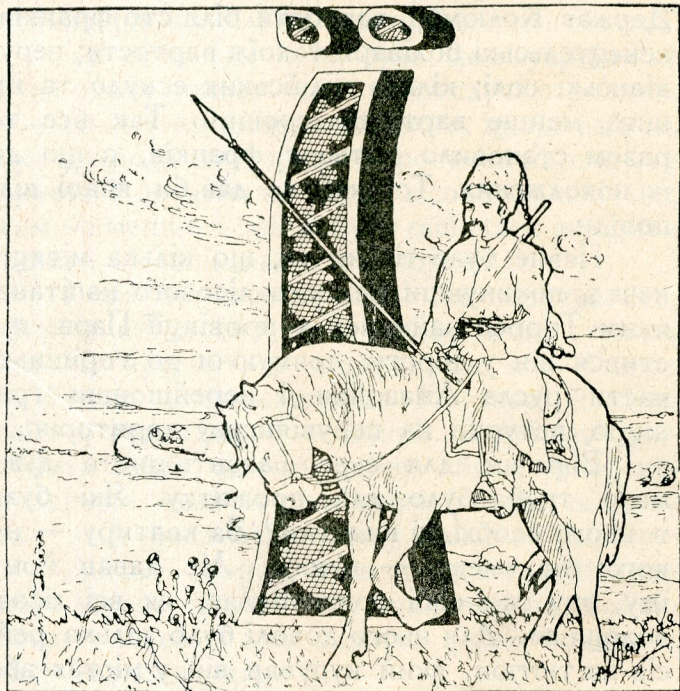
ЖУПАН мережаний, жупан,
Ще й досі сниться юнакам —
Бо в ньому у кривавий тан
Ішов козак і гетьман сам.

ЗАСІДКА осьтут чатує,
Козаки на поготові —
Татарин і не зміркує,
Як поляже у діброві.

ІДЕ козак узброєний,
Побідою упоєний —
І згадує битву люту,
Превелику, незабуту.

ЇДЕ козак самотою,
З болем в серці і журбою,
Бо у бою вража сила
Його брата вранці вбила.

Юлій Верн.

Плесом Амазонки.

(Продовження).

Відтак, взявши папір і потрясаючи ним, сказав:

— Скорше, чим піchnеться завтрішній день, я з'явлюся в нього! Скорше, чим піchnеться завтрішній день, він дізнається, що його честь, його життя, спочивають в отих стрічках. А коли він захоче пізнати ключ, щоби їх прочитати, — ну, він купить сей ключ! Він заплатить за нього, якщо я захочу, цілим своїм майном, як заплатив би всією своєю кров'ю! Ах, до сто чортів! Шановний член міліції, який дав мені сей дорогий папір та відкрив сю тайну й сказав мені, де можна найти його бувшого товариша і під яким іменем стільки літ він скривається, — сей шановний член міліції і не підозрівав, що дав мені в руки багатство!

Торрес в останнє глянув на пожовклий папір і обережно зложив його, сховав у невелику мідяну коробку, що служила йому також за мошонку. Якщо ціле майно Торреса дійсно зберігалось в тій коробці, величини папіросниці, то ніде в світі не вважалиб його багатцем. Там було кілька різних золотих монет, сусідніх держав: дві монети Сполучених Держав Колумбії, вартости біля сто франків; венецувельські болівари такоїж вартости; перувіанські солі; кілька чілійських ескудо та інших, менше вартісних грошей. Так все те разом становило п'ятсот франків, а що до їх походження, Торрес, не дав би ясної відповіді.

Певне було тільки те, що кілька місяців назад, покинувши ремесло лісового капітана, яким Торрес займався в провінції Пара, пустився він у дорогу, прямуючи до горішньої частини русла Амазонки і перейшовши границю, вступив на перувіанську територію.

Впрочім для сього авантюриста дуже мало треба було для прожитку. Які були в нього необхідні видатки? За квартиру — нічого; на одягу — нічого. Ліс давав йому їжу, яку сам собі приготував, як всі лісові волоцюги. Для нього доволі було кілька рейсів на тютюн, який купував він у містах або по селах і на горівку до його фляшки з тики. Міг він з малими грішми пуститися в далеку дорогу.

Коли папір був схований в металеву коробку, якої вічко замикалося герметично,

Торрес, замість того, щоби сховати її назад у кишеню кафтана, поверх якого накинене було його „пончо“, рішив, з надто великої обережності, положити коробку біля себе, в дупло коріння того дерева, у підніжжя якого він сидів.

Однак ся необережність багато його коштувала!

Ставало горячо. Жара пекла, здавалось, що сонце викидає із себе всю свою горяч. Як-щоб церковця найближчої оселі мала годинник, так він вибив би тепер другу, а завдяки віючому з тієї сторони вітрови, Торрес почув би се. Однак оселя находилася не більше, як о дві милі віддалена.

Та йому, без сумніву, було байдуже, яка тепер година. Призвичаєний орієнтуватись приблизно висотою сонця над овидом, Торрес не мігби розділити поодиноких моментів свого життя з військовою точністю. Він снідав чи обідав, коли йому захотілося, або коли до сього була нагода. Спав він там і тоді, де його огорнув сон. Якщо не все для нього був заставлений стіл, так за те все була готова постіль — у підніжжя дерева, чи в хащах чагарника в глибині ліса. Торрес не був дуже вибагливий відносно до комфорту. До сього йшов він більшу частину ранку, попоїв перед хвилиною дещо і тепер почував потребу відпочати. Дві або три години сну дадуть йому змогу йти далше. І так, поклавшись в траву, став він дожидати сну.

Однак, Торрес, був не з тих людей, які кладучись до сну не підготовляються відповідно до сього важного діла. Він призвичаївся вперед випити зі своєї фляшки, а відтак викурити люльку. Горівка розбуджує мозок, а тютюневий дим гарно зливається з хмаринками думок і снів. Остаточно така була його думка.

Тому Торрес підняв до уст свою фляшку, що висіла при його боці. В ній находився напитек, зв'язаний в Перу під назвою „чіка“, а в сторонах над горішню Амазонкою — мав назву „каісіма“. Ся горівка добувається з коріння солодкої тапіоки, а до якої капітан, як людина з притупленим смаком, вважав необхідним додавати добру пайку звичайної горівки.

Випивши трохи сього напитеку, Торрес

потряс фляшкою і не без жалю пересвідчився, що вона вже майже порожня.

— Прийдеться знов наповнити її! — сказав до себе.

Відтак витягнув коротеньку люльку з деревного коріння, набив її міцним і їдким бразилійським тютюном, якого листя привіз у Францію Ніко. Сей тютюн не мав нічого спільного з першорядним продуктом, який виробляють європейські тютюневі фабрики, та Торрес і що до сього був не більше перебірчивий, як і в багатьох інших річах. Він викресав огонь і закурих люльку.

Коли потягнув з неї так з десять разів, очі його почали стулюватись, люлька виховзулася з його пальців і він заснув, згладно попав в опяніння, яке не було дійсним сном.

II.

Злодій і жертва.

Торрес спав так біля пів години, коли під деревом роздався шелест. Се був шелест легких кроків, неначеб ідучий йшов босоніж, стараючись не видати себе. Першим ділом авантюриста, якщоб очі його в сю хвилину були розкриті, булоб берегтися, щоб бути готовим стрінутися з підозрілим пришельцем. Однак сей шелест не міг розбудити його і той, що наближався до нього, міг пійти до дерева на десять кроків, не будучи заперіченим. Се не був чоловік — була се „гуаріба“.

Із усіх довгохвостих малп, яких повно в лісах над горішною Амазонкою — саймірів, баррігуд з сірою шерстю, сагуїнів, — гуаріба є безперечно найоригінальнішою. Товариської вдачі, не дика, цілком відріжняючись в тім напрямі від злої і волючої мірікіни, гуаріба любить товариство і найчастіше ходить громадами. Присутність її вже здалека сповіщає хор одноманітних голосів, що нагадують читання дяків. Однакж, хоч з природи оті малпи не є лихі, не можна на них нападати, без заховання певної обережності.

Ся малпа, яку в Бразилії називають ще „барбадо“, була великого росту. Гнучкість і сила її м'язів, роблять її сильною звіриною, рівно добре здатною до боротьби на землі, як і до перескакування з галузи на галузу по вершках високих дерев.

Так і тепер гуаріба ступала маленькими кроками з великою обережністю. Вона розглядалася в право й ліво, жваво помахуючи

хвостом. Природа не обмежилася на тім, що дала тим малпам чотири руки — тому вони і називаються чотироруками; вона показала ще щедрішою і в дійсности вони мають п'ять рук, тому, що кнець їхнього хвоста спосібний незвичайно до хватання.

Гуаріба приближувалась тихо, помахуючи здоровенним ціпком, який в її дужих руках міг стати страшною зброєю. Кілька хвилин перед тим вона мабуть побачила лежачого у підніжжя дерева чоловіка, та неподвижність сплячого, без сумніву, збудила в ній бажання глянути на нього ближше.

І так вона, не без вагання, підійшла до нього і пристанула о три кроки.

На її бородатому лиці з'явилося невдоволення; вишкірилися її білі, як слонева кість, зуби, а ціпок замахав не дуже то безпечно для лісового капітана.

Вид Торреса мабуть не дуже гарно поділав на отсю гуарібу. Можливо, що в неї була яка причина гніватись на сього представника людської породи, якого случай віддавав в її руки безборонним! Се можливо. Звісно, що деякі звірята довго тямлять кривди і можливо, що ся гуаріба затаїла в собі ненависть супроти лісових волоцюг.

Малпа уявляє з себе дуже цінну добычу, особливо для Індіан, які полюють на неї незвичайно радо; до якоїб породи вона і не належала, не тільки ізза приємности самого полювання, як більше ізза приємности зісти її.

Та якби там й не було, хоч гуаріба і не була охоча помінатися в тому случаю ролями, хоч вона і не дійшла до сього, щоби забути, що природа сотворила її ростиноїдною звіриною і не думала зісти лісового капітана, тим не менше вона мабуть рішилася знищити одного зі своїх завзятих ворогів.

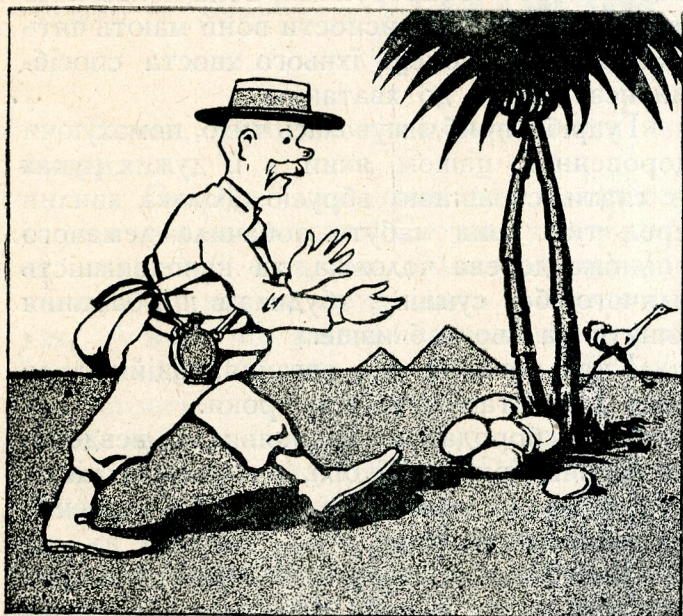
І так по кількох хвилинах нерішучости, гуаріба стала обходити дерево. Вона ступала поволі, здержуючи віддих, та все більше й більше наближаючись. Постава її була грізна, вираз лица — дикий. В неї була цілковита змога одним ударом вбити сього неподвижно лежачого чоловіка і в сю хвилину життя Торреса без сумніву висіло на волоску.

Дійсно, гуаріба знов пристанула біля самого дерева, стала з боку сплячого, над самою його головою і вже підняла ціпок, готовлячись завдати удар.

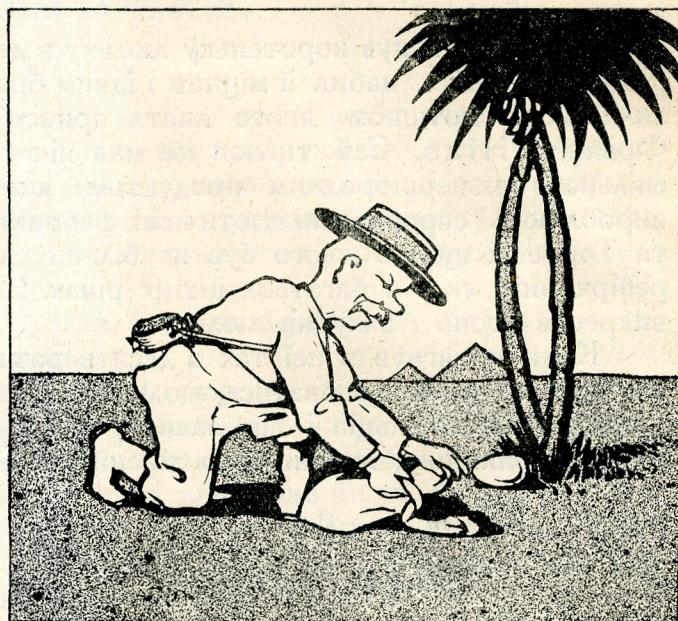
Так хотяй Торрес і поступив нерозумно, кладучи біля себе в дуплі коріння коробку зі своїм документом і майном, то однак ся необережність вратувала йому життя.

(Дальше буде).

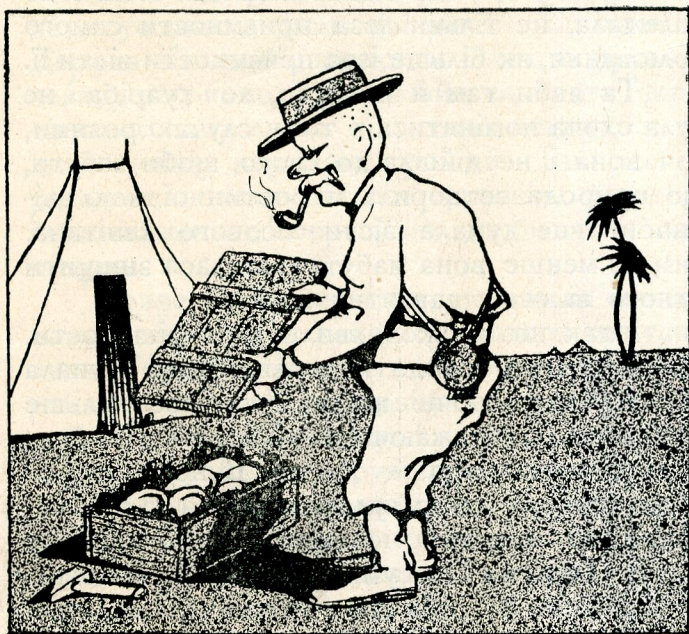
Маленька помилка.

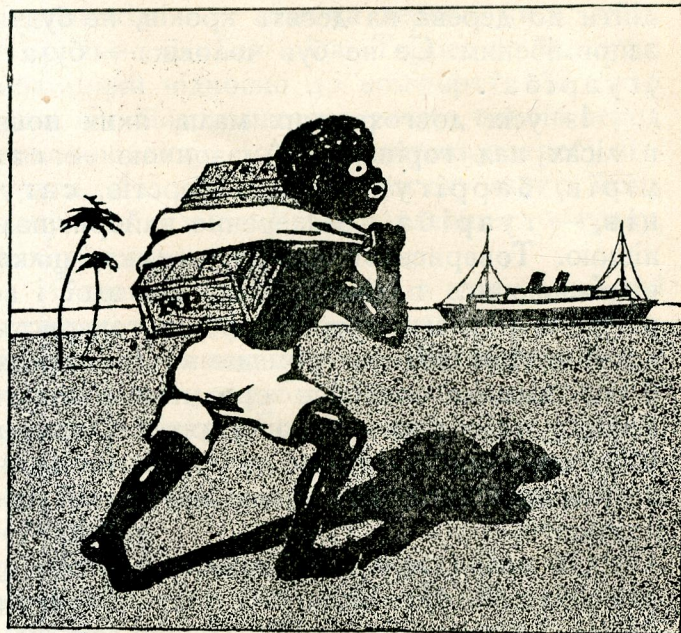
1. Дядько Прохор, мандрівник,
Вибравсь в світ аж на рівник
І в Сагарі найшов яйця —
Кожде з них як... черевик.
Недалеко — бачить Прохор —
Струсь що сили геть втіка,
Тож подумав радий дядько:
— Певно струсь втік із гнізда!

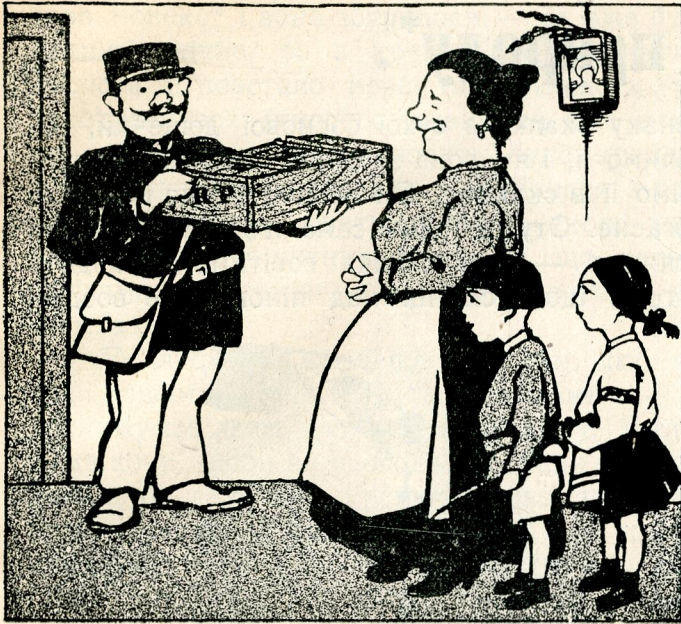
2. Що за щастя! — він думає —
Тут набрать яєць таких!
За таке яйце у Львові
Буде з двайцять золотих!
І в свою торбинку яйця
Він уважно поскладав —
Наче скарб який безцінний
Він із радістю схорав.

3. У шатро приніс, ліг спати,
Аж тут думка на зорі
Блиснула йому: — Післати
Жінці яйця у дарі!
Взяв він скринку, стелить листям
Тай уважно він зігнувся —
Спакував ціліську скринку
Тай утішно усміхнувся.

4. І наймив післанця-Негра
Тай ще добре наказав,
Щоб сю скринку він негайно
До Європи відіслав.
Тож то радість буде дома! —
Так Прохор собі дума —
Десть піде по всьому Львові
Дивна вістка, голосна.

5. Десь потому, аж за місяць,
В славний город князя Льва,
Серед літа, в теплу днину,
Почта з Африки прийшла.
І поchtовий урядовець
В хату Євчину вступив —
Лист від Прохора й пакунок
Втішний жіночці вручив.

6. Отвирєє скринку жінка,
Що за диво привезли?
Із отвореної скринки
Крокодилі вивозли!
Так то наш учений Прохор
Малу помилку зділав:
Бо крокодилеві яйця
Замість струсиних забрав.

Вуйко Славко.

Їзда на лови.

(Забава)

Діти вибирають зпоміж себе: «пса-хорта», «зайчика», «серну», «соболя» і «дівчину Галю». Тоді всі вибрані стають в середині кола, а інші, побравшись за руки, крутяться в право то в ліво (при кожній строфі пісні змінюють напрям) і співають на ноту пісні: «Зажурились Галичанки через тую зміну».

Ой, поїдемо на лови,
Товаришу, брате,
У зеленій дібровонці
Будем полювати.

Гей, гей-же на лови,
В зелені діброви,
В широкі левади,
У трави шовкові! (2)

(2-гий раз: «У шовкові»)

(Тепер з колеса вибігає «зайчик».)

Ой, дивися, як з діброви
Зайчик утікає!
Ой, дивися, там із гаю
Серна вибігає.

(«Серна» вибігає.)

Пускай свого хорта
З міцної припони,
Нехай серну й зайця
На полі здогонить! (2)

(2 гий раз: «Він здогонить».)

(Коли співають про хорта, «хорт» вибігає з ко-

леса й гонить за «зайцем» і «серною», ловить їх і заводить до колеса.)

Ой, дивися, там зза ліса
Соболя видати,
А за ним дівчина Галя
Хоче утікати! —

(«Соболь» і «Галя» втікають)

Пускай свого хорта
З міцної припони,
Най соболя й Галю
На полі здогонить. (2)

(2-ий раз: «Він здогонить».)

(Хорт ловить «соболя» й «Галю» й веде в колеса)

А тепер будемо, брате,
Добичу ділити:
Тобі зайчика і серну
Може відступити.

(«Зайчик» і «серна», (обоє), стають разом на боці)

А як тобі кривда,
То ще й дам соболя,
Тільки не дам Галі,
Бо Галюся моя! (2)

(2-гий раз: «Галя моя!»)

(Тепер можна повторювати з початку. В «лови» добре бавитися, коли є гурт дітей, принайменше десятеро. Можна бавитися літом на дворі, а зимою в більшій кімнаті.)

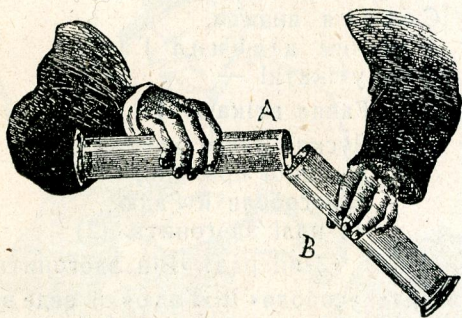
Гутірки про природу*).

III. Вуглекислий газ.

Попробуємо з вами, любі читачі, зробити деякі явища. Коли ми самі викликаємо ту, чи іншу зміну з тілом, маючи намір дізнатися, як твориться якенебудь явище, то кажеться, що ми робили досвід. Для наших досвідів буде потрібна вапняна вода. Її можна купити в кожній аптиці. Але як будете знати, що воно є, то і самі зможете приготувати собі її. Скажу вам, що вапно — те саме просте вапно, яким білять наші хати — розпускається у воді так само, як сіль, або цукор, тільки значно гірше.

Візьміть грудочку вапна, покладіть його в склянку, налейте водою тай заколотіть. Вода стане каламутна. Накрийте склянку дощечкою, та оставте в спокою через одну добу. Вапно, що не змогло розпуститися, осяде на дні склянки, а зверху буде прозора теч — розчин вапна в воді, се є т. зв. „вапняна вода“. Осторожно злиймо той розчин у чисту фляшку і заткаймо корком.

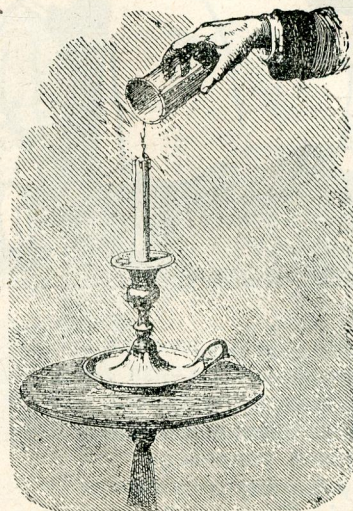
Тепер зробимо другий досвід. Зітремо кусник крейди на порошок, насиплемо з пів ложки того порошку в високу та вузьку склянку, (як се бачите на рисунку) потім додамо до того 2-3 ложки води й заколотимо її з крейдою. В те „молоко“ налиємо відтак трохи дуже міцного оцту, або ще лучше сірчаної кислоти, або соляної кислоти (се та ки-

Мал. 1.

слота, що нею користуються бляхарі при лютуванню бляшанок). Глядіть, що зробилося: се „крейдове молоко“, налейте кислотою, забулькотіло, так, начеб кипіло. То з крейди виходить газ, котрий зоветься вуглекислим газом, або вуглекислотою. Щоби переко-
натися про се, що в склянці понад піною є не воздух, а якийсь інший газ, возьмемо то-

неньку скалку з сухої соснової дощечки, запалимо її, і як вона загорить полум'ям, встро-
мимо її в склянку. Ви побачите, що полум'я погасне. Отут є такаж сама порожня чиста склянка, — там скалка горітиме. Виходить з того, що в склянці над піною є не воздух,

Мал. 2.

а інший газ — вуглекислота — як ми вже сказали.

Сей газ є тяжчий від воздуха, і ми його перелиємо в другу склянку. Для сього треба першу склянку *A* (мал. 1) з піною притулити верхнім краєм до верхнього краю другої чистої склянки *B* і помаленько перехилити — ніби ми щось переливаємо (тільки не дуже нахилити, щоби не перелляти піни з крейдою). Тепер вуглекислота вже в другій склянці.

Як-же нам дізнатися, що вона перейшла в другу склянку? Зробимо се тою-ж самою сосною скалкою. Запалить її та встро-
мимо в одну, то в другу склянку. Дивіться: скалка гасне в тій склянці, (*B*) в яку ми перелляли вуглекислоту, а в першій склянці (*A*) горить, хоч би ви спустили її до самої піни. Таким способом ми дізналися, що вуглекислота — се газ, котрий гасить полум'я. Виливаючи сей газ на полум'я свічки, ми можемо загасити полум'я (мал. 2).

Які явища ви бачили? Хемічні, чи фізичні?

І ті, й другі: коли ми робили вапняний розчин, коли ми заколочували крейду з водою, або переливали вуглекислоту з одної склянки в другу, або встромляли горіючу скалочку в газ, — то були явища фізичні, бо з матерією сих тіл нічого не сталося.

Колиж ми налили сірчану кислоту в „крей-

*) Гляди «Світ Дитини» — числа 4 і 9 з 1931 р.

дове молоко" і воно збурилося — се вже було явище хемічне, бо з крейди вийшла вуглекислота і повстало нове тіло. Кислота теж перетравилася (кислого смаку ви вже в ній не найдете, як тільки досить було крейди): вона зєдналася з крейдою і зробилося з того нове тіло, котре зоветься: гіпс, якого уживають мулярі до різних цілій. Те, що діється з тілами при хемічних явищах, зоветься: реакцією.

Як я ще не дуже докучив вам, любі читачі, своїми явищами, та досвідами — то розкажу ще дещо про вуглекислоту. Я таки дуже хочу, щоби ви сьогодні зробили ще один досвід, бо до „завтра“ неможливо залишити вуглекислоту в склянці: Через 2-3 години вона сама геть вийде зі склянки (бо се є газ). Отже слухайте! Ми вчора зробили вапняну воду. Вона прозора і чиста так, як справжня свіжа вода. Тепер налиймо її одну ложку в склянку з вуглекислотою і добре заколотім. Погляньте, що буде: вапняна вода стала каламутна. Ми тепер маємо ще один спосіб розпізнати вуглекислоту — вона робить вапняну воду мутною. Я думаю, що ви дуже зацікавилися і хочете запитати мене: що сталося з вапняною водою? Добре, я і на се дам вам відповідь! Крейда, діти, є не що інше, як вапно зеднане з вуглекислим газом. Коли ви її облиєте кислотою, то вона випускає з себе той вуглекислий газ (реакція хемічного розкладу). Якже-ж ви заколотите вуглекислоту з вапняною водою, то вапно, що є розчинене у воді, зеднується з вуглекислим газом і перетворюється в крейду (реакція хемічної сполуки). Крейда не розчиняється у воді, лиш випадає порошинками, від яких вапняна вода стає мутною.

Ол. Яніцький (з Поділля).

Фігури зі снігу.

Надокучить хлопцям сидіти зимою весь час у хаті! Як тільки пригріє сонце і сніг змякне, вибігають хлопці на двір і давай робити снігового діда. Та зі снігу можна виробляти й інші фігури. Ми скажемо, як робити кота і діда-сторожа.

Кіт.

Втикаємо в сніг два поліна, або два колики, що послужать нам за котові передні ноги. До тих ніг припираємо одним кінцем поздовжний вал накоченого снігу, а другий

кінець опирається о землю. На верх кладемо скісно менший вал снігу, що з нього мають бути груди і шия. Щоб оба вали держалися один другого, втикаємо в них передтим колик, (як накладаємо один вал на другий), який лучить оба вали.

На другий вал накладаємо третій, ще менший, що з нього має бути котова голова. Вкінці прикладаємо пушистий хвіст і задні ноги, так, як то вказано на образку. Колики, що мають служити за передні ноги, обліплюємо снігом, а так само ті місця, де сходяться снігові ва-

ли. На очі, а так само й на вуха, зліплюємо кульки зі снігу, злучуючи їх з валами прутиками, щоби ліпше держалися. Відтак вироблюємо голову, вкладається в очі дві маленькі трісочки; замість вусів втикається кілька стебел соломки на верхній губі. В ніздря і в рот вкладаємо також прутики і дивимось, щоб кіт виглядав так, як сей на образку.

Сторож.

Вперед робимо ноги, а щоби вони сильно держали толуб і голову, то в середину снігових валів вкладаємо колики. Толуб лучимо з ногами також коликами, а так само голову з толубом і руки з плечима. Місця злуки валів доповняємо снігом, додаємо стопи і згрібаємо сніг деревляною дощинкою з тих місць тіла, де снігу є забагато. В праву руку даємо сторожеві мітлу, а в голову і в бороду втикаємо пруття з якоїсь старої мітли, замість волосся. Зазначаємо ніс, очі і уста, а на плечі закидаємо якийсь мішок.

Зі снігу можна зробити ще й свинку, козу й другі звірята в такий самий спосіб, як описані дві фігури.

Загадки.

Складова загадка (1 точка).

Йо, ри, но, пи, ду, цар, сиф, ос, жий, трів, ти, Аль.

З отсих 12 складів, зложіть 6 слів, яких початкові букви, читані з гори в низ, дадуть назву свята.

Значіння висказів:

1. Імя хлопця.
2. Суша серед моря.
3. Вояк давних часів.
4. Інакше: сильний.
5. Гори в Європі.
6. Музичне письмо.

Географічна загадка (2 точки).

(Подав: С. Х.).

	4	5	6
1	a	a	a
2	a	a	a
3	a	a	a

В порожні квадратики повставляти шелестівки, так, щоби дістати шість географічних назв. Ті назви означають: 1) Пустиня в північній Африці. 2) Морський просмик в Америці. 3) Держава в північній Америці. 4) Гора в Чиле. 5) Ріка в південній Америці. 6) Притока Дніпра.

Складова історична загадка (2 точки).

(Подав: С. Х.).

А, а, вен, вой, гавпт, ги, ський, ле, лик, на, ня, ор, пер, пі, пос, ров, тол, тя, якс,

Із 19 складів зложіть сім слів, котрих початкові букви дадуть назву історичної місцевості з початку XVIII ст.

Значіння слів:

- 1) Граф, дорадник Карла XII.
- 2) Генеральний писар, пізніше гетьман XVIII ст.
- 3) Генерал Карла XII.
- 4) Місцевість над Дністром, куди, по битві під Полтавою, подався Мазепа.
- 5) Полковник з часів Мазеви.
- 6) Небіж Мазеви.
- 7) Кінь Карла XII.

Які се слова? (1 точка).

(Подала: Яруся Лакуста).

Знак на лиці означаю,
Як читаємо під ряд;
Довгий хід інакше звемо,
Як читаємо се взад?

Загадочна візитівка (1 точка).

(Уложила: Дозя Канда).

ЛУКА РАБ

Хто є сей добродій?

Переписка з читачами.

Насамперед хочу подякувати всім тим моїм прихильникам, що надіслали мені листики з побажаннями святочними, а відтак усім тим, що придбали нових передплатників. Радію, що моє прохання нашло такий гарний та успішний відгук між багатьома читачами. Постараюся за те всім віддячитися.

Ваш „СВІТИК“.

Катруся Кобилко в Янові к. Пинська: Багатьом моїм приятелькам і друзям сей новий формат подобався, так, як Тобі. Більший формат для двотижневика кращий тому, що можна більше матеріалів у ньому помстити тай опісля як річник — він представляється okazało. Відділ „Малюйте діти“ годі завести — бо тоді треба б біля контурового рисунку — давати барвний малюнок, як належить контуровий фарбами виповнити. Для сеї цілі є спеціальні книжечки і тому ніякий журнал не веде на своїх сторінках такого відділу. Хтоб бажав — то може собі кожний чертковий рисунок у газетці фарбами помалювати. От, пр. „Віршована Азбука“ надається до сеї цілі дуже добре.

Влодзьо Кассараба в Лискові: Бачу з Твого листика, що маєш гарну книгозбірню. Се гарно, що передплачуєш „Нашого Приятеля“ і „Дзвіночок“. Кожда з тих газеток дасть Тобі завжди щось нове і корисне. Так повинні робити всі. На журнальчик не повинні родичі жаліти гроша і повинні їх передплачувати для своїх діточок. Сеж невеликий видаток. На рік 15 золотих за 3 журналіки — се неоскорбить так дуже нікого, а користь із сього велика. Загадочки мусять бути трошки трудні — бо тоді не було би ніякої штуки їх розв'язувати. Загадочка — то приємна вправа для поглиблення знання.

Галюся Кузьмович у Львові: Розв'язка географічної загадки з 1 числа у 2, 3 і 6 точці — неправильна. Побачиш у розв'язці, коли буде надрукована. Зрештою все добре. Розв'язочки посилай з кількох чисел разом — бо шкода великих видатків на посилку. Розв'язки будувь подавані що кварталю, а премії будувь признані при кінці року, на основі розв'язок зі всіх чисел.

Віруся Синявська в Молдові (Буковина): Правда, Вірусю, що се приємно наколи газетка приходить на адресу тої особи, для котрої є призначена! Бачиш — і я вже від 1 числа прийшов на Твою адресу. А чи Славчик не гнівається, що лише Твоє імя є на адресі? Скажи йому, що коли він уже сам буде мене читати — тоді і його імя буде також на адресі. Чи слухала на Свята через радіо колядок наших? Правда, які вони гарні? Дякую Тобі за подані адреси нових передплатників. До всіх пішло 1-ше число з Твоею карточкою і надіюся, що всі вони стануть моїми передплатниками. Па!

Оксанка і Влодко Зінченки в Рівні на Волині: Ваші сердешні побажання дуже мене вразували та зворушили. Наколиб усі українські діточки так дбали про мене, то я виходив би десятками тисяч примірників і гостив би у кожній хаті де є діти. Я вірю, що до того прийде! Як я подобався тим Вашим приятелям, що до них уперше завітав?

Любка Жук у Любачеві: Як бачу з Твого першого до мене листика — то Ти вже маленька артистка, коли виступала з деклямаціями на різних святах і концертах. Але бачу із світлинки, що Ти також і „спортсменка“, коли вже їздиш на лещетах! Се дуже приємна розривка, тільки, що в Любачеві нема на се так пригожого терену як у Закопанім, або в Славську чи Ворохті.

Наталка Новосільська в Голихлазах: Твій листик написаний дуже гарно по українськи. Бачиш, що Мамуся і Татусь дуже гарно Тебе навчили писати, а читати з моїх сторінок на-увишся також дуже добре. Так само Зенью і Яремцью. Яремцьови, наколи він хоче стати козаком, прочитай „Віршовану Азбуку“. Се буде для нього цікаве. Я знаю, що вам там усім дуже прикро, що не можете бавитися в діточками та, що вас ніхто не розуміє. Я вас, мої любенькі, розумію! Тому всі вільні хвилини проводіть на тихій розмові зі мною. Я, наче той „Петрусь Душок“ із казки, вийду зі своїх карток до вас і буду старатися розвеселити ваші сумні личка; буду ваші серденька наповняти розрадою. А як повернете до Самбора, то сповістіть мене про се!

Умови передплати: В краю річно 10 зл., кварталю 3 зл., місячно 1 зл. Ціна числа 50 сотиків. — Для Америки 1'50 дол. — Для Чехословаччини 50 Кч. — Для Румунії 240 лейв.

Редакція і Адміністрація: Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько.

З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Листопад 1931

ПЕТРО ГНАРУСІВ

Виходить два рази в місяці, кожного 1-го і 15-го.

Моя книжечка.

(З нагоди »МІСЯЦЯ КНИЖКИ« для молоді).

Моя книжечка маленька
Промовляє до серденька,
А так люблю, так сердечно,
Мушу слухати конечно!

То розкаже весело
Про далекі людські села,
Як там діти проживають,
Що за псоти виправляють.

То говорить в іншу пору
Про чемненьку десь дітвору,
Що в палаті, чи в хатині,
Є потіхою родині.

То про край чужий згадає,
Про звичаї, обичаї;
Про давні кроваві бої,
Що в них билися герої.

То про рідний край шепоче,
Пригадати славу хоче, —
Про козацтво, Запороже,
Про стрілецтво наше гоже.

Про лани, степи говорить,
Як весна в них чуда творить;
Про високі, сині гори
І про рідне Чорне Море.

Я те чую і думаю...
Й ніби я десь в тому краю,
Ніби я іду степами,
Або лину облаками...

Й ніби чую брязкіт зброї,
Йдуть у бій хоробрі вої, —
А я з ними — за Україну
Бюся, бюся до загину.

А як збуджуся з задуми,
Бачу, що ті дивні думи
З книжки любої збираю,
Що в руках її тримаю!

Малій історик.

Юрась Хмельниченко та Іван Виговський.

У послідному числі „Світика“ за рік 1931 я описав: як то славний гетьман Богдан Хмельницький виборов Україні волю; як він ціле своє життя трудився для добра свого народу, аж важка журба за долю рідної землі передвчасно завела його в могилу.

Щож сталося по смерті сього славного гетьмана?

Ще перед своєю смертю гетьман скликав раду козацьких старшин і сказав:

— Я вже старий і хорий, довго незможу гетьманувати, тому виберіть собі нового гетьмана на моє місце.

Козаки аж заплакали з жалю й сказали:

— Не знаємо, батьку, кого вибирати гетьманом; порадь нам, просимо!

— Є між вами писар Іван Виговський; він десять років пробував зі мною, всі звичаї козацькі знає. Або є між вами славні полковники, виберіть з поміж них одного гетьманом України.

Але старшини поклонилися тричі перед гетьманом й сказали:

— Не хочемо ми нікого з полковників, ми бажаємо на гетьмана сина твого, Юрася Хмельниченка молодого!

Гетьман заперечив головою:

— Панове молодці! Мійому синові Юрасеві щойно сімнадцять літ, він ростом малий і розумом ще невеликий, козацьких звичаїв ще добре не знає...

А козаки на те:

— Ми будемо старих, бувалих людей біля нього саджати, вони будуть його добрими ділами навчати. Буде він між нами гетьманувати, будемо його поважати і тебе, славного батька нашого, споминати.

Зворушений гетьман заплакав, старою головою вклонився громаді й віддав молодому Юрасеві гетьманські відзнаки: булаву й бунчук.

І так по Богдановій смерті став новим гетьманом його син Юрась. Він справді був ще дуже молодий, а до того й слабовитий, але козаки говорили:

— Нехай бодай тая слава буде, що Хмельницький є нашим гетьманом!

Та не довго гетьманував Юрась. Хоча

йому дорадниками були старі полковники, а найбільше генеральний писар*) Виговський, та він побачив, що таки не має сили управляти державою і сам зложив свою владу в руки козаків і вступив до монастиря.

Козаки вибрали собі гетьманом Івана Виговського. Він був розумний, високо освічений і меткий чоловік, а що десять літ був при боці Хмельницького, то набрався великого досвіду в управі військом і державою. Коли козаки вибрали його гетьманом і віддали йому гетманську булаву, він сказав:

— Ся булава буде для добрих нагородою, а для лихих карою. В запорожському війську має бути лад і послух.

Тих слів він завжди тримався. Строго карав свавільних і непослушних, що хотіли завести нелад у відновленій українській державі. А заслужених людей, які щиро служили Україні, шанував і нагороджував та завжди слухав їх поради в важких справах.

З вибору Виговського гетьманом були Москалі дуже не-

вдоволені. Вони знали, що він не дасть їм зробити Україні кривди. Тому старалися підкопати в народі його силу й повагу. Вони висилали своїх агентів по селах і містах та бунтували людей проти гетьмана, говорячи, що він хоче за продати Україну Польщі. Казали навіть, що він Поляк, а лише вдає Українця, бо хоче здобути собі неорганічену владу, а потім завести таку панщину, яка була на Україні перед Хмельницьким. Казали, що народови було би ліпше, якби Україна зовсім перейшла під владу московського царя. Обіщували, що тоді народ не бідував би; у всіх були би достатки, а старшини дістали би високі уряди й відзначення. І довели до того, що темний народ почав бунтуватися проти гетьмана, а навіть два полковники, Пушкар і Барабаш, виступили зі своїми полками проти Виговського, не добачуючи, що Москалі злобно хитрують, щоби таки українськими руками

Юрась Хмельниченко.

*) Сей уряд відповідав теперішньому голові міністрів, або прем'єрови.

повалити гетьмана, а тоді запанувати все-владно на Україні.

Гетьман Іван Вигівський.

Та Вигівський зібрав своє вірне військо й побив тих двох зрадників. А потім задумав, якби то визволити Україну з під тої московської опіки, в яку віддав її Хмельницький. Козацькі сили були тоді ослабі на те, щоби побороти Москалів, а що нізвідки помочі не було, то Вигівський заключив союз з Польщею, щоби разом піти на Москалів.

В місті Гадячі в р. 1658 підписала Україна з Польщею таку умову: Польща згодилася, що Україна матиме своє військо, свого гетьмана і буде зовсім самостійна, тільки буде признавати зверхність польського короля. А за те Польща дасть своє військо до помочі козакам проти Московщини.

В р. 1659 гетьман Вигівський видав відозву до народу. Нагадав усі кривди, які Москва вчинила Україні мимо того, що 1654 року присягала в Переяславі на вільність України, і візвав усіх до війни з Москвою.

Козаки й народ охоче пішли до бо-

ротьби й рушили на Московщину. Під Конотопом, на Чернігівщині, стрінулися козацькі війська, під проводом Вигівського, з великими силами московськими і тут розгорілася страшна битва. московські війська зістали розбиті, багато їх попало в полон, багато Москалів згинуло, а козакам дісталася величезна добыча.

Та на жаль гетьман Вигівський не зумів як слід використати тої перемоги. Він побачив, що польські війська, які йшли на Україну нібито йому на поміч, починають господарити по своєму, а польська шляхта хоче використати ту хвилю, щоби запанувати по давньому на Україні. Отже побоюючись, щоби нарід не підозрівав його, що він є в якійсь змові з Польщею, Вигівський зрікся гетьманської влади в р. 1659, зараз по битві під Конотопом.

Та що він не був у ніякій змові, показалося небаком, бо вже в кілька літ пізніше, в р. 1664 він загинув по героїськи. В тім році селяни на Київщині підняли повстання проти польської шляхти, яка прийшла сюди з військом і почала заводити на ново панщину. Великі пани-магнати підозрівали, що до того повстання причинився Вигівський і що він у той спосіб хоче підхлїбитися народови, щоби знову вибрали його гетьманом. Вигівського, який не почувався до ніякої вини й тому не стерігся, зловили й воєнний суд засудив його на смерть. Його розстріляли у Варшаві.

Смерть Вигівського у Варшаві.

Так загинув один з наймудріших українських гетьманів.

Шалик.

Павлик, чорнявий хлопчина з великими синіми очима, мав щастя. Хоч то була війна і всі бідували — то святий Миколай приніс та пхнув йому під подушку шалик.

Який? А отакий чудовий, м'який шалик з сивої волічки у менші і більші червоні горошки. Павлик встав рано (а на вікнах повно снігу), а з під подушки вистає крайчик... і він аж очі потер.

— Та невже святий Миколай таки приходив? Довкола війна; чутно, як бють гармати, а він таки прийшов?

І Павлик вискочив у сорочині з ліжечка тай шарп! — а шалик уже в його руках.

Господи! Серце забилося, очі засіяли і він зараз таки ови- нув свою шийку тай мершій побіг до дру- гої кімнатки.

— Мамо! А глянь- те-ж, що я дістав від святого Миколая!..

І було з тим ша- ликом втіхи не день — не два.

Павлик ходив до школи — а таки дале- ченько була та школа — і усе візьме обкру- титься шаликом по плащі, довкруги ков- ніра; один кінець на груди, другий на плечі.

Бух у двері тай стежечкою бігцем до школи. Біжить, а шалик надметься за вітром, тай так той вітер мов одібрати хоче його:

— А дай мені, бо я змерз!..

І Павлик попід плоти, попід хати, а го- робчики маленькі тільки побачуть його та усі:

— Цвірінь! Цвірк! Цвірінь!

Тай крутять головками, приглядаються Павлисевому шаликови, сильно дивуючись...

— Ого — думає Павлик, — вам зда- либся такі шалики, бо мерзнете; он як по- надувалися!

А прибіжить під школу, а товариші окру- жать його тай теж придивляються. Його ша- лик знали вже скрізь в школі і не одному малому Олексі чи Івасикови снівся Павлисів шалик — сірий, пухкий, з червоними гороши- нами...

О такий то був шалик у Павлика — його гордощі...

Щось у тиждень, чи два, після Мико- лая, прибіг Павлик зі школи, а мама пече щось у печі. Ба, дивиться Павлик — а то колач.

— Мамо! — закликав здивовано. — Таж до Різдва ще далеко...

— Нічого, сину — каже мати, пораю- чись коло печі — се не на Різдва, се для наших стрільців під Львовом...

— Ага!..

Про се Павлик знає. Знає, бо в школі

про те балакають і не- раз у хату приходять люди — тай розказу- ють: хто за сина, а хто за батька.

Знає Павлик, що під Львовом бій і що стрільці на полі, в снігу і що в них їжі нема.

А гармати так гремлять, що аж сюди чути:

— Бух-бух-бух!

Тай як зрештою не знати про се Павли- кови, коли он поза- вчора через село їхала ціла валка ранених. Тягнулися сани за саньми, а на них пере- вязані, почорнілі від болю, стрільці з крі-

вавими плямами на одежі, на руках, на облич- чах...

Ех, Павлик ще й досі тямить, як то лячно було дивитися на тих борців за рідну землю...

— Павлисю — перебила його думки мати, — поможи-но мені пакувати!

Павлик скочив, найшов старі часописи і за хвилину пакунок був готовий.

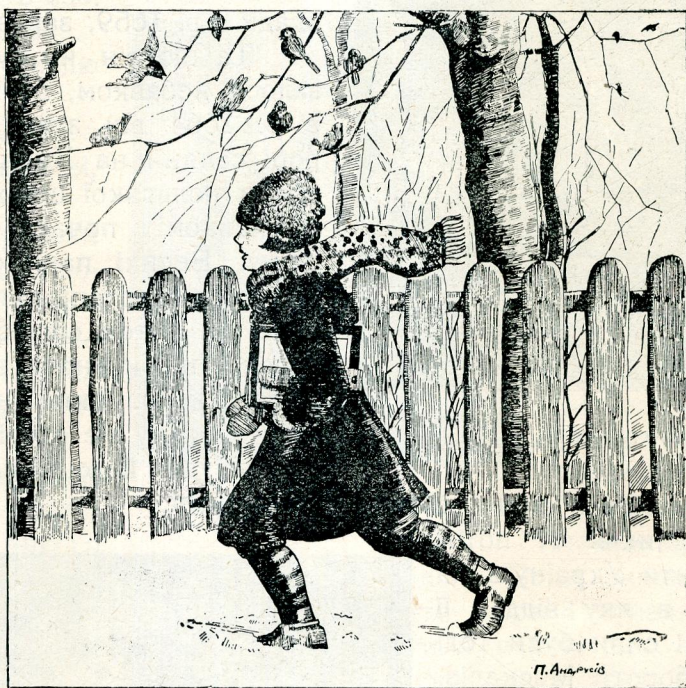
— А тепер напиши карточку, для кого то...

І Павлик написав, після вказівок мами, великими буквами: „Для борців на фронті“.

Карточку привязали і Павлик пішов з ма- мою.

На вулиці падав пухкий сніг і заки дій- шли до будинку комітету, були зовсім білі.

У салі було повно людей. На столі ве- лика гора пачок і клуночків. Мама туди і свій

положила, а якийсь старшина записував дарунки...

Приходили нові — і знов клали пакки на столик. А старшина дякував тай розказував про те, як то стрільці будуть тішитися, що про них не забули та які вони тепер голодні.

Павлусь слухав; його оченята блищали, а враз йому сумно стало. Хотів конечно теж щось дати для тих, що на фронті боролись за рідну землю і не мав що. Він похилив головку аж на груди і тут що інше зайняло його:

Він забув свій шалик дома!

Але в парі з тим Павликови враз заіскрилися оченята так — мов найшов він те, чого шукав.

А вечером до тої самої салі, як старшина складав пакунки до скринь, увійшов малий хлопчина і зацікавив біля стола...

— Ти чого хлопчику? — спитав ласкаво старшина...

— Я приніс... — І він витягнув руку зза плечей з малим пакуночком. Старшина узяв його в руки, прочитав карточку і мабуть по письмі чи щось пізнав, бо озвався:

— Се ти даєш, хлопче?

— Я! Се мій власний шалик.

Старшина погладив хлопчика по голівці.

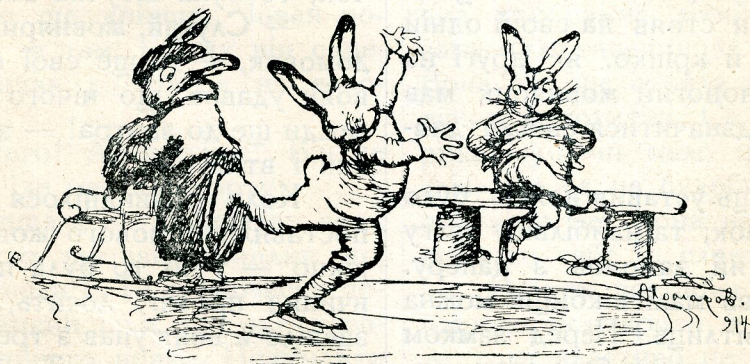
— А допиши-ж ще своє ім'я і назвисько! Як ти зовешся?

— Ні, пане сотнику! Про се ніхто не знає. І я не хочу, щоби хто знав. А я називаюся Павлик! Сказавши се, він гарно вклонився і вибіг на вулицю, в рій білих сніжинок.

...А на фронт поїхав пакуночок, біля якого була карточка з написом: „Для борців на фронті“ — незугарним письмом, а ще нисше, іншим почерком, було дописано: — „Від Павлика“.

Анатоль Курдидик.

Зайчик на совганці.

На совганці зайчик — зух
Виконує всякий рух.

Зручно їздить на совгах,
Аж мене збирає страх.

Другий заяць з боку злий
Щось бурмоче: „От, дурний!“

„Я, хоча так не умію,
Але того не жалію.
Бо чи блазень я який,
Щоб розсмішувать людей?“

А наш зайчик повідає:
„З тебе заздрість вилізає!“

Як би й ти сю штуку вмів,
На менеб так не бурмотів!

Замість другим дорікати,
Краще совги привязати,

І подати мені руки —
Та навчитись сеї штуки“.

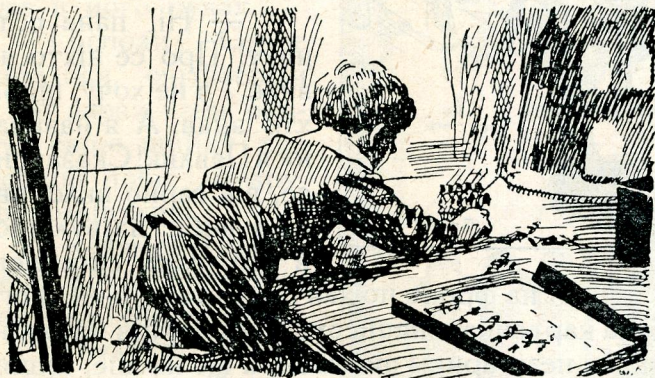
Ткач Основа.

Г. Хр. Андерсен.

Циновий жовнярик.

Було раз дваїцять п'ять цинкових вояків, а всі були братами, бо всіх їх вилито в фабриці з одної великої, старої цинової ложки. Кріси тримали вони на плечах, личком були звернені просто, вперед, проти ворога. Червоні й сині, короткі й гарно вшиті були їхні однострої.

Перше, що вони вчули на цьому світі, коли хтось отворив коробку, де вони були сховані, то було слово: „Цинові жовнярики!“ Так закликав малий хлопчина й з утіхи вдарив у долоні. Він дістав їх на свої імянини

й зараз уставив їх на столі в боєвому порядку.

Один вояк був подібний до другого, як капля до каплі, лиш один трохи вирізнявся: мав тільки одну ногу! Бо його виливали вже з решток цинової ложки й нестало вже цини на другу ногу. Але він стояв на своїй одній нозі так само певно й кріпко, як другі на двох, і власне сей одноногий жовнярик мав — як побачимо — відзначитися своїми дивними пригодами.

На столі, де хлопець уставив вояків, було ще багато інших забавок; та найбільшу увагу звертав на себе гарний замочок з паперу. Паперова палата! Крізь малі віконця можна було заглянути до світлиць. Перед замком росли гарні деревця; довкруги було місце вимощене зеркальним шклом, і се мало представляти озеро. Все те було прекрасне; та найкраща була мала дівчинка, що стояла перед відчиненим підсінням замку. Дівчинка була також викроєна з біленького паперу, але мала на собі шовкові шати й малу вузьку, синеньку стяжку через плечі; посередині стяжки ясніла блискуча зізда, завбільшки дівочого личка. Мале дівчатко мало ручки принадно

піднесені вгору, бо то була танечниця; а так само одна її ніжка була піднесена так високо, що цинковий жовнярик не міг її взагалі побачити й тому думав собі, що ся дівчинка так, як він, має тільки одну ногу.

— Вона якраз годиласьби мені за жінку! — подумав собі, — але вона занадто велика пані. Живе в замку, а я — в малій коробці і то ще з дваїцятьчотирма товаришами! Се не для неї! Але буду пробувати, чи не можна би заізнатися з нею! — Потім положився як довгий, за табакиркою, що була на столі. Звідси міг докладно оглядати свою малу танечницю, що невтомно стояла на одній нозі й не тратила рівноваги.

Коли звечоріло, поклали інших вояків до коробки й люди в тім домі полягали спати. Тепер щойно почалася забава. Лузак від орхів ставав дуба й скакав на руках, а звичайна дерев'яна ручка бігала собі по столі. Счинився такий галас, що збудився канарок і підкріпив його своїм щебетом. Тільки дві істоти не рухалися з місця: цинковий вояк і танечниця. Вона стояла, як свічка, на кінчику пальця, а обі руки мала все ще піднесені понад голову; а він стояв так само вперто на одній нозі й не відвертав від неї свого погляду.

Вдарив північ і — гоп! відскочило вічко від табакирки, але й ній не було ніякої табаки, ні, — там сидів малий, чорний карлик; то була штучна забавка.

— Слухай, жовнярику! — сказав карлик-домовик, — ти ще свої очі видивиш! — Але вояк удавав, що нічого не чує. — Ну, то зажди ще до завтра! — закликав голосно карлик і втих.

Коли розвиднілося й діти повставали, поставили цинкового жовнярика на відчинене вікно — і чи то була псота карлика, чи се вчинив протяг, досить, що нагло вікно зазвеніло й вояк упав з третього поверха коміть головою на долину. То був страшний упадок. Він простягнув свою одну ногу в гору, а сам застряг на своїм багнеті й шоломі між плитками хідника.

Няня й малий хлопчина збігли зараз у низ, шукали його всюди, та хоча мало що не настолочили його, таки не добачили його в шпарі!

Потім пішов дощ. Таки добра злива була! А як перестав дощ падати, надійшли два хлопці.

— Диви, диви! — каже один, — осьде циновий вояк. Візьмемо його, нехай попливе в човні!

З куска старої газети зробили човенце, посадили туди вояка й пустили його долі рівчаком, за спливаючою дощівкою. Обидва хлопці бігли поруч і плескали в долоні. Господи, що за гори-хвилі піднялися по дощі

в рівчаку, яка рвуча струя гнала здовж хідника! Паперовий корабель колився сюди то туди, а часом крутився колісцем, аж страх проймав нашого вояка. А всеж він стояв непохитно, не пустив своєї краски, дивився просто перед себе й стискав кріс на рамени.

Нагло заїхала лодка під довгий місток; тут було так темно, як у коробці. — Цікаво, куди мене занесе? — думав собі вояк. — Так, так, то карликова робота!

В тій хвилині відіззався збоку водяний щур, що жив під містком:

— Маєш пашпорт? Сюди з ним!

Та жовнярик не відповів нічого, тільки стиснув свою зброю ще кріпше. Човен поплив далше, а щур за ним. Гу! як він скреготав зубами й кричав до трісок на соломинках:

— Тримайте його! Арештуйте! Він не заплатив мита! Він іде без пашпорту!

Але струя кріпшала й кріпшала; вояк доглянув денне світло, ще занім вплив зпід моста (а то була дошка!). Та рівночасно почув він якийсь жахливий шум, що міг набавити страхом і хороброго вояка. Подумайте собі! Рівчак заломлювався нагло за містком і впадав у великий, широкий канал, а се наражувало вояка на таку небезпеку, як наразилоби й нас, якщо ми мусіли переплисти в човні стрімкий водопад.

Він уже був так близько водопаду, що годі було стриматися. Човен пірвало вниз, та бідний вояк з важким трудом затримав рівновагу. Ніхто не смівби йому навіть замі-

тити, що він бодай моргнув або закліпав повіками.

Човен закрутився три-чотири рази довкруги себе й набрав при тому повно води. Почав іти на дно. Вояк стояв по шию в воді, а човен опадав щораз нижче. Папір став розпускатися; вода вже залила вояка вище голови — в тій хвилині він згадав ще про гарну танечницю, що її вже ве мав побачити. І в його вухах зазвеніла пісенька:

„На козака пригодонька,
Прийдесь загибати...“

Нарешті папір розпався й вояк продерся в низ, та в тій самій хвилині проковтнула його велика риба.

О, такої пільми він ще не знав! Там було ще гірше, як під містком, а найгірше те, що так тісно. Всеж таки вояк був і тут непохитний і лежав просто, з крісом у руці.

Риба кидалася по всіх усядах, аж страшно було; нарешті застигла на місці й тоді щось поразило його, наче грім. До нього дійшло ясне світло й хтось голосно закликав: „Дивіться! Циновий жовнярик!“

А то рибу зловили, понесли на торг, продали й так дісталася вона до кухні, де наймичка розпорола її ножом. Вона вхопила жовнярика двома пальцями за стан і понесла до кімнати — а там усі були цікаві приглянутися дивному героєви, що подорожував у череві риби; але циновий жовнярик зовсім не гордився з того приводу. Його поставили на стіл і він — ні, що за дива можуть діятися в білому світі! — він побачив, що се той самий стіл, на якому він уже стояв, і та сама кімната, де він уже раз був; він побачив тих самих дітей, ті самі забавки і ту саму милу танечницю перед присінком замку. Вона все ще стояла на одній нозі — була також непохитна. Се так зворушило жовнярика, що він мало що не пролив цинових сліз, але се не булоби йому до лиця. Він дивився на неї, вона на нього, але не промовили до себе ні слова.

Раптом котрийсь малий хлопчина вхопив нашого жовнярика й кинув ним просто в піч — хоча властиво не мав до того найменшої причини; та до сього підюдив його певно зловбий домовик з табакирки.

Циновий жовнярик опинився серед ясного світла, в полум'ю, й почув страшенну горяч; чи се був наслідок огню, чи кохання, він не знав. З нього зійшли краски; чи се завинила трудна подорож, чи глибокий жаль, і сього він не знав. Він ще звернув свої очі на танечницю й дивлячися на неї непохитно й би-

стро, почув, що топиться; та ще стояв просто й тримав кріс на рамени.

Раптом відчинив хтось двері, подув сильний продув, зловив малу, легку танечницю й вона мов метелик полетіла просто в піч до цинового жовнярика; спалахнула ясним полум'ям і пішла з димом. Тоді стопився й вояк на малий огарок, а коли наймичка вигребла ранком попіл з печі, побачила, що той огарок цинової бляшки прибрав подобу людського серця. З танечниці лишилась лише бляшана зізда, та вона втратила свою позолітку й припалася на чорний вугіль.

Горобчик на снігу.

На гильці дуба, на снігу,
Горобчик знай гарцює,
Йому байдуже про зиму,
Бо зимна він не чує.

Повіяв вітер холодно,
Посипавсь сніг із неба —
Йому байдуже — все одно
Колись умерти треба.

У той час курка в курнику
Із нього насміхалась:
— Дурненький! мерзнеш на снігу,
Гляди, де я запхалась.

На гильці дуба, на снігу,
Горобчик знай гарцює,
У той час курка в курнику
Таке від нього чує:

— І тепло вам, є їсти що,
Зима до вас не сягне...
Та лихо лиш у вас одно
Господар з бантів стягне!" *Яро.*

Як Максимцьо навчився читати.

— Сей значок називається **а** — каже вчитель, написавши **а** на таблиці. — Повторіть: **а!**

З десять голосів повторює крикливо: **а! а!**
Се товариші Максимця, що так, як він, щойно почали вчитися.

І Максимцьо кричить з ними **а!** і думає собі:

— Нащо мені того? Чи в тім є щось мудрого, кричати **а?**

Потім учитель каже всім нарисувати на сшитку такий сам значок. Виходять з того якісь кривульки, зовсім неподібні до тої букви, що її написав учитель на таблиці. Дехто поправляє по кільканайцять разів, але Максимцьо нарисовував за першим разом незле і вчитель похвалив його.

Так вдався йому й другий і третій знак.

Максимцьо повторював добре, рисував зручно, але без охоти. У полудне трохи спочили. Вийшли перед школу. Старші школярі галасували, бігали, боролися. А малі, як Максимцьо, трималися з боку, несмілі, сумні, боязливі.

Дома питали його родичі, чого в школі навчився, а він сказав, що тимчасом нічого.

— Може не дбаєш за науку і не слухаєш учителя? — питала мати. — Памятай, не-боже, бо лініхів у школі карають!

Се ще більше знеохотило Максимця. „Самі непотрібні річі робити і ще за се бути битим? — подумав собі.

Але навчився добре вимовляти й писати кільканайцять знаків.

Одного дня падав дощ зі снігом. Тому вчитель не казав виходити на перерву, а взяв з шафи книжку й сказав, що прочитає цікаву байку.

Максимцьо нераз чув байку, але такої гарної, як та, що її читав учитель, ще не чув. То була байка про „Максима і Марка“.

Та задзвонув годинник, перерва скінчилась, вчитель перервав читання, замкнув книжку й казав братися до науки.

— Ах, а що сталося з Марком? — запитав голосно Максимцьо.

— Хто цікавий, той почує, як знов колись буде непогода підчас перерви.

І знову почали вчитися азбуки. Вже вимовляли по кілька значків разом і писали так само. А Максимцьо раз-у-раз думав про того свого іменника Максима з книжки.

Другого дня Максимцьо складав зі знаних значків склади й слова з Букваря. Трохи думав про совганку, трохи про коні, що їх певно десь тепер тато напоює... Думав і про маму і про довгий батіг. Про все думав, а про науку дуже мало. Ті слова в Букварі зовсім його не цікавили.

Але вчитель стоїть при нім, а Максимцьо читає сонним голосом: та-то, ма-му-ня, дім.

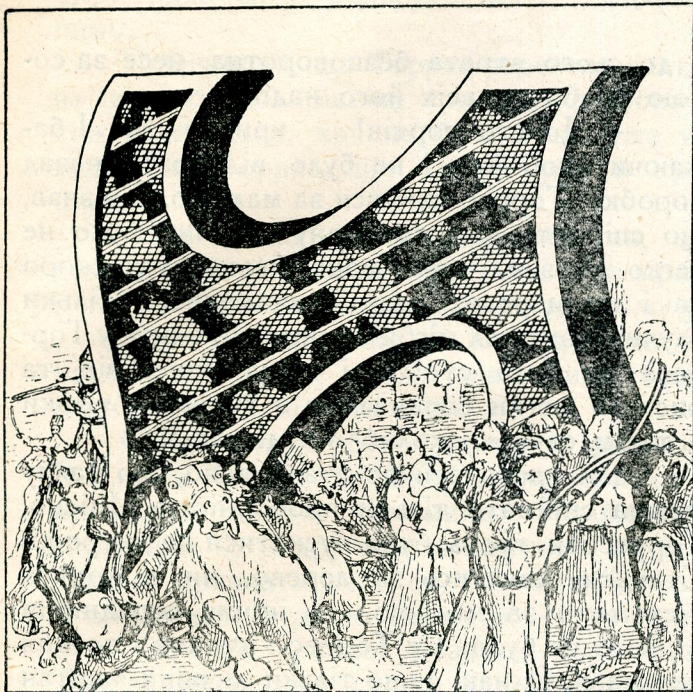
Але нагло його очі оживилися, голос стає звучніший; він забуває про батька, про хату, про батіг, бо ось читає нове слово: Ма-ксим, Мар-ко.

Аж тепер розяснюється йому в голові, нащо то дітям та наука значків потрібна. Подібнож, як одно слово „Максим“, так і ціла байка про нього складається з таких самих значків, нарисованих у книжці!

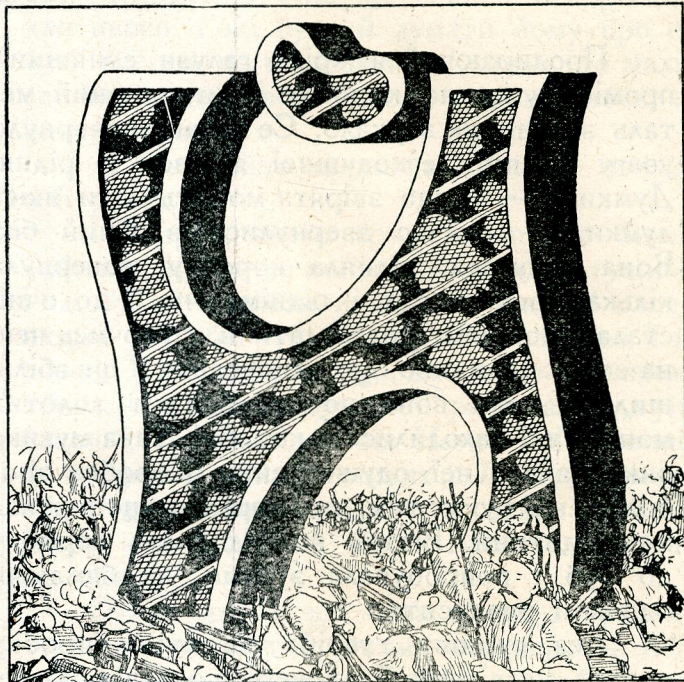
О, варт було бачити, як Максимцьо біг другого дня до школи і як охочо взявся до науки читання. Він бажав як найскорше сам собі прочитати байку про „Максима і Марка“.

Олесь Чмелик.

Віршована Азбука.

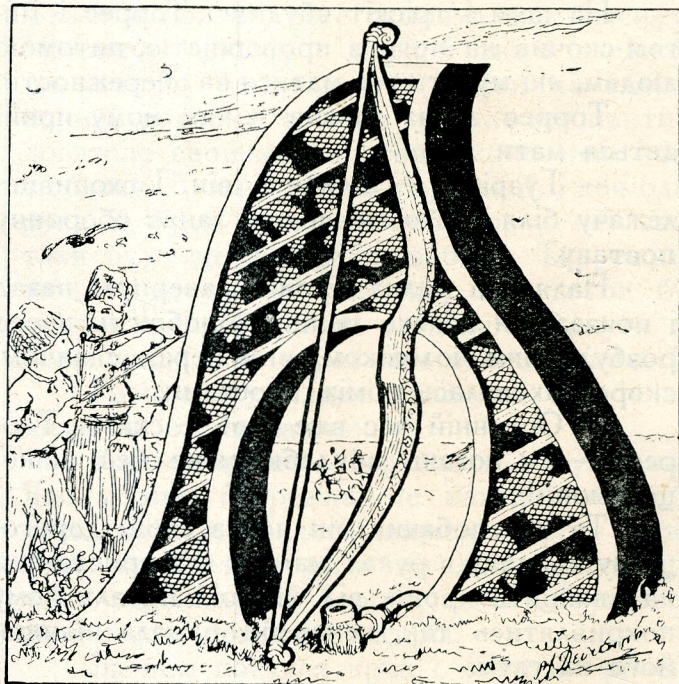
ИГРАШКИ, змагання, танець,
Се проба сили в козаків:
Хто добре дужатись умів,
Той був і в битві молодець.

ИДЕ борня важка, кровава,
За свободу України —
Хто побідник, — тому слава!
Вічна пам'ять тим, що згинуть!

КОБЗАР грає край могили
Сумну думу в чистім полі:
Як козаки в бій ходили,
Як терпіли у неволі.

ЛУК у руках козацької дитини,
Се так, як нині книжка в школі —
Козак учив синів вільної днини,
Стріляти з лука і боротись в полі.

Юлій Верн.

Плесом Амазонки.

(Продовження).

Продираючийся крізь галузи соняшний промінь упав на коробку і вигладжений металъ заяснів як зеркало. Се негайно звернуло увагу малпи, легкодушної як вся її рідня. Думки її — якщо звірята можуть мати якісь думки, — сейчас звернулися в інший бік. Вона зігнулася, підняла коробку, завернула кілька кроків взад і піднімаючи її до очий стала з подивом розглядати її, граючись нею на сонці. Можливо, що здивування її ще збільшилося, коли вона почула брязкіт золотих монет, які находилися в коробці. Така музика викликала в неї одушевлення. Коробка зробилася в її руках тим, чим тарахкальце в руках малої дитини. Відтак вона підняла коробку до губ і попробувала зубами, не бажаючи однак її розкусити.

Без сумніву гуаріба вважала коробку якимсь незвідним її овочем, щось в роді великанського мігдалового горіха, якого зерно свобідно ворушилось в середині. Та хоч і скоро спостерегла свою похибку, вона не думала кинути її. Навпаки, вона ще дужче стискала її в своїй лівій руці і покинула ціпок, який падучи, зломив суху галузку.

На шум і тріскіт збудився Торрес і мигом скочив на ноги з проворністю, питомою людям, які мусять все матися на обережності.

Торрес зараз пізнав з ким йому прийдеться мати діло.

— Гуаріба! — кликнув він. І схопивши лежачу біля нього манчетту, заняв оборонну поставу.

Налякана малпа негайно завернула назад і показавши далеко меншу хоробрість перед розбудженим чоловіком, чим перед сплячим, скоро заховалась поміж деревами.

— Останній час вже був! — сказав Торрес, — ся погань вбила мене без ніякої церемонії!

Та тут побачив він нараз свою дорожню коробку в руках малпи, яка пристанула на двадцять кроків від нього і почала йому покривлятися так, неначеби бажала підняти його на глум.

— Проклята! — крикнув він. — Вона не вбила мене та поступила ще поганіше! Вона обікрала мене!

І кинувся він лютий, нагадавши собі, що в коробці лежить документ, якого втрата —

а до сього втрата безповоротна, несе за собою розбиття всіх його надій.

— До сто чортів! — крикнув він. І бажаючи, щоб там і не було, відобрати назад коробку, Торрес кинувся за малпою. Він знав, що спіймати сю проворну звірину було не легко. По землі може вона бігати дуже скоро та і по деревах лазить знаменито. Тільки влучний вистріл мігби спинити її; однак у Торреса не було стрільної зброї; його ніж та рискаль могли справитися з гуарібою тільки в таких случаю, колиб він дігнав її.

Для нього сейчас стало ясно, що малпу можна спіймати тільки проворністю. Дійсно, Торресови треба було пускатися на хитрощі. Ставати, ховатись за дерево, чи в корчах і стежити за малпою, — інших середників в нього не було. Се Торрес і вчинив і погоня почалася. Однак, якщо тільки лісовий капітан зникав з очий малпи, то вона терпеливо ждала, чи не зявиться він знов і отта забава тільки втомила Торреса, не даючи ніякого висліду.

— Проклята гуаріба! — вилаявся він. — Я не спіймаю її, хоч вона може затягнути мене до самої бразилійської границі!.. Колиб вона кинула мою коробку!.. Ні! Її бавить звук золотих грошей. Ах, ти злодійко! Вбей тебе! І Торрес з новим жаром кинувся в погоню, а малпа дальше висмикалася йому.

Так минула година, а положення не змінилось. Торрес зі зрозумілим завзяттям гонив дальше. Чи міг він здобути гроші без сього документу?

Страшний гнів огорнув його. Він тупав ногами, лаявся, грозив гуарібі. А проворне сотворіння у відповідь тільки щирило зуби, що вкінці виводило його з рівноваги.

І Торрес знов пігнав за малпою. Він біг без віддиху, шпортаючись ногами в високій траві, в замотані сіти сплетених ліян, серед яких гуаріба перебігала, як вправний учасник перегонів з перешкодами. Часом стежку загороджувало сильне коріння, вкрите з верха травною. Торрес спотикався, падав і знов піднімався на ноги. В кінці став він кричати: „До мене! На поміч! Злодії!“ — начеби хто міг його тут почути.

Небаром він утомився, став важко віддихати і мусів пристанути.

— Там до чорта! — воркотів сам до себе. -- Втікачі Негри справляли мені менше труду, коли я гнався за ними в гущавинах. Та я спіймаю сю прокляту малпу; я буду бігти поки мене понесуть ноги і ми побачимо...

Побачивши, що Торрес перестав гнатися за нею, гуаріба рівнож пристанула. Вона також задихалася, хоч не була так дуже утомлена як Торрес, що не міг уже й кроку ступити.

Вона стояла так з десять хвилин, жвакаючи корінці лісових трав, які тут зірвала і час до часу потрясала коробкою коло уха.

Торрес в одчаю кидав камінням, які влучали в неї, та не могли ізза великої віддалі спричинити її ніякого лиха.

Однак треба було на щось рішитися. З одного боку було безцільним гнатися за малпою з такими нікчемними виглядами на спіймання її; з другого, згодитися на волю судьби, признати себе не тільки побідженим, а обманеним дурною звіриною — се привело його до крайньої розпуки. А між тим Торрес мусів знати, що з настанням ночі злодійка пропаде безслідно, а він її жертва, з великим трудом знайде дорозу в тому пустому лісі. І дійсно, підчас погоні він віддалився на кілька миль від ріки і тепер важко буде йому вернутися до неї.

Торрес не знав що йому робити; він спробував спокійно впорядкувати свої думки і вкінці, вилаявшись в останнє, вже рішався кинути всяку надію на се, щоб відібрати свою коробку, коли, ще раз подумавши мимовільно про свій документ, про всьо будуче, яке він на його покладав, він рішився, що треба конечно поспробувати ще раз, останній, відібрати її.

І він підвівся з землі. Гуаріба рівнож встала. Він підійшов кілька кроків вперед. Малпа зробила тількиж кроків назад; так тепер замість того, щоби заховатися в ліс, вона пристанула біля одного великанського дерева. Обіймати пень своїми чотирма руками, видрапатись по ньому з справністю кльовна, а відтак вилізти по галузях на його вершок — се було для малпи дрібницею, ділом кількох хвилин.

Розсівшись на ньому вигідно, вона почала дальше обідати, зриваючи овочі, що висіли біля неї під рукою. Торресови, що правда, давноб була вже пора щонебудь зісти й ви-

пити, так на жаль його торба і фляшка були порожні.

Однак замість того, щоби вернутися назад, він звернувся до дерева, хоч заняте малпою положення було ще більше некорисним для нього. Годі було й думати йому про се, щоб вилізти на вершок того дерева, бо малпа сейчас покинулаби його і перенеслася на інше дерево.

А безнадійно пропаща коробка звеніла в її руках.

І Торрес, якого груди розпирив безсильний гнів, почав на всі заставки лаяти гуарібу. Годі булоб вичислити всі оті приємні слова, якими він обкинув гуарібу. Він називав її не тільки „метісом“, — що вже само є великою образою у Бразилійців білої раси, але і „курібакою“, се мішанцем від Негра й Індіянину! А прецінь із усіх обидливих слів, якими може обкинути людина людину в отих підрівникових краях, дійсно, нічого гіршого вже бути не може.

Однак малпа, що була тільки звичайним чотироруким сотворінням, не звертала найменшої уваги на се, що подразнилоби представника людського роду.

Тоді Торрес почав кидати в неї камінням, відломками коріння, взагалі всім, чим можна було кинути в гору. Невже він надіявся завдати гуарібі серйозний удар? Ні, він вже не здавав собі справи з сього, що робив. Сказати правду, його огорнув шал безсилля. Можливо, що він в першій хвилі надіявся, що гуаріба, переходячи з галузи на галузу, покине коробку, а може щоб не полишитись довжною своєму ворогові кине нею йому в голову. Так ні! Малпа берегла її, і хоч одна рука її була занята коробкою, у неї всеж таки було ще три руки свободні. Торрес дійшовши до повної розпуки, вже готов був вкінці признати свою невдачу і вернути до Амазонки, коли нараз почувся шум голосів.

Говорено у віддалі двадцяти кроків від місця де стояв капітан.

Торрес негайно заховався в гущавину. Яко людина обережна, не находив потреби показуватися, не довідавшись вперед, з ким йому прийдеться мати до діла. Цілий дріжучи, зацікавлений Торрес, ждав наслухуючи, коли нараз роздався вистріл.

За ним почувся крик і смертно ранена малпа важко упала на землю, не випускаючи з руки Торресової коробки.

(Дальше буде).

Галич.

Над рікою Дністром, при залізній дорозі зі Львова до Коломиї, лежить місто Галич. Тепер се місто невелике, має тільки 6.000 мешканців. Міщане займаються більше хліборобством, як ремеслами і торгівлею.

Є тут старовинна церква Божої Матери, є українська школа, „Просвіта“ і інші товариства. Галич місто тепер незначне, але має славу минувшину: тут була колись столиця Галицької держави.

Давний Галич розтягався далеко понад Дністром, Лімницею і Луквою, не тільки там, де стоїть нинішнє місто, але й до сіл Залуква, Святий Станислав, Сокіл, Підгородє, Крилос, Пітрич. Його простір на ширину займав 4 кільом., на довжину 8 км. Не було се одно місто, густо забудоване, але багато різних осель з оборонними городами, з церквами, з домами міщан і боярів.

Княжий замок був у теперішнім селі Крилос. Там над рікою Луквою є висока, стрімка гора, добра до оборони. На верху сеї гори побудовано різні укріплення. Де гора була спадиста, там поставлено муровані стіни і оборонні вежі; з другої сторони, де була рівнина, висипано три величезні вали, один за другим. Між валами і мурами були побудовані сильні великі ворота для переїзду. За валами були глибокі рови, виповнені водою; через рів ішов міст уладжений так, що можна було ланцюхами підняти його до гори. В часі небезпеки міст підіймали, а військо ставало на валах і мурах і вело боротьбу з ворогом; стріляли з луків, кидали каміння, сипали порохом, лляли горячу воду і т. п.

Між мурами на верху гори були всі най-

важніші будови. По середині стояла княжа палата, прегарно уладжена, повна золота і дорогоцінностей; місце, де вона знаходилася, дотепер називається: Золотий тік. Побіч була церква Божої Матери, збудована дуже сильно; підчас війни нераз заміняли її на замок і звідтам оборонялися. Се була катедральна церква; при ній проживав галицький єпископ. Ся церква залишилася до нині, але багато разів горіла і була перебудована, так, що тільки фундаменти походять з княжих часів. Недалеко були й інші церкви, але по них

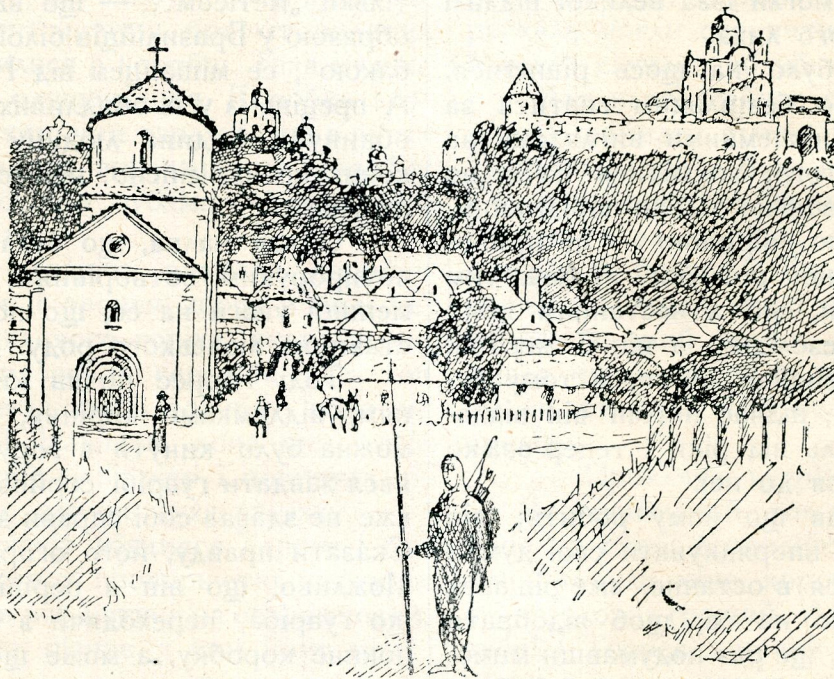
залишилася тільки назва, як: Іванівське, Данилівське, Воскресенське, Юрівське, Ілійщина. Густо стояли тут дома бояр і княжих урядників. В декотрих місцях відкопано старі фундаменти, багато обробленого каміння, підлоги з поливаної цегли, різьблені стовпи, хрестики, печатки і т. п. Знати, що колись тут кипіло буйне життя.

Міщане мешкали на нижчих місцях — довкола гори; тут є тепер село Підгородє. І тут також були укріплення і сто-

рожі пильнували безпеченства людей.

Галич став столицею Галичини від 1144 року за князя Володимирка. Се був князь гордий, безоглядний у своїх ділах, та не зносив ніякого опору. Галичане не любили його і раз, як він поїхав на лови, підняли бунт і не хотіли князя пустити до города. Але Володимирко розпочав облогу, добув місто і непослушних бояр покарав тяжкими карами.

Інший був син Володимирка, Ярослав Осмомисл, — бистрий у слові і такий розумний, що казали, ніби він має вісім змислів. Він ходив походами далеко за Карпати аж над Дунай.

Галич за княжих часів.

(У горі з правої сторони видно укріплений замок і катедральну церкву Пресв. Богородиці; на ліво у горі церква св. Пантелеймона; по середині церква Спаса та монастирі. У долині місто, обведене мурами і башта з т. зв. «Німецькою брамою», куди був головний вхід до міста. У долині бачимо теж церкву Різдва Христового. Опісля йдуть оборонні земні вали зі сильними дубовими частокотами, а на сторожі стоїть зі списом в руках городовий вістун).

Славним лицарем був князь Роман Мстиславич; співали про нього, що він кидався на ворогів як лев, переходив їх землю як орел, хоробрий був як тур. Він поляг у боротьбі з Поляками в 1205 р. і тіло його похоронено в церкві в Крилосі.

До найбільшої світлості дійшов Галич за короля Данила. Місто протяглося тоді широко по горах над Дністром; здалека світили верхи церков, муровані двори і палати. На дорогах і вулицях був великий рух. З усіх сторін їхали в місто вози, повні всякого багатства; селяне везли дрова, збіжжя, шкіри лісових звірят, гнали худобу і коні. Найбільша метушня була над рікою. На воді плавало багато великих кораблів та малих суден і човнів; маяли в повітрі вітрила і різнобарвні прапори. Одні кораблі приходили Дністром від Чорного моря, привозили до Галича грецьке вино, полудневі

овочі, пахуче коріння, дорогу посудину, східні убрання, зброю. На інші човна ладовано галицькі товари, — шкіри, футра, мід, віск, сіль, збіжжя; все те ішло рівнож до моря і далше до Царгорода та азійських країн. Над берегом ходили купці, наші і чужосторонні, чути було різні мови.

В ті часи Галич зріс у велике місто; міщане славилися багатством і достатками; міщанські доми виглядали як двори, обістя були широкі, комори повні усякого добра. Добре жилося нашим людям під владою своїх князів. Але пізніше прийшли татарські війни, Галич підупав і став малим містечком. Та звалища давних будов і останки старовини говорять про давню славу княжої столиці.

К.

(Замітка: Хто бажає більше про старинний Галич довідатися — нехай прочитає собі книжечку проф. Івана Крип'якевича п. з. «Шляхами слави укр. князів» — ціна 1 зл.).

Любця на лещетах.

Ще маленька, невеличка,
Перед вами ся сестричка, —
Та до спорту вже відважна,
Лещетарка вам поважна!

Як лещети лиш привяже,
Тільки „па!“ мамусі скаже, —
І наляже на підпори,
Здобуває доли й гори!

То горбами, облазами,
То на схлонах долинами, —
Шах! по снігу — шах! ле-
Чи ви її доженете? [щети —

Що за втіха так снігами
На змагання йти з вітрами,
Пробігати біле поле,
Пролітати доли й гори!

Хто се? Чи Сніжинка-Ляля?
Може Ледовая краля?
Може Снігова князівна?
Ні! То Любочка Жуківна!

Крім лещетів — для дівчини
Друга втіха — „Світ Дитини“...
Бо спорт тіло, знай, гартує,
А „Світ“ духа образує!

Л. Ч.

Казка про непорадну Явдоху.

У Явдохи-господині був муж пильний та працюватий, а сама Явдоха дуже лінива була — нічого робити не могла. Та все йшло добре, доки муж дома був та за господарство дбав. А як пішов муж з дому на роботу — то все шкереберть обернулося.

Явдоха собі на печі лежить, або по горді ходить, ягідку-малину рве та в рот кладе.

І все господарство зійшлоби на нівець, усею бувби кінець, — та на щастя були ще дома господареві помічники: кіт та кітка, свинка-хрюхрощка й курочка-кокошка.

Тільки сонічко зійде, а вони всі до роботи. Кіт на печі сухарі товче, киселицю готує; кітка на припічку спідничку шие, латки на Явдошинім жупані латає; курочка-ко-

кошка в чобітках кімнату мітлою замітає, а замете, то по водицю піде. Свинка на городі овес товче, пліт підпирає, барабольку копає. Коровка на леваді сама себе пасе; коник сам собі в ліс по дрова поїхав...

Явдосі й нічого робити. Встане в полудне, обід готовий; попоїсть, напється, вдягнеться або й знову спати ляже.

І все булоби гаразд. Але десь узялася в хаті мишка-норишка. Побачила, хто всім завідує, й бунтувати взялася.

Дрімає, кіт а мишка йому носик наставить і глумиться-кепкує:

— Тобі би молочко пити та нас, миший, ловити — а ти кухарем став! І кітка сидить та шие, а Явдоха й пальцем не рушить. І курки у вас дурачки, замість курятка водити, взялися лінивій Явдосі годити: хату замітають! А свині — ет, усі дурні! І як вам усім не встидно?

Всіх побунтувала мишка і цікаво ждала, що то буде.

Задумався кіт, сів на лавочку, лиже собі лапочку тай вушка тре. А кітка лягла на припічку тай муркоче...

— І справді? Чого я працюю? Сама господиня не дбає — а мені що?..

І курочка з курятами бавиться, а свинка в ліс по жолуддя пішла. Всі перестали працювати. В хаті нелад. Кімната не метена, овес не товчений, обід не зварений, спідниця не зашита. Сіла Явдоха за стіл обідати, їсти нема що. Питає Явдоха кота:

— Щож се так, котище?

А кіт:

— Я в тебе за кухара не наймався! З мене вже й мишка сміється!

Хотіла Явдоха взяти жупанець, а він не залатаний. Вона до кітки, а кітка:

— Я вже й так усі пальці собі поколола! Чи я тобі кравчиня? І так з мене мишка кепкує...

Закликала Явдоха курочку:

— А ти чому хати не замела?

— Пора мені й за своїх діточок подбати! Візьми віничок та сама замети. З мене й так мишка сміється!

Побігла Явдоха за свинею:

— Чому овес не товчений?

— Буде з мене! Досить я вівса натовкла. Вже мені миш проходу не дає своїми смішками.

Розсердилась Явдоха на мишку, зловила її й кричить:

— А, хто мені помічників бунтує! Буде тобі зараз!

А мишка каже:

— Ех, кумо Явдохо, май розуму трохи! Сама ти винна й на мене нарікаєш. Де господиня така — то буде подібна слуга... Ти нічого не робиш, а вони й собі так. А зачнеш ти працювати, то будеш і з них пожиток мати.

— Алеж вони самі працювали! — кричить Явдоха, а мишка в сміх:

— Вони від господаря навчилися! А як він пішов з дому, вони відвикли й забули. А ти візьмешся працювати, то вони знову пригадають собі.

— Може й правду каже... — подумала

собі Явдоха й пустила мишку.

І взялася за всяку працю поволеньки, хоча спершу було їй тяженько. Та потому привикла, бо мусіла.

Побачив кіт, що господиня працює й якимось гірко йому було на сонці грітися. Поліз на піч, сухарі товче. А за ним і кітка: „Давай — каже — Явдохо, я поможу тобі трохи“.

І курочка прибігла:

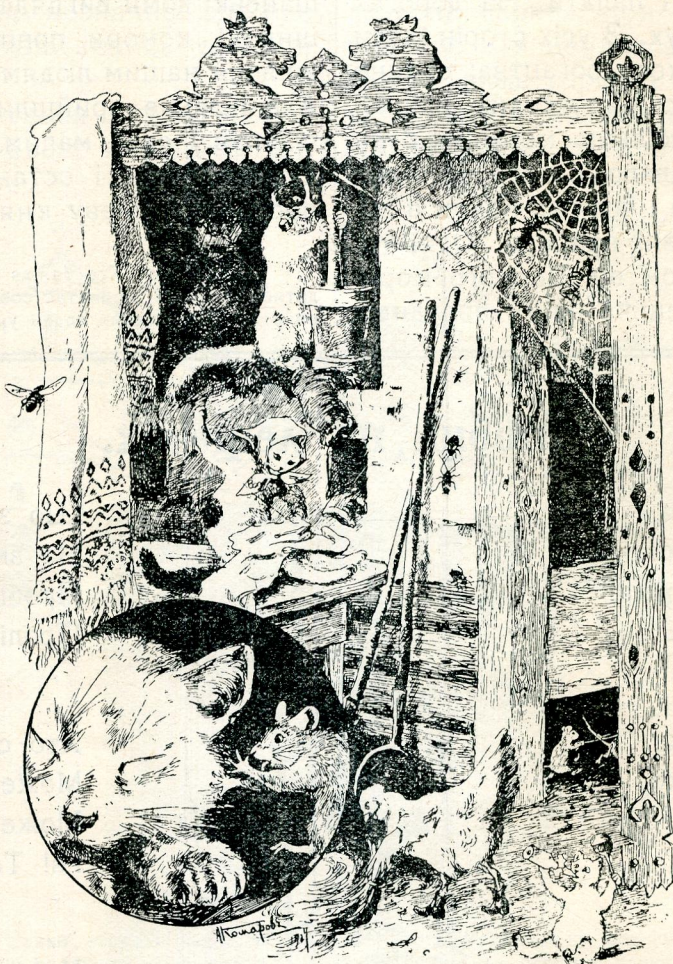
— Ай-яй! Куд-куд-дак? Де то я віник задіяла?

І свинка взялася до роботи тай каже:

— Хто працює — тому не жаль помагати.

І все пішло добре.

А. Т. Д.

Пригода малої Ганусі.

Пробудилась наша Ганя,
Плаче: „Моня хочу“... —
І зпід очка заглядає:
Кіця десь муркоче...

„Прошу моньо!“ — каже неня,
„Не хочу! — Голяце!“...
Так гримасить мала доня,
Щоб просили — плаче.

Та не було часу в нені
Прохати й благати,
Поставила на стіл „моньо“,
Сама вийшла з хати.

Але кіця не дармусе
„Гануся надулась“ —
Подумала і ..хлеп моньо,
Однак обманулась.

Ганя крику наробила,
Кіцуню набила!
Кіця скочила небачно
Тай горнятко збила!

А Гануся-гримасуся
Пила чайок з хлібом
І на „моньо“ чемно ждала
Майже до обіду.

Марійка Головінська.

Чорне море грає...

(Кімнатна забава).

В кімнаті ставиться крісла рядом, але крісел має бути одно менше, ніж дітей (напр. як дітей є 6, то крісел має бути 5). Діти вибирають собі «отамана» й сідають, а «отаман» роздає кожному з них назву якоїсь риби або морської потвори. Наприклад: кит, тюлень, дельфін, риба-пила, оселедець і таке інше.

Коли роздав імена, ходить довкруги сидячих і муркоче:

»Чорне море грає... Чорне море грає...«

Раптом кличе якусь з названих риб або потвор, приміром:

»Викинуло кита!«

Тоді кит (чи інша названа істота) скоро скаче з крісла й починає дрібно бігти за «отаманом» і собі тягом муркоче:

»Чорне море грає...«

Отаман викликає потім другу, третю істоту і всі подібно дрібчуть за отаманом та воркотять:

»Чорне море грає...«

Коли вже всі викликані ходять з отаманом довкола порожніх крісел, тоді він ще якийсь час водить їк, аж раптом кличе:

»Чорне море спить!«

Тоді всі стараються сісти на крісло, так само «отаман», але що крісел є менше, то хтось один не сяде і власне той буде тепер новим «отаманом». Він знову роздає імена і забава продовжується.

Котре забуде, яку дістало назву і зараз не встане, як «отаман» викличе — дає фант.

Ся забава може бути дуже цікава й весела, коли всі її добре відіграють.

Воробчики в зимі.

(Забава).

(Діти-воробчики, збиті в гурток, скулені, головки втиснули в рамена, співають ледвозвучно, без життя й охоти. Вони стоять по середині кімнати і цвиркають сумно на ноту пісні: »Стоїть явір над водою«).

Цвір-цвір-цвір-цвір-цвір...

Воробчики (співають):

Ой, закрила зима люта
Всі стежки й дороги,

Нігде зерна не видати,
Гинь, воробче вбогий!

Цвір-цвір-цвір-цвір-цвір...

Ані зерна ні полови,
Шкода і шукати,
Треба буде вороб'ят
Марно загинати.

Цвір-цвір-цвір-цвір-цвір...

(На середину кімнати виходять діти, — при- телі птичок — тримаючи в руках паперові торбинки із зерном й окрушинами. Вони стають перед воробчиками і співають на ноту пісні: »Зажурились Галичанки«):

Діти (жваво):

Не журіться, вороб'ята,
Ми вас не забули,
Ми вам зерна, ми вам хліба,
На обід здобули!

Їдьте, споживайте,
Здорові гуляйте,
І нас щебетанням
Ви розвеселяйте.

(2-гий раз): Їдьте, споживайте,
Здорові гуляйте,
І нас щебетанням
Звеселяйте!

(Сиплять зерно, або вдають, що сиплять. »Воробчики« підскакують радісно, беруться за руки й творять коло, а в середині діти. Воробці кружать довкола дітей і співають голосно й весело):

Воробчики (весело на ноту коломийки):

Цвір-цвір-цвір-цвір-цвір...

Не журіться воробчики,
Нехай кожде знає,
Що десь Мати Божа в небі
За нас памятає!

Цвір-цвір-цвір-цвір-цвір...

Мати Божа шепче дітям:
»Накорміть пташата!
Най голоду не зазнають
Любі небожата!«

} 2 р.

Цвір-цвір-цвір-цвір-цвір...

(Замітка: Хор воробчиків можна поділити на дві часті — одні лиш унісоно »цвиркають« — а другі співають пісню).

Я. Т.

Загадки.

Складова загадка (1 точка).

У, дет, рі, кар, му, ис, ко, жі, раль, ка, соп, лик, ні.

З порозкиданих 13 складів зложить 6 слів, яких початкові й кінцеві букви, читані з гори в низ, дадуть клич, який повинен кождий читач „Світика“ сповнити в місяці лютім.

Значіння слів:

1. Малий чоловік.
2. Прислівник.
3. Сильно пахучий корінь.
4. Нарада, зглядно присуд, фахівців.
5. Ученик військової школи.
6. Назва гір.

Магічний квадрат (1 точка).

(Уложив: о. В. Р.).

1. Звірятко вючне в пол. Америці.
2. Дерево листкове.
3. Потрібне для ремісника і купця.
4. Житель Сходу.

Складова загадка (1 точка).

(Уложила: Яруся Лакуста).

Задумані чотири двоскладові слова, що означають: 1) столицю Голяндії; 2) багато осіб разом; 3) надприродну силу, що в неї вірить простолюддя; 4) часть тіла. По відгадці тих слів, взяти з кожного першу й послідню букву а дістанемо чотири склади. З тих складів зложити нове слово, що означає нашу країну.

Загадочна візитівка (1 точка).

(Уложила: Дозя Канда).

КАРПО ТРОН

Хто є сей добродій?

Назви міст (1 точка).

(Уложила: Яруся Лакуста).

У слідуочих реченнях винайдіть назви міст:

1. Діточки, бережить святих могил і в памятні дні прикрашають їх квітами й вінками.
2. Вороги город окружили і стали стріляти.
3. Козаки остро говорили і від свого не уступали.
4. Василько вдарив в дуб носиком і потекла кров.
5. Одна русалка мала очи чорні, мов вуголь, а друга личко біле, як лелія.
6. Помагай, сину, батькови поле орати.
7. Батько сірником черк, а син цигана буком по плечах.
8. Довкруг сосни цяпкали малі воробята.

Переписка з читачами.

Пишу сей листок до всіх Вас, любі читачі й читачки мої, з проханням, щоб Ви поспитали Татуся або Мамусі: чи вже прислали вони передплату на сей рік для „Світика“. Зробіть се, мої кохані, зараз по прочитанню сього листика, бо „Світик“ дуже грошків потребує на се, щоби придбати більше образочків, купити гарний папір та заплатити за друк. Тому подбайте, щоби до 10 лютого всі Ваші Татусі й Мамусі прислали „передплату“. Дехто ще винен „Світикови“ трохи за минулі роки. Тим довжникам вишлю з 4 числом (дня 15 лютого) пригадки й виповнені чеки. Поручаюсь Вашій памяти:

„СВІТИК“.

Роман Сухорський у Заліщиках: Радію, що я так подобався Тобі. Крім повісти „Плесом Амазонки“, (яка буде незвичайно цікава та повчаюча (поміщу багато інших, не менше інтересних, річей на своїх сторінках у сьому році. Буде теж продовжати свої оповідання „Малий історик“, а про долю Леся Селезня вийде окрема книжечка. Замість нього — появиться незабаром „Петрусь Шкода“ — історія про малого козачка, що на Січі проживав і воював з Татарами. Коли будеш переїздити через Львів на Холмщину — то загости на часочок до мене. Хочу дуже з Тобою особисто познакомитись та побажати щастя в ловах. А як там св. Миколай? Чи був Ти вдоволений з Його гостини в тім році?

Ніля Козачук у Рожищу: Чи одержали Віруса і Коля Тупайли мене? Як подобався я їм при тій першій стрічі? Чи адреса до Тебе добре була написана? В сьому „Альбомі“ міщу всіх тих, що з надісланих світлин дадуть зробити друкарську клішу, яка коштує пересічно 10—12 золотих. З надісланих фотографій складаю „Пропамятний Альбом Читачів“, який буде для мене завжди наймилішою та найдорожшою памятою.

Микола Палюк у Сколім: Дуже добре, Микольцю, зробив, що взяв „на відвагу“ тай написав до мене листика. Тішуся, що розумієш мене тай, жалієш й тому не хотів забирати мені багато часу, якого й так у мене обмаль. Се дуже гарно з Твого боку. Я помимо навалу праці — дуже радо переписуюсь із всіми тими, що пишуть до мене. Хвилини моєї розмови з ними в тих дрібньких стрічках у „Переписці“ се для мене велика розрада душевна та насолода сердешна. Коли на дворі мєте сніговія, або сумно плаюше по шибках дощик — тоді я духом лечу до всіх тих діточок, що — далеко від всяких осередків — на самоті нудьгують за товариством, банують за розривкою. Я тоді стараюсь їм те все заступити. Се для мене найбільша розкіш, бо за те я дістаю маленький куточок у кождому серденьку, яке мене любить і колись по літах, колись... спіміне про мене ти-хенько: ...і в мене колись був той „Світик“...

Богданко Обідзінський в Поставах (На Білоруси) і Роман Матвійко в Домброві к. Тарнова: В імени бідних дітей, яким у одній „Рідній Школі“ передав я надіслану Вами одіж та обув, пересилаю сею дорогою слова щирої подяки.

„СВІТИК“.

ЖЕРТВИ.

На „Пресовий фонд“:

Орест Рудник 2 зол.; Ромцьо Гончаренко 10 кор. чеських. Орест Хомишин з Кольфакс (у Канаді) 25 цент. кан.

На „Рідну Школу“:

Люся і Ромцьо Тшуківні 2 зл.; Школярі з Береста (к. Грибова) 5 зл. (як чистий дохід з предст. „В ніч св. Миколая“). Орест Хомишин 1'80 зл. (25 цент. кан.).

На фонд Інвалідів:

Наталія Новосельська 0'50 зл.; Орест Хомишин 1'80 зл.

На фонд сиріт:

Богдан Обідзінський 2 зл.

Умови передплати: В краю річно 10 зл., кварталньо 3 зл., місячно 1 зл. Ціна числа 50 сотиків. — Для Америки 1'50 дол. — Для Канади 2 дол. канадійські. — Для Чехословаччини 50 Кч. — Для Румунії 240 леїв.

Редакція і Адміністрація: Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько.

З друкарні ОО. Василян у Жовкві.

СВІТ ДИТИНИ

Виходить два рази в місяці, кожного 1-го і 15-го.

Про що добра дівчинка в зимі думає?

Та зима така чудова,
Радісно її вітаю;
Повертаю знов до Львова,
Де тітусю добру маю,
Де мене жде много втіх.
Купить козушок тітуса
І тепленькі черевики,
Не журюся, не боюся,
Хоч мороз який великий,
Хоч вкриває землю сніг!

На дворі сніг, метелиця,
Та мене се не лякає —
Бо в нас тепла є світлиця,
Вихор лиш крилом черкає,
Доторкнеться лиш вікон.
А дужчає метіль бурі —
Кинем дров у грубку вязку
Й далі бавимось без журі,
Слухаємо вуйка казку,
Що здаєсь нам наче сон!

У зимі так ясно — біло...
Саночками любо мчати,
Або совгатися сміло
І по леді так гуляти —
Наче в літі по траві.
Там, на ледовій площаді,
Чути голосну музику —
І немов на маскараді —
Повно втіхи, сміху, крику,
Блеску на сніжистім тлі!

Так мені зима минає
Серед щастя, серед втіхи...
Лиш тоді — як завитає
Думка під ті низькі стріхи,
Де не знають всіх тих благ;
Як спімну тих, що горюють
По вогких пивницях міста,
Тих, що мерзнуть, голодують,
А зима така огниста —
Відчуваю ляк і жах!

Жаль мені дітей убогих,
Всіх хотілаб я одіти
І прогнати їх тривоги,
Дати їсти і ogrіти,
Звеселить на мить одну.
Годі всіх... Та всеж щось можу:
От за дозволом тітусі
Забавки і одіж зложу
В пачку з написом: „Від Нусі“
В Захоронку занесу!

А коли згадаю села,
Де голодні діти плачуть,
Де зима їм невесела,
Світа Божого не бачуть,
Лиш куняють на печи —
Про забави я забуду,
В небо щирі шлю моління:
Боже! Для отсего люду,
Для бідноти дай проміння,
Легку зиму їм зішли!

Уляна Кравченко.

Микола Погідний.

Казка про гордого боярина Марка Путятича.

I.

Давно це було, ще тоді, коли Русь-Україна сіяла золототерхими церквами. Недалеко міста Галича стояв над Дністром великий замок, викутий з білого каменя. Чотири високі башти гордо вносились до неба, а хоробрі дружинники берегли його, як свого ока. І дивні ходили слухи про цей замок. Нікого там не впускали, а коли якийсь холоп поважився переступити його пороги, платив життям за свою сміливість. Говорили, що там було нагромаджено всякого багатства з цілої України. Мабуть і тому так строго берегли цей замок.

В чорних шеломах з червоними щитами, як день так ніч, перекликувались вартові поміж собою і дзвонили срібною зброєю немов на пострах для зрадливого ворога.

Та не те цікавило людей, що там було. Паном того замку був гордий боярин Марко Путятич, лицар, якого слава гомоніла по всіх землях Русичів хоробрих. Перший в бою

з ворогами, перший при пирах з могутніми князями, перший у раді з найбільшими мудрцями. І це йому принесло таку велику славу.

Доки був боярин Марко Путятич, ніколи ряди Русичів хоробрих не захиталися. Все гонили ворога наперед себе, все пісні побіди співали, все свої коні потоплені над Доном широким поїли. Та одну хибу мав боярин Марко. Хоч великою славою пишався, хоч всі йому честь віддавали, однак мало було таких, котріб його любили. Славний боярин Марко був гордий, гордовитий. Себе лише знав, а всіх нізащо мав.

Пнявся гордий боярин Марко не лише понад дружинників вірних, але вже і князями помітував. Хоч не один князь, чи боярин, рад був боярина Марка за зятя мати, — та куди там!

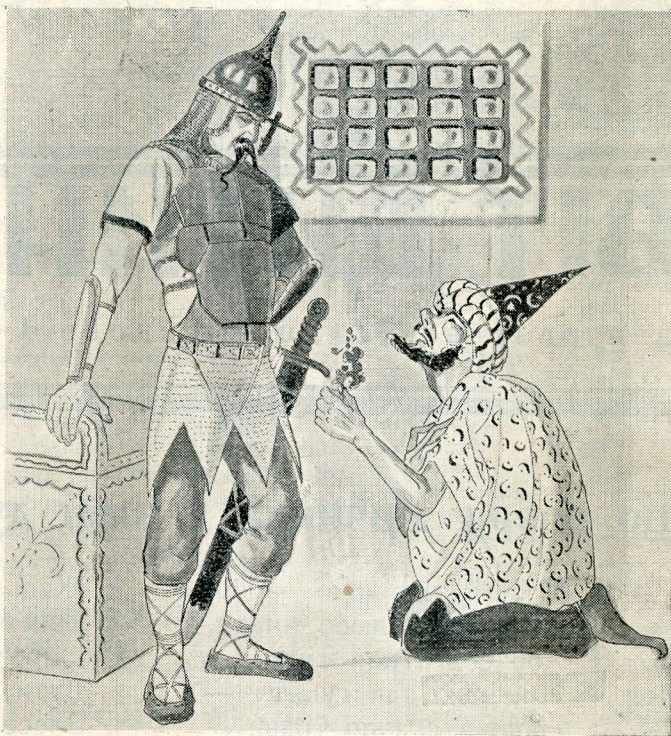
Потайки говорили дружинники між собою, що гордий боярин не про гарні князівні думку мав, а захотілось йому дочки половецького хана. Правда, ніхто не знав певно, що гордий боярин затіває, та многі вірили цим поголоскам. Бо добре то кажуть, що від гордого чоловіка всього можна сподіватися. Так теж і сталося!

Від одного походу Русичів хоробрих на орди половецькі, боярин не той став. Замикається у своїх гарних світлицях, ходить як гріб понурий, як буря зловіщий. За щонебудь гнівиться, за щонебудь лається. Нема чисті совісти в нашого боярина! — кажуть дружинники. І правду кажуть.

Не хотів гордий боярин Марко більше таїтись зі своєю плюгавою думкою. Чомуж би гордому боярину, Марку Путятичу, не взяти за жінку дочку хана половецького? Хибаж я цього не варта, — говорив він на бенкеті до своїх дружинників.

Нічого не помагують ради Русичів хоробрих. Вже від давна держить у себе чорнокнижника-Половчина. Нікого не слухає, нікому не вірить. Забув за свої славні подвиги лицарські, забув за своїх Русичів хоробрих. Половчина-чорнокнижника побратимом називає, його лише ради слухає. І так одного разу кличе Половчина до своєї світлиці. Поклав руку на його рамя тай каже: Слухай побратиме, багато ти правди знаєш, багато чарів вмієш! Скажи мені правду правдиву — кого мені за вірну дружину брати: чи мужну князівну, чи пишну боярівну, чи красну Половчанку?

А Половчин-чорнокнижник упав до ніг боярина, усміхнувся хитро, поклонився низько й отворив рот гидкий, беззубий і каже покірно: Ти знаєш, славний боярине Марку, як служу тобі вірно. Та гадок твоїх не хочу знати,

бо ти лицар і витязь завзятий. Однак раду тобі одну лише можу дати. Ось тобі, боярине, євшан-зілля засушене. Скажи його попови посвятити і дві доби, як день так ніч, варити. А потому, до сходу сонця, випий цей відвар і тоді будеш знати що діяти, що чинити, з ким весілля зачинати, котру дружину здобувати.

І взяв боярин Марко євшан-зілля і дав посвятити попови і коли зі звареного зілля випив напій, заболіла його голова важко-важко, в очах темно-темно.

І видиться боярину Марку кровавий бій. Бються хоробрі Русичі з поганим Половчином. Ломляться гострі списи, летять затроєні стріли, крушаться мечі обосічні, тріскають шеломи чорні, а боярин Марко на переді. Червоні щити оточують Половців, плететься кровця як водиця. Втікалиб Половчани та шляху немає. А хоробрі Русичі вже пісні побіди співають. Скидають потом зрошені шоломи і починають Русичі пирувати, а боярин Марко з ними.

І ось це приводять гарну Половчанку перед боярина Марка, гарну дочку половецького хана. Приводять на ганьбу Русичів хоробрих! Чи не краще булоб, щоби заблукана стріла Русичів хоробрих забила половецьку бранку?

Та боярин Марко глядить на спійману дочку хана, глядить і думає-гадає: Чи не добреб було подружитись з гарною Половчанкою? Думає і віддає назад ханови половецькому. Віддає без окуп, щоби потім назад до себе взяти...

Таке снилося бояринови. А коли він пробудився, натягнув на себе панцир і шолом чорний тай свиснув на коня-Вітрогона. А кінь прилетів, як вихор, як буря. І сів на нього гордий боярин Марко цілий у зброї та помчав стрілою через степи українські та землі половецькі.

А там далеко, на степах половецьких, ждала гарна Половчанка славного боярина Марка Путятича. Збіглися Половці, щоби по-

дивитися на цього славного лицаря. І вийшов хан половецький на зустріч. Низько поклонився й просить у свої пишні шатра. Кумис поганий наливає — пий славний боярине і не журися!

Братається Половчин з Русичем-боярином, запиває побратимство. А зрадлива Половчанка радіє, що Русич хоробрий візьме її за боярину до свого замку.

Горять вогні половецькі. Гомонять пісні весільні. Не питає боярин Марко славних князів Русичів; не питає своїх боярів-по-

братимів, не радиться своїх дружинників!

Не питає — чи годиться хороброму Русичеві брати за жінку Половчанку? Забув, що свій до свого тягне. Забув, що Половці для Русичів вороги. Євшан-зілля затуманило йому голову. За всьо забув і за Русичів хоробрих і за дружинників вірних.

Весілля відбуває гордий боярин Марко на степах половецьких. Не кроваве весілля, як звикли хоробрі Русичі справляти, але весілля братання з ворогом Половчином.

(Дальше буде).

Пустити мене, мамо!

Пустити мене з хати, мамо,
На годиночку, на дві —
Там такий хороший ранок,
А лід, як скло, на ставі.

В хаті сумно, в хаті скучно,
Нудно й совгам на кілку,
А я так вже на них зручно
Викручуюсь на ставку.

Не лякайся, що ще рано,
Що мороз ще на шибках:
Кров розгріється, як стану
З вітром гнати по ровах.

Притім, мамо, я мов криця,
Личко, як кров з молоком,
В очах зір, мов жар іскриться
І ти гордишся синком.

Пустити-ж тому з хати, мамо,
На годиночку, на дві —
Там за мною плаче ранок
І той лід, що на ставі.

В. Хронович.

Анатоль Курдидик.

Самсон.

I.

Таке тото було нужденне й худе, що як увійшло до полкової канцелярії — то навіть ніхто й не звернув уваги.

Був горячий час. Полк стояв під фронтом на лівім боці Дніпра, а фронт був такий, що не можна було сказати певно, чи сьогодні не загукають нагло над самою кватирою полковника шрапнелі.

Полковник завзято щось писав, адютант похилився над столом, а телефоніст стояв обернений лицем до вікна і записував якраз якусь депешу.

Сама канцелярія була в селянській хаті, з якої господарі Господь знає де поділися. Хата з маленькими вікнами, обдрапаними стінами і розваленою печею.

Надходив вечір і крізь вікно поволі напливав сумерк. Полковник нагнувся ще більш до письма, адютант вліз геть між папери — а телефоніст гукав:

— Що? Вислати? Куди? Ага!

Він записав щось і знов:

— Не чую! Стоп'ятьдесять, чи п'ятьдесять? Ага! Так!

І він знова нахилився до столика.

Аж як у темному кутку закихикало щось і затягнулося довго-довго кашлем, адютант поправив окуляри й глянув у той бік:

— Ти чого?

З кута виступила сіра, невеличка постать. Губилася наче в сірому сумерку вечора:

— Я хотів... Я прошу... Я хотів просити...

Адютант всміхнувся:

— Ну, тепер я не знаю: Чи хотів просити — чи просиш! А саме що?

Бліде личко спустило очі в землю:

— Щоб мене прийняти...

Адютант глянув на полковника і піднісся з крісла:

— Прийняти?

Він заложив руки в кишені:

— А чи ти, хлопче, подумав коли над тим, що таке військо?

— Подумав!

— А ти знаєш, скільки то труду і невидод треба знести?

— Знаю!

— І не боїшся?

— Ні!

Адютант знов глянув на полковника, а той придивлявся цікако хлопчині і торгав вуса. Тоді адютант почав з іншого боку:

— А чи ти знаєш, хлопче, що в тій хвилині, як я з тобою говорю, може впасти сюди гранат і ми оба... — Він зробив рух рукою — але хлопчина відповів твердо:

— Знаю! Куль не боюся!

— А знаєш, що як большевики зовлять тебе, то ще й мучити будуть?

— Знаю!

Адютант заходився далі описувати всі приємності полону — але полковник піднявся за столом:

— Пане поручнику, я приймаю сього хлопчину!

Адютант зиркнув на полковника, далі на статть хлопчини, що аж випростувалася від останніх слів, — але полковник уже був біля хлопця.

— Так, от я тебе приймаю! Будеш наразі в нас, у канцелярії. А стріляти вмієш? Хлопцєви заясніли оченята:

— Вмію! Як у село впадали большевики — то я нераз помагав відбивати...

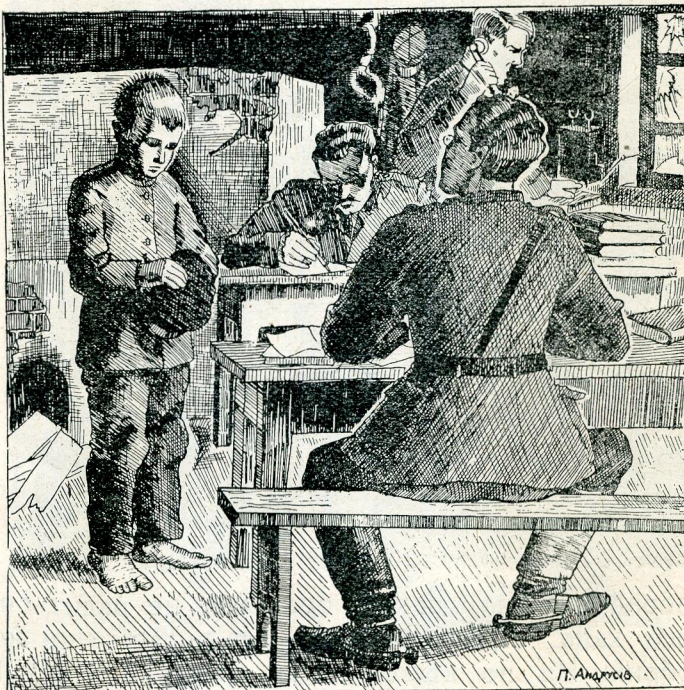
— Ну, то гаразд!..

Простягнув руку до хлопця — той хотів її поцілувати — але полковник збентежився:

— Не треба, сину! Пане поручнику, впишіть його! І видати однострій!

Адютант неохотно підійшов до стола і уста в нього викривилися...

Зате хлопець виріс. Стояв просто —

а в очах світилися два вуглики. Ждав спокійно.

— Прізвище?

— Самсон!

— Ну, на Самсона не виглядаєш. Але побачимо... Імя?

— Іван.

— Ага! Самсон Іван! Заняття?

— Залізничник.

— Залізничник? А щож ти робив при залізниці?

— Вугілля вкидав у лocomотиву, але вмю теж їздити паровозом. Навчився!

— А літ?

— Чотирнайцять.

II.

І так Самсон Іван став стрільцем. Треба було бачити, як висів однострій на його постаті, які великі були ті черевики, що він їх мав! А шапка? Прямо на вуха злітала.

Але він якось пощипав ковнір нитками, попідв'язував шаравари, шапку позагинав — і хоч виглядав не гарно — то все таки був вояк.

Стрільці прозвали його офермою та відразуляли його на сміх:

— Бережись! Самсон іде! Сила!

Оттак кричали завжди вояки, коли Самсон переходив біля їх гурту...

Він почервоніє бувало, лисне чорними вічками і йде далі.

— Слухайно! А що то за кравець припасовував тобі кацабайку?..

— А черевики віденські?

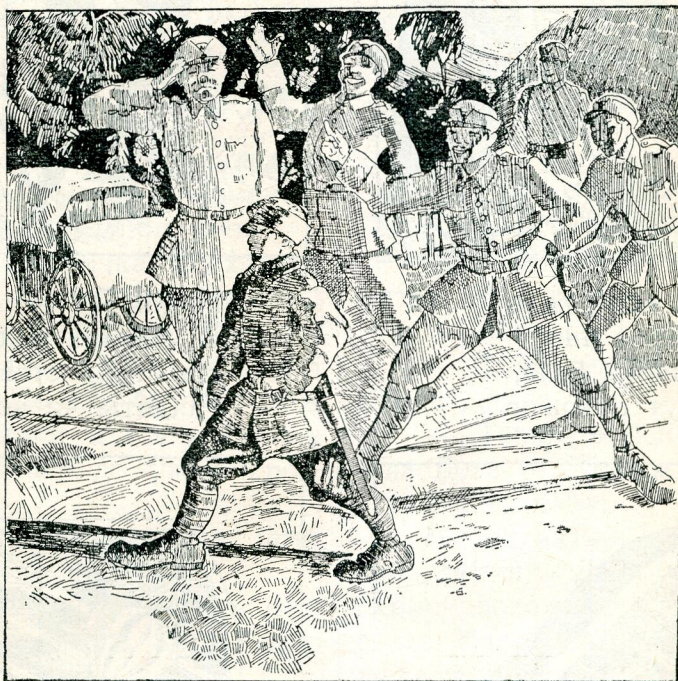
— Стягни шапку на вуха!

Усі ті вигуки падали Іванови в вуха — але він мов не чув їх.

При полку розносив прикази, мив столи, стирав порох — а нагородою було йому тільки щире слово полковника, що кликав його по імені: — Іване!

А він, як з під землі:

— На приказ!

III.

Довгий час на фронті було спокійно. Тихо теж було і в полковій канцелярії; дні волікливля одноманітно. Полковник завжди при мапі, або щось пише; адютант читає, а телефоніст сидить з навушницями і час до часу кричить до апарату:

— Що? Не чую...

Самсон сидить завжди в куті — жде, поки не закличуть. Нудно було оттак сидіти — але жалітися не хотів. Раз військо — то військо.

Тількиж тих днів ставало щораз більше. Тих сірих днів. Йшли та йшли — а вони на одному місці: В тій обдертій хаті, яку щоденно замітав, при брудних столах, при паперах...

Нудно. Хотілобся піти, взяти кріс у руки і в поле. Прицілитися, ладувати і знов прицілитися. А тут? Навіть стрілу не чути. Сиди і жди...

Повертається Іван сюди й туди на лавці, крутиться. І знов сяде тихо — похнюпить голову. Аж полковник завважив:

— Іване, а тиж чого, як не свій?

Самсон] скочив й витягнувся:

— Пане полковнику, голову слухняно, що маю прохання...

— Ну?..

— Пане полковнику, я просивби вислати мене на фронт.

— Так тобі цікаво?

— Еге! Я хотівби трохи постріляти, порухатися. Показати їм...

Вуглики в очах спалахнули — але полковник опер йому руку на рамя.

— Пожди хлопче! Маєш час! Побачиш — огидне ще тобі нюхати порох. Тільки підожди...

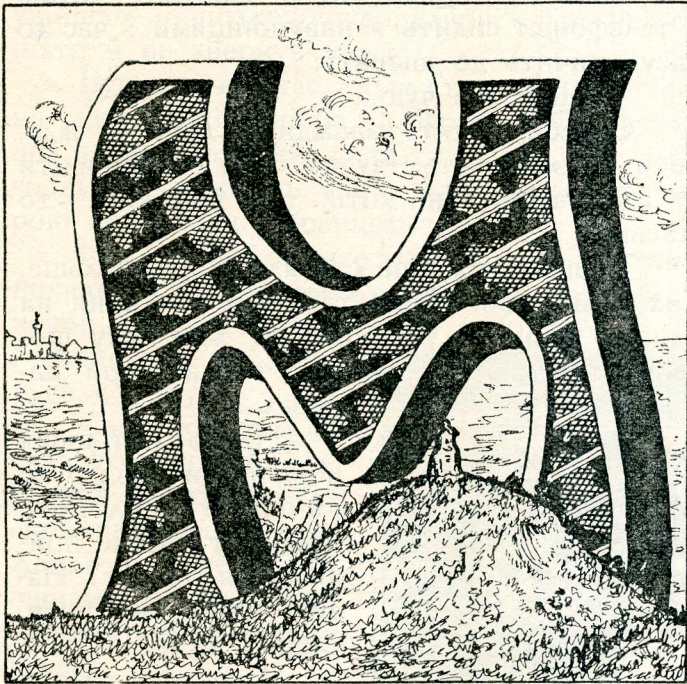
— Після приказу!..

Але видно було по опущених віях, що годився на се нерадо.

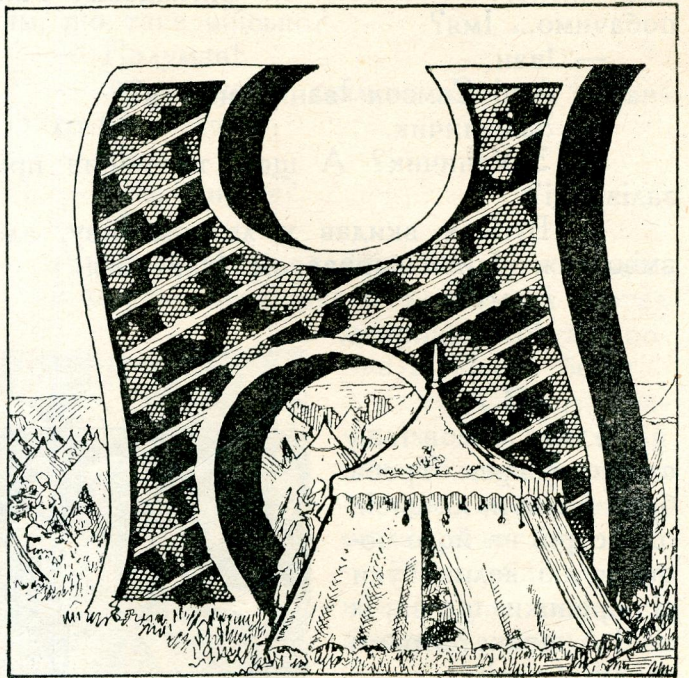
(Дальше буде).

Олесь Чмелик.

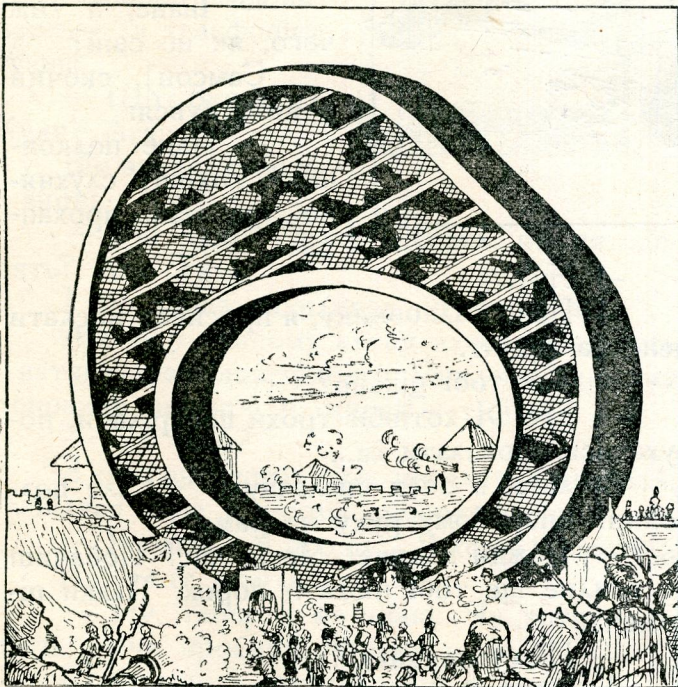
Віршована Азбука.

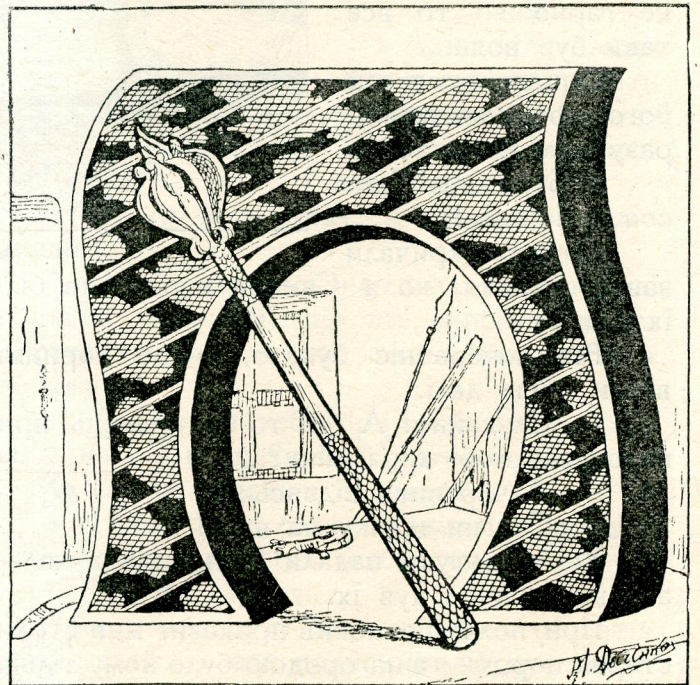
МОГИЛА тиха край села,
Сумує сумно серед нив;
Давно, як ще війна була,
Козак життя тут положив...

НАМЕТИ тут стоять під лісом,
В наметах військо спочиває,
На стійці став козак із крісом,
Глядить, чи ворога немає...

ОБЛОГА міста — то не жарти!
Гармати бють до гордих стін,
Тут певно не один із варті
Упав — і вже не встане він...

ПІРНАЧ на запорожській Січи
В пошані завжди мав козак;
Полковник, вибраний на вічу,
Все діставав пірнач як знак.

Мала збиточниця.

Дота була дуже збиточна дівчинка. Все крутилася неначе веретено і ні хвили не посиділа тихо. Коло нікого не перейшла дармо. Маму потягла за фартушок іноді так сильно, що мама трохи не впала. Братчика покрутила за вухо, сестричку сіпнула за волосся. Словом, куди не пройшла, всюди щось змалювала.

Раз мама пішла до церкви, а діти полишилися зі слугою. Слуга варила обід, не мала часу дітей сокотити. Діти бавилися самі.

Дота пішла до другої кімнати. Там стояла мамина шафа з одежею. Дота відомкнула шафу, добула з неї мамині зимові річі і далі в них одягатися.

Вбрала мамину зимову сукню, нагортку, оксамітний капелюшок, рукавички і взяла бронзову, дощеву парасоль. Так прибрана прийшла поміж діти.

— Дивіться, я тепер є мама! — сказала.

Діти почали сміятися, а відтак всердилися:

— Навіщо ти нищиш мамині річі? — сказала старша від неї сестричка, що ходила вже до школи. — Чекай, чекай, скажу я мамі!

Другі діти кинулися, щоби все з неї постягати. Вона не хотіла дати. Втікла до другої кімнати, а діти за нею. Почали бігати поміж кріслами. Дота зашпоталася в довгу мамину сукню і впала. Впала лицем до ліжка і розбила собі ніс.

Потекла кров, діти збентежилися. Дота закричала голосно.

На те надійшла мама. Приложила Доті до носа зимної води і завязала лице білою хустинкою.

Хоч ніс перестав боліти ще тої самої днини, хустинки мама не дозволила скидати. При вечері діти сміялися з неї.

А коли вже мама скинула сама хустинку, полишився знак від рани.

Від того Дота зовсім не поправилася. Зараз другої днини вилізла на крісло і почала здоїмати татові книжки зі шафи. Хотіла подивитися на образці, що в тих книжках були.

Книжки були поскладані одна на другій, стосами. Були чорні і дуже грубі.

Дота хотіла взяти собі лиш одну книжку.

До тої, що була зверху, не годна була досягнути, тож почала добувати одну зі споду. Се була тяжка праця. Дота дуже втомилася, а коли вже книжка досить з під других висунулася — цілий стіс прочих книжок звалився на неї. Дота налякалася і закричала голосно. Прибігла мама з кухні.

— Чому-ж ти не попросила? — спитала сердито. — Я булаби тобі сама книжку вишукала!

Перелякана Дота сиділа тої днини увесь час тихо.

Але на другий день таки не видержала.

Мама пішла якраз до міста, старша сестричка до школи, а до них прийшов бавитися сусідський хлопчик, Ромко.

— Ходім на стрих! — сказала Дота. — Там будемо бавитися хованки.

— Ходім! Ходім! Там ліпше — загомоніли діти.

Дота знала, де мама ключ від стриху ховає. Приставила собі крісло, вилізла, здоїмила ключ і пішла відмикати стрих.

Там також не годна була досягнути. Але хлопці прикотили якусь бочілку і стрих відомкнули.

На стриху було чисто й мило наче в хаті. Лише трохи задушно.

Діти оглянули наперед кожний кутик, відтак Дота сказала:

— Бавмося в хованку!

— Добре, добре! В хованку! — сплеснули діти в долоні.

— Тепер ви всі йдіть на сходи — сказала Дота. — Там аж коло дверей присядьте, а я вас закличу.

На стриху, в кутику, стояла стара, зелена скриня. Дота чимскорше влізла до сеї скрині, положилася, крикнула „вже“! і спустила віко. Діти вибігли на гору та почали шукати. Шукали по всіх кутиках, за кожним предметом — не було. Шукали також поза скринєю.

Дота в скрині сміялася тихенько.

Діти шукали її досить довго. А коли перешукали кожний кутик, почали просити Доту, щоби відозвалася. Тоді Дота хотіла вилізти зі скрині, почала підноситися — та віко не пустило.

Вона налякалася дуже і стала сильно добиватися, бо вже й нестало воздуха.

Хлопці кинулися до замку, почали щось коло нього майструвати, але надармо. Скриня не хотіла відчинитися.

Нараз почули діти з долини голос мами: — Діти, ви тут?

Діти побігли на сходи та стали поспішно, з острахом, оповідати:

— Мамо! мамо! Дота залізла до скрині! Мати чим скорше прибігла до Доти.

З тяжкою бідою відчинила замок. Дота бліда, перелякана, видобулася звільна зі скрині.

— Я троха не задушилася... — почала вона з плачем.

Мама також дуже налякалася.

— Так, ти могла в скрині задушитися! — сказала до Доти. Так ніколи не треба ховатися. Ані в скриню, ані в шафу, бо там нема воздуха, а без воздуха людина не може жити.

Дота з переляку занедужала. Дістала горячки і лежала в ліжку.

Мама доглядала її днями і ночами.

Прийшов лікар, записав гіркі ліки...

Довго, довго хорувала Дота. А коли вкінці видужала, була бліда і дуже змінена. Говорила зтиха, а що робила — то вже поволі й розважно.

Володимира Жуковецька.

Зимовий вечір.

Тихо, любо й так тепленько
В тій рідній хатині, —
В шиби бють сніги студені,
В дикій хуртовині...

Чути, як заводить вихор
Темними лісами...
А тут в хаті так затишно,
Любо коло мами...

Мамця шие, скоро буде
Суконка новенька,
А бабуся пряде нитки,
Ниточка тоненька...

Івасеви там татусьо
З Букваря читає, —
А, б, в, — Івась за татом
Гладко повторяє.

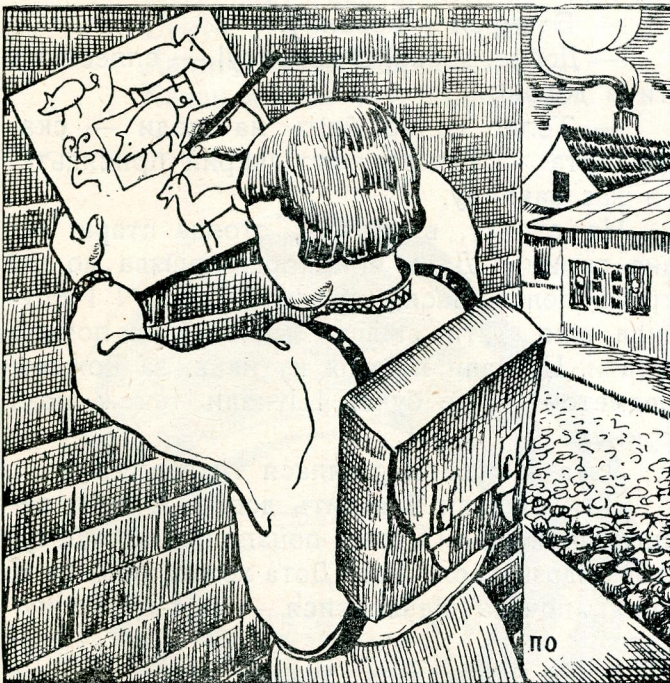
І Олюся ще не вснула,
Я її колишу...
А там вихор беться в хату
І грозить: „Не лишу!“

Але най він тамки згорить,
Нас він не здолає!
Нас у нашій рідній хаті
Бог обороняє...

(Марія Хелмонська)

Михайло Кумка.

Левців сшиток.

Левцьо школяр пиль-
Він добре читає, [ний,
Незле теж рахує,
Гарно й заспіває.

Лише одну хибу
Школяр Левцьо має:
Що свого сшитка
Чистим не тримає.

Як лиш купить сши-
То на окладинці [ток,
Малює він свині,
Воли, кози, вівці...

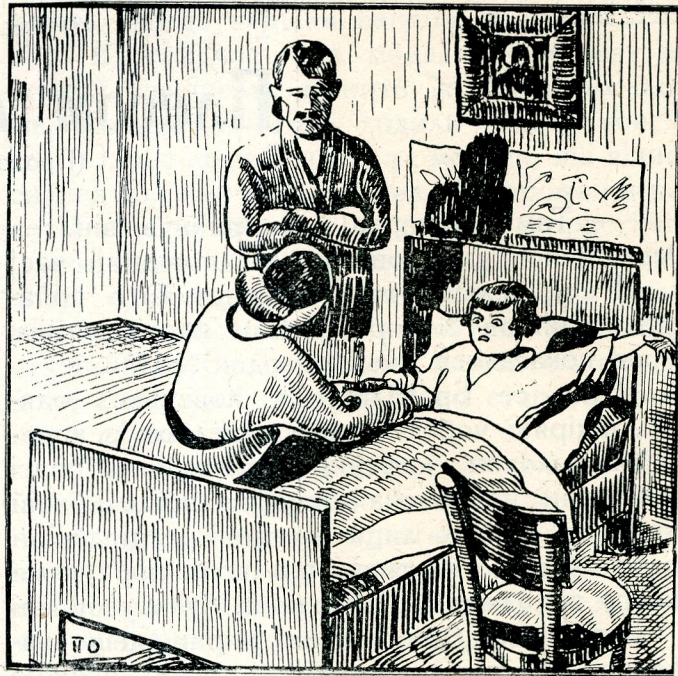
Тут на картці жаба,
На другій знов рак,
Тут перо гуляло
Собі тільки так.

Тут якась тополя,
Там якась верба,
А тут знов велика
Слонева труба

В писанню також він
Порядку не знає:
На послідній картці
Завше починає.

Раз Левцьо у вечір
Спати положився,
І десь по півночі
Сон йому приснився:

Його власний сшиток
Вікно відчиняє,
Й цілу хмару сшитків
В кімнату пускає.

„А ось тут лежить він,
Беріть його в руки!
Немало зазнав я
Вже від нього муки!“

Міліони сшитків
На Левця спадають,
Крізь вікно, мов птахи,
Нові прилігають.

Не видержав хлопець,
Крикнув на' всю хату:
„Ратуйте, бо гину!
Ой, мамо! Ой, тату!“

І розказав Левцю,
Що бачив на очі:
Як його душили
Сшитки сеї ночі.

Не встиг Левців сши-
Ті слова сказати, [ток
Як сшитки почали
На Левця скакати.

Придавили Левця —
Немов важкий камінь,
Бідний школяр Левцю!
Буде йому... амінь!

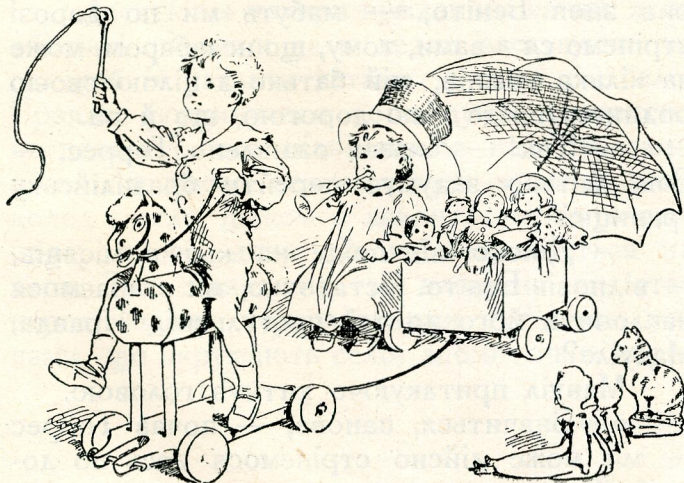
Родичі збудились,
Світло засвітили...
„Що з тобою, сину?“
„Ой, мене душили!“

„Та се тобі снилось,
Будь спокійний сину!
Ото сні химерні
Злякали дитину!“

* * *

Від тоді став Левцю
Сшитки шанувати
І почав старанно
Задачі писати.

Лялі в дорозі.

Тра-та-та! Тра-та-та!
Грає трубка голосна.
Коник з возиком в розгоні,
Аж злякались лялі-доні:
— Гей звільніть, погоничі,
Бо попадаємо всі!

Але Данко не зважає,
Гайта! — батіжком вдаряє!
Лялі плачуть: Ой, звільніть,
Бо обідем цілий світ!
Але дальше: Тра-та-та!
Грає трубка голосна.

Юлій Верн.

Плесом Амазонки.

(Продовження).

— Там до чорта! — крикнув він. — Ось дійсно куля попала в відповідний час!

І він, не лякаючися вже, що його побачуть, вийшов з корчів, коли нараз зпоміж дерев показалося двох молодих людей.

Були се Бразилійці в ловецьких одягах: шкіряні чоботи, легкі капелюхи з кокосових волокон, кафтан, стягнений в поясі і накинене на рамена пончо, становили їхній стрій. По чертах лица та по красці шкіри легко було догадатися, що вони португальського походження. Оба вони були озброєні в довгі рушниці еспанської марки, дещо нагадуючі арабські стрільби — зброю, з якою добре знали поводитись мешканці з над горішньої Амазонки.

Доказом сього був останній вистріл: малпа була поцілена прямо в голову з віддалі більше як 80 кроків у скісному напрямкові.

Крім сього за поясом у молодих людей стремів не то ніж, не то кинжал, який в Бразилії називають „фока“ і з якими ловці без надуми нападають на леопардів та других диких звірів, так численних у тих лісах.

Очевидно, Торресови було нічого лякатися тієї стрічі й він підійшов до тіла малпи. Та молоді люди, йдучі в тому самому напрямі, були ближші до неї, і ступивши ще кілька кроків станули лице в лице перед Торресом.

В останнього вступила відвага.

— Дуже вдячний вам, панове! — сказав він весело, здіймаючи капелюх. — Убивши се погане сотворіння, ви віддали мені чималу прислугу!

Ловці з початку переглянулися між собою, не знаючи, що значить ся подяка.

Торрес кількома словами пояснив їм о що розходиться.

— Ви думаєте, що вбили звичайну собі малпу, а в сути річі вбили ви злодія!

— Якщо ми і вчинили вам прислугу — відповів молодший з ловців, — так зробили се мимохіть, та мимо сього ми дуже раді, що могли вам допомогти.

І звернувшись кілька кроків назад, він схилився над малпою, та не без деякого труду, вирвав коробку з її затисненої долоні.

— Се без сумніву до вас належить? — спитав він Торреса.

— Ви вгадали, — відповів Торрес, беручи з поспіхом коробку і не могучи здержатися від зітхнення полекші, яке в нього вирвалось.

— Кому я маю подякувати, панове, — за вчинену мені прислугу?

— Мойому приятелеви Мануїлови, молодшому полковому лікарєви бразилійської армії, — сказав молодий чоловік.

— Якщо я застрілив малпу, — завважив Мануїл, — так ти звернув на неї мою увагу, дорогий Беніто.

— В тім випадку, панове — відповів Торрес, — я зобов'язаний подякувати вам обом: так д. Мануїлови, як і панови...

— Беніто Гарралеви — відповів Мануїл.

Лісовий капітан мусів з трудом запанувати над собою, щоби не задрожати на звук того імени, особливо, коли молодий чоловік додав:

— Фарма мойого батька, Жоама Гаррала лежить недалеко звідси — всього три милі віддалена. Якщоб ви схотіли, пане...

— Торрес — сказав авантюрист.

— Якщоб ви схотіли там зайти, так знайдете гостинне прийняття.

— Не знаю, чи буду міг я скористати з запросин! — відповів Торрес, який збентежений тою стрічею, не знав, що йому робити. — Я дійсно лякаюся, що не зможу прийняти ваших запросин. Пригода, про яку перед хвилиною говорив я вам, забрала мені багато часу... Я мушу як найскорше вернутися до Амазонки, якою думаю удатися до Пари.

— В такому разі, пане Торрес, — заговорив знов Беніто, — мабуть ми по дорозі стрінемо ся з вами, тому, що незабаром, може за кілька тижнів, мій батько з цілою своєю родиною поїде тією дорогою, що й ви.

— Так! — сказав оживлено Торрес. — Ваш батько задумує перейти бразилійську границю?

— Дійсно, він поїде на кілька місяців, — відповів Беніто. Остаточо, ми стараємося наклонити його до тої прогульки... Правда, Мануїле?

Мануїл притакуючо хитнув головою.

— Значиться, панове, — почав Торрес — ми може дійсно стрінемося десь по дорозі. Так, на жаль, я не можу тепер прийняти

ваших запросин. Тим не менше, я дуже вам вдячний за них і вважаю себе подвійно вам зобов'язаним.

Говорячи, се поклонився Торрес молодим людям, які відповіли йому на сей поклін і пішли на ферму.

А Торрес глядів за ними у слід і коли вони сховалися в лісі, сказав до себе тихим голосом:

— Ага! Він збирається перейти границю! Шож, нехай переходить! Там він ще більше буде в моїй власті! Щасливої дороги, Жоаме Гарраль!

Сказавши се, лісовий капітан звернувся на південь, щоби найкоротшою дорогою повернути на лівий беріг ріки і шез у лісовій гушавині.

III.

Родина Гарраль.

Село Ікітос лежить близько лівого берега Амазонки, майже на 74 рівнолежнику, в тій частині тої великої ріки, яка має ще ім'я Мараньона та відділює Перу від республіки Еквадор.

Ікітос було засноване місіонерами, як і всі прочі містечка, гóроди й села, що знаходяться в басейні Амазонки. До 17 року XIX століття Індіани з племені Ікітос, що було якийсь час самотнім населенням того краю, поселялись у середній частині провінції, доволі далеко від ріки. Та лучилося, що жерела на їх території, наслідком вулканічних потрясень, зникли і вони були приневолені перебратися на лівий беріг ріки Мараньони. Небаром раса їх змінилася через подружні зв'язи з племенами Тікуна і Омагуа і підсю пору Ікітос мало мішане населення, до якого ще треба додати кількох Еспанців та дві, чи три, родини метисів.

Десятків з чотири нужденних хатин, яких обідрані солом'яні дахи ледви заслуговують на се, щоби їх назвати хатами — ось і ціле село. Правда, роскинулося воно дуже живописно на площині, яка піднімається над берегами ріки. До нього ведуть сходи з поперечних колод і село цілком є закрите перед очима подорожного, доки він не видрапається на верх. Так піднявшись на площину, він стає перед хащами, переплетеними тут і там ліанами, що оточують село, зпоміж яких вири-

нають денеде вершки бананів та пальм.

Під той час — а мода, без сумніву на довгий час ще не змінить їх первісних одягів, Індіани в Ікітосі ходили майже зовсім голі. Одні тільки Еспанці та метиси, які відносилися до своїх автохтонних співгромадян в високій степені ворожо, одягалися в прості сорочки, легкі паперові штани і вкривали голову солом'яними капелюхами. Всі в тому селі вели доволі нужденне життя, мало пристаючи зі собою і збиралися разом тільки тоді, коли дзвін місії скликав їх до старого дому, який служив церквою.

Та якщо в селі Ікітос — як і в більшості сіл над горішньою Амазонкою — життя знаходилося майже в початках свого розвитку, так недалеко від нього, долі ріки, на тій самій березі знаходилася оселя, в якій за те цілковито панувало комфортне життя.

Була се ферма Жоама Гарраля, куди верталися, після стрічі з лісовим капітаном, молоді люди.

Ся ферма, або як її в тих околицях називають: „фазенда“, знаходилася тоді в повному розцвіті; заснована вона була багато літ тому назад, над закрутом ріки, в місці, де вливається до неї притока Нанаї. Від півночі оточувала її своїм правим берегом Нанаї на просторі доброї милі, а від сходу припирали її такою самою довготою до головної ріки. Від заходу маленькі потоки, що вливалися в Нанаю та кілька малих озер, відділювали її від саваннів та широких лугов.

Тут Жоам Гарраль був прийнятий на службу владителем фазенди в 1826 році — тому 26 років до того часу, як починається наше оповідання.

Сей Португалець, іменем Магальяс, займався лісовим промислом і його підприємство засноване недавно, займало тоді не більше пів милі простору при березі ріки.

Магальяс, що визначався гостинністю Португальців старої раси, жив тут з дочкою Якітою, яка по смерті матері займалася домашнім господарством. Магальяс був добрим трудолюбивим, робітником, однак не був освітлений. Він уміло кермував роботою кількох своїх невольників і найманих Індіан, та не міг дати собі ради в різних торговельних зносинах. Тому, з вини його малознання, підприємство знаходилося в не дуже цвітучому стані й діла португальського промисловця були замотані.

(Дальше буде).

Зимові чари.

I. Совги.

Нумо, діти! йдем на лід!
Та бігом, мов самохід...
А лід ген... он там, як скло...
Гей, буде-ж нам весело!

Викрутасом — таак!.. о таак!..
Мчать дівчина і юнак —
По блискучій плиті скла
Кожде жене як стріла...

Гострі совги — тонкий слід...
Нумо, діти, всі на лід!
Жваво... жваво... час не жде...
В літі леду не буде!

II. Саночки.

Білий пух і шовк... і пух
Все присипав здовж і вкруг...
Азгори вниз кудись... ген... там
Поміж пухом веться лента...

Гей, гоп... гоп...! Пускай мене...
Моя саночка жене,
Мов скажена чортопхайка...
Гей, на бік, бо буде швайка!

Та проте сміється всяк...
Всім байдужий біль і ляк,
Щоби тільки птахом мчатись,
Насміялись, накричатись.

На тій ленті згори вниз
Саночки з дітьми блис... блис...
Крик і сміх над пухом дзвонить;
Хто здогонить — перегонить?...

І... тарах! — Вже в рові всі...
Один ляг, а другий сів.
Третій, як гриб покотився
І в сніг носиком зарився.

Славцю, Петре, не сидім!
Саночки й на сніг ходім...
Рух на морознім повітрі
З наших лиць журби всі зітре!

III. Лещети.

Нам границь не треба жадних...
Не конечний нам лід, тори,
Все нам стелиться підвладно:
Рівне поле й стрімкі гори...

І мов вольний птах полине...
Згори вниз і знизу вгору...
Дні будуть немов хвилини
Серед казки і простору...

Що там санки, що там совги...
Рівнобіжки... гориспади!...
Що втрачають гін і розмах
Від найменшої завади.

Чобітки ми стомилеві —
Хто на нас стопою стане
З того спадуть враз сталеві
Шлиї, пута і кайдани.

Ми царі вершин і спорту,
Й недоступних місць півночі —
Хто пізнав вже наші чари —
Той зректися їх не схоче.

Ми завад не знаєм жадних,
Збором всякі перешкоди...
Ми лещети — царі владні
Зимосніжної природи!

Хочеш шлях знайти у казку —
Мушиш з нами враз зростися,
Тоді в мрій солодких вязку
Зможе день за днем сплестися.

Ми лещети — царі спорту
І піднебного простору!
Санки, совги — все те к-чорту!
На лещети! Вгору!.. вгору!..!

А. Волощак.

Сміховинки.

В першій класі веде учитель лекцію про букву Г і питається малого Ромчика, чи він знає той значок?

Так! Знаю його з видження, але не знаю, як він називається — відповів Ромчик.

Малий Славчик дістав від св. Миколая велику книгу з образками різних звірят. Оглядаючи раз образки, спитав він маму:

- Мамусю, чи всі звірі знають свої назви?
- Ні, не знають — відповіла йому мама.
- Се щастя для них, бо інакше осел,

малпа і свинка мусілиби дуже стидатися, що вони так негарно називаються — сказав на те Славчик.

Маленька Нуся, учениця першої класи, вернувши зі школи, каже до мами в великій тайні, що їх пані учителька нічого рахунків не вміє.

Мама всміхнулася й питає донечку, звідки вона се знає?

— Знаю, бо нині пані не знала кілько є $5 + 8$ тай питала мене про се!

Ярослав Вільшенко.

Івась і Гануся.

Здраматизована казка в 5 діях.

ОСОБИ:

Батько, рубач.
Мати.
Івась } їх діти.
Гануся }
Подорожний.
Дід-Лісовик.

Соняшник } хлопці, замінені в квіти.
Васильок }
Тоя, дівчина, замінена в квітку.
Баба Язя, чарівниця.
Голос блудної птички,
Голос зазулі.

Русалки: I. II. III. IV.

Перша й остання дія — в хаті рубача; друга — в лісі; третя — перед хатою; четверта — в хаті Баби-Язі.

Між третьою й четвертою дією минає місяць часу.

ПЕРША ДІЯ.

Вбога хатина рубача.

Ява 1.

(Мати й Гануся).

Мати:

Де Івасик наш, Ганусю?

Гануся:

Я не знаю, мамцю, де.

Мати:

Певно в ліс побігті мусів.

Гануся:

Може у садку буде?

Мати:

Справді, може він в садочку?

А поглянь-но крізь вікно!

Гануся

(визирає крізь вікно):

Є там! Возиться візочком

Із Грицьком і Степаном..

Мати (вихилюється вікном):

Гей, Івасику, йди в хату!

Не барися, йди мерщій!

Івасик (за сценою):

Зараз, мамцю, лиш сховати

Мушу ще візочок мій.

Мати (до Ганусі):

Я в село піду, Ганусю,

До Калинихи вдови,

Полотно віднести мушу,

Ти тут все приготови —

І картоплі і фасолю,

Хай внесе Івасик дров,

Щоб, як тато верне з ліса,

Був полуденок готов.

Довго я не забарюся —

За годинку буду тут...

Гануся:

Все зроблю, як слід, мамусю.

Мати:

Лиш Івась, той шалапут,

Щоб уже вернувся в хату!

Ти й йому роботу дай —

Вже досить йому гуляти,

Облітати ліс і гай.

Ніби то іде збирати

Ягоди чи то гриби —

В порожні-ж вертає в хату

Тай усе ще щось згубив!

Все — то ходить він в задумі,

То веселий через край...

Хлопчик, правда, він розумний

І хист в нього — гай, гай, гай!

Що то, що то з нього буде?!

Гей, коби найти гроша —

Школа вивелаби в люди,

Та біда, то тихо, ша...

Ява 2.

(Вбігає Івасик).

Івасик:

Я вже є, моя мамусю!

Мати:

В хаті ти сиди тепер!

Івасик:

Я вже дав травички трусам...

Мати:

Та чи дверцята запер?

Певно, що лишив отвором

Й крілики у ліс втечуть!

Івасик:

Мамця все лише з докором!

Мати:

Незаслужено мабуть?!

Ти літаєш лиш під хмари,

Все вганяєш, ловиш гав —

Всидіти тобі це кара,

Лиш до псот і до забав

Скорий ти усе й усуди!

Івасик:

Ненечко, воно не так!

Так болить, як ти так судиш

Все мене. Не знаю як

Мамці це сказати маю,

Як то зясувати те?

Люблю бути в лісі, в гаю,

Проміж листя йти густе,

Подивляти цвіт калини,

Фіялки, ромен, зірки,

Братчики й дзвіночки сині,

Прислухатись, як пташки

Оживляють гай ввесь співом,

Чути той у листі шум

Леготу. Чого сумні ви,

Мамцю? Геть відкиньте сум!

Буде гарно жити всім нам,
Нехай я лиш підросту,
Вже прийде на краще зміна...

Мати:

Ет! Внеси йди хворосту,
Поможи Ганусі в хаті
І ніде не виходи —
Треба хати пильнувати,
Бо наробиш ще біди!

Івасик:

Добре, мамцю! Побіжу лиш
Хворосту вмити принесу.
(Вибігає).

Ява 3.

Мати (до Ганусі):

Хліб загнітиш, піч затулиш,
Вернуся ще завчасу —
Вийму хліб сама з печі вже,
До полуденку лиш все
Приготов, дай курам збіжа..
Вже Івась хворіст несе.
(Виходить).

Ява 4.

(Виходить Івась із оберемком хворосту).

Івась (вносить хворост і кидає коло припічка):

Чи то зараз затопити,
Ганю, треба у печі?

Гануся:

Це для мене вже лиши ти!
Від комірки ось ключі,
Картопель возьми в макітру
Та настружемо їх враз
І фасолі також з літру —

Івась (жартом поздоровлює Ганусю по військовому,
ставши перед нею на позір)

Зараз буде на приказ!
(Бере ключі й макітру)

Знаєш, Ганю, кажу правду,
Добрий з тебе командант, —
До приказів в тебе завжди
Є, знай, голос, не на жарт.

Гануся:

Ет, сховай свої ти жарти —
Скорше у комірку йди!

Івась:

Ганю, злоститись не варта!
Злість завдаток до біди,
Бо добра ніколи в злости
Не зробив ще, знай, ніхто! —
Злість незгоди ставить мости —
Щиро раджу, плюнь на то!

Гануся:

Йди вже, йди вже у комірку
І що кажу принеси! —

Івась (ніби сумно):

Так то йду я в поневірку,
Ой, важкі тепер часи!
(Робить в ліво зворот і виходить)
Все на місці буде зараз
Прошу, пані, я вже йду!

Гануся:

А то робиш ти амбарас!..
Зачіпи собі біду!

Ява 5.

Гануся (замітає хату й співає):

„Куку, куку!“ — чути в ліску.
Ходім співаймо,
Радо витаймо
Божу, божу, божу весну!

Ява 6.

Івасик (вносить картоплі й фасолю):

Розспівалася сестричка,
Наче птичка у гаю,
Голос чистий як водичка
В цій криничці на краю.

(Впадає в спів Ганусі й далі співають уже разом):

„Куку, куку!“ — чуємо все,
Гаєм, лісочком,
Бором, поточком
Голос, голос, голос гуде!
„Куку, куку!“ — птичко мала,
Що ти співала,
Правду сказала —
Щезла, щезла, щезла зима!“

Івасик (у захваті):

Дійсно в лісі там чудово,
Там, Ганусю, справжній рай —
Там то любо, ані слова,
Там лиш будь, лиш жий-гуляй!
Там кує зазуля долю
І лящать там соловії,
Там квіток барвистих в волю,
Срібноструйні ручаї.
Над тобою, під тобою
Зелень мила, холодна,
Зайчик шмиг нараз стрілою
Або лагідна серна.
Любий легіт лист колише,
Гилька гильку обнима —
Ти здаєшся неба ближче,
Сум в один зникає мах.

Гануся:

Ліс і я люблю, Івасю,
Милу зелень, квіточки —
Ах, зривати квіти красні
На віночки, китички!

Івасик (оповідає з одушевленням):

Ліс, Ганусю, повен чарів,
Ліс, Ганусю, повен див —
Лісовик там господарить
Із русалками щаслив.
Вечірком, як вже смеркає,
Місяць осріблить ліс, гай,
З криничок, ставків, ручаю
Русалки виходять, знай!
Русокосі, у віночках,
Одяги з веселки в них
І виводять там таночки
На галявах запашних.
На гильках зеленокосі
Враз колишуться мавки,
Із гильок стрясають роси
На веселі русалки.
Лісовик по середині,
З очерету борода,
Одяг в нього з баговиння,
З нього все тече вода.
На сопілку калинову
Грає він там русалкам,

То заводить він розмову,
То казок він каже там.
А маціські дробенятка,
Ці мізинці лісові —
Що в одних маримух хатка,
Других в моху та в траві —
І собі танки виводять,
Жваво скачуть по квітках,
Роблять псоти на свободі,
Гойдаються на травках.

Гануся:

Та також і лячно в лісі!
Кажуть баби там Язі
Хата в лопуховій стрісі,
А на курячій нозі!
Завжди чигає на діти
Ця Язя, що вся лиш злість,
Як завабить діти в сіти,
То вбиває їх і їсть.

Івасик:

Е, це в гущі, ген далеко,
Проживає десь вона!

Гануся:

Заблудити туди легко,
Пташка заманить блудна.

Кажуть, пташка та сіренька,
Неслухняний син один,
Прокляла за те так ненька,
Щоб він пташкою блудив.

Івась (*позіхає*):

Ах, як спати дуже хочесь,
Я не знаю, що мені,
В білий день клеяться очі...

Гануся:

А мені, думаєш, ні!

Івась:

Що булаб це за причина,
Що то шле так сон на нас?

Гануся:

Кажуть, є така година
У літний, гарячий час:
Полуденниці проходять,
Насилають сонність всім,
Так, що видержати годі.

Івасик (*сонно*):

Спім, Ганусю, спім, спім, спім!

Діти лягають на лаву і засипляють.

Заслона паде.

(Дальше буде).

Забави числами.

Відгадування подуманого числа.

Скажи комусь, щоби подумав собі якесь число, паристе чи непаристе; нехай помножить його через два, відтак нехай додасть шість, вислід нехай поділить через два. Тепер нехай помножить останнє число через чотири і скаже тобі кінцевий вислід, а ти назвеш йому подумане число.

Таємно подумане число віднаходимо в той спосіб:

Поділити кінцевий вислід на половину, відіймати шість і поділити знов на половину.

Ось примір: Подумане число є 7. Помноживши його через 2 є 14, додати 6 є 20, поділити на половину є 10, помножити через 4 є 40. Відгадувач ділить 40 на половину і одержує число 20; від нього відіймає 6, отже остається 14; се число ділить знов через 2 (на половину) і одержить 7, яке є первісно подуманим числом.

Як відгадати вік другої особи?

Деякі люди не дуже радо хочуть признатися кілько мають літ. Коли стрінешся з таким, що не хоче сказати, кілько має років, ти можеш зайти його штукаю і довідатися про його вік. Зроби се рахунково в такий спосіб:

Попроси товариша, щоби написав дату свого уродження і число місяця в році, ставляючи оба числа при купі. Скажім, приміром, що се буде 4-го липня — отже він напише 47. (День є: 4, а число місяця: 7). Тоді скажи, нехай він помножить се число через 2 і додасть до нього: 5. Вислід нехай помножить через 50, а до сього нехай додасть свій вік. Відтак, нехай від сеї цифри, відійме 365.

Тепер попроси його, щоби тобі сказав останній вислід, до якого ти додай число 115. Опісля ти напевно скажеш дату уродження і вік сеї особи.

Припустім, що твій товариш уродився 4-го липня і має 21 літ, то математичний процес буде такий: 47 помножити через 2 є 94; додати 5 є 99; помножити через 50 буде 4950, додати 21, се є його вік — вийде 4971; відняти від того 365 — остане 4606. Товариш проголосить се число, а ти додай до нього 115 і тоді буде: 4721. Послідні два числа (21) означають вік твого товариша а перше число 4, — день місяця, друге число 7 — місяць в році.

Повторення самими числами:

$$47 \times 2 = 94 + 5 = 99 \times 50 = 4950 + 21 = 4971 - 365 = 4606 + 115 = 4721.$$

В сей спосіб можна відгадати вік кожного чоловіка.

Дістав.

„Чи питав ти вже про гроші Андруха Стоногу?“

„Питав!“ „Дістав?“ „Таже ді-“

„Ну то слава Богу! [став...“

Видно, що хоч перед Різдом Змякла його совість,

Бо узяти й невіддати —

Се в нього не новість!

А кілько-ж ти дістав, Грицю, Від того Андруха?“

„Та два рази дістав в лице І раз поза уха!“

Михайло Кумка.

Загадки.

Складова загадка (1 точка).

(Уложила: Оріся Безпальківна).

Ек, са, яр, кер, ак, на, ап, лас, ва, мо, ур, ни, ра, ця, рок, бін, гай, жак, ме, ти, ка, дор, ко, вар, ма, льот, тор, тів, ка, та, ка, ї.

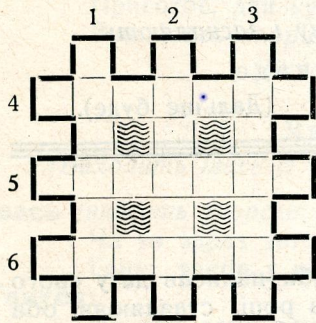
З порозкиданих 32 складів, зложіть 12 слів, яких початкові букви, читані з гори в низ, дадуть ім'я й назвисько української поетки.

Значіння висказів:

1. Птичка-щобетушка.
2. Край в Америці.
3. Прилад до варення води на чай.
4. Інакше: торг.
5. Відпустка при війську.
6. Ї на кождім обійстю.
7. Жидівський учений.
8. Той, що грає на сцені.
9. Пожиточне звірятко.
10. Короткий батіг.
11. Звізда з хвостом.
12. Склад з лікарствами.

Історично-географічна ломиголовка (2 точки).

(Уложив: Леонід Соневицький).

1. Київський великий князь.
2. Місто на Україні.
3. Гора в Греції (осідок Муз)
4. Славний грецький фізик і математик.
5. Європейська держава.
6. Старинне місто в Азії.

Фігуральна загадка (1 точка).

(Уложив: Ігор Кальба).

1. Комаха.
2. Дерево.
3. Недуга.
4. Числівник.
5. Рід поезії.
6. Інакше: спокій.
7. Заіменник.
8. Риба.
9. Інакше: молода.
10. Нічна птиця.

Букви на місці хрестиків, читані з гори в низ, дадуть назву одного журналика.

Загадки (1 точка).

(Подала: Маруся Мельник).

1. Без рук, без ніг — на дерево виліз?
2. Їде віз без коліс, а за ним слід заріс?
3. Летить — виє, сяде — рیه?
4. Без ніг, без рук у гору фук, фук?

Загадочна візитівка (2 точки).

ЯРОСЛАВ І КАТІДАР УСЯНІКУ

Се дві, добре всім знаомі сестрички зі „Світика“. Відчитайте їх правдиві імена і назвисько!

Переписка з читачами.

Добре перегляньте 5 число, яке одержите 1 марта — бо на зверхній опасці (під адресою) буде там **чорнилом** зазначена **цифра**. Се буде висота належитости за газетку **по кінець марта 1932 року**. Хто на опасочці не найде такої цифри — то знак, що він має вирівнану передплату. Отже пам'ятайте про се, мої любенькі, тай не подріть опаски з 5 числа, а передайте її до рук Татка або Мамусі й попросіть, щоби вони зараз, того самого дня, вислали залученим чеком таку квоту, яка на опасочці буде зазначена червоним атраментом. Незабудьте про се! Просіть Вас о се дуже

Ваш „СВІТИК“.

Туся Штень у Торськїм: Знаю, що всім тепер дуже тяжко, але годі нарікати, бо нарікання се не лік, лиш отруа для людської волі й духа. Нічим не можна зражуватися! Ми мусимо вчитися терпеливості, витривалості й працьовитості від муравлів. Чи через тих 8 літ нашого знаомства — Ти, моя люба Прятелько, чула колись, щоби я, маленький „СВІТИК“, нарівав на свою долю, або знеохочувався невдачами, які мені нераз приходиться потерпіти? Правда, що ні! Сеж зовсім ясне, що „ДЗВІНОЧОК“ для Тебе за скупенький, бо він призначений для селянської дітвори, для якої становить перше жерело позашкільної лектури, та має дати їй се, чого школа не дає.

Дещо з надісланих сміховинок використаю, а карикатура директора й учителя в одній особі — знаменита.

Леонід Денисенко у Варшаві: Бажані книжечки я вислав. Вони певно від давна находитяться в Тебе. Дуже добре зробив Татусю, що таке сказав! Хто кохає „СВІТИКА“ той мусить сам особисто до нього писати, а не через секретарів, в особах Мамці або Татуся. Отже сподіюся, що вкортці одержу листика, написаного Тобою власноручно. Який віршик говорив Ти на „Ялинці“? Де відбулося те свято? Чи багато було діточок? А Ярослав поздорови від мене! Чи показуєш йому „Віршовану Азбуку“?

Лідуса Гоянюківна в Залучу н. Пр.: Що подобається сільським школярикам на моїх сторінках найкраще? Незабаром буду друкувати гарну повісточку з життя сільської дитини. Кілько грошей закладавав ваш гурток? Чи в школі маєте бібліотеку? Поздорови всіх школяриків від мене! Па!

Юрій Сікора у Вислоку долішнім: А чому так пізно зголосив дальшу передплату? Адміністрація вислала Тобі з 12 числом пригадку і чек на віднову передплати. А ти так пізно відповів. Чи одержав залеглі числа? „Гулівера“ вийде ще 2 книжечки, а саме „Подорож до Лапутів“ і „Подорож до Гиржунів“. Ті дві книжечки ще в нас досі невідомі. Вони незвичайно цікаві.

Надя й Оксанка Біликівні в Саджавці: Світлинку пришліть, бо дуже бажано мати Вас у своєму Альбомі. Віршик до неї напишу гарненький, тільки мусите попросити Мамусю, щоби надіслала квоту 10 зл. на кошт зроблення друкарської кліші з надісланої світлинки.

Леся Марківна в Бучачі: Засумувала мене вістка про Твою недугу! Маю надію, що вона вже проминула. Щиро дякую Тобі за пам'ять та за щиренькі побажання. Дальші дві книжечки про „Пригоди Гулівера“ незабаром вийдуть з друкарні. Вони будуть незвичайно цікаві та прикрашені прегарними образками. Повість Верна, яка тепер друкується в газетці, буде друкуватися через цілий рік, а може й довше.

Іруся Трибалівна в Перемишлі: Маруся вже попрашала зі мною й веліла мені познакомитися з Тобою, моя Іруся, бо Ти справді вже „велика“ і зовсім слушно упінула, що я тепер уже до Тебе належу. Се мене в листі Марійки дуже вразило! Я знаю, що й Маруся не так то вже зовсім зі мною розпраждалася... Ні... Я знаю, що вона бодай одним очком, а всеж таки зиркне, коли будеш мене держати в своїх рученятках.

А чи в школі читаєш мене голосно на годині? Є такі школи, де я здобув собі такий привілей, що 1 годину на тиждень (завжди в суботу) читають мене в класі голосно. Пиши відтепер до мене Тн, Ірочко, так пильно, як се робила через 12 літ Марійка! Здоровля Тебе сердечро, а сестричці передай гарненький привіт від „Світика“ і всіх його співробітників.

Умови передплати: В краю річно 10 зл., квартално 3 зл., місячно 1 зл. Ціна числа 50 сотиків. — Для Америки 1'50 дол. — Для Канади 2 дол. канадійські. — Для Чехословаччини 50 Кч. — Для Румунії 240 лейв.

Редакція і Адміністрація: Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько.

З друкарні ОО. Василян у Жовкві.

Львів 1932

ПЕТРО АНДРУСІВ

СВІТ ДИТИНИ

Виходить два рази в місяці, кожного 1-го і 15-го.

Привіт дітей Батькови Тарасови.

В Твої, Батьку, роковини —
Ми українські діточки —
Йдемо з привітом до Тебе
Несем зілля і квітки.

Ще несемо і серденька,
В них любов до Тебе єсть —
Бо нас вчили батько-ненька
Віддавати Тобі честь.

Дома вчилися ми і в школі
Про святі Твої діла,
Й кілька Ти зазнав недолі,
Щоб Україна цвіла.

Знаєм, Батьку дорогенький,
Як Ти тяжко горював —
І коли ще був маленький
І коли вже старий став.

Знаєм, що Твоя матуся
Від роботи в гріб лягла,
А мачуха побивала
І їстоньки не дала!

Знаєм, що пішов Ти в службу
Догромадських овечок,
Та що бив Тебе у школі
Пяний і лихий дячок.

Потім Ти пішов в чужину,
Там учився, малював
І з чужини на Україну
Свої пісні посилав.

Твої пісні залунали
На Україні, мов сурма;
Рідний люд свій завзивали,
Щоб добувся зпід ярма.

За ті слова віщі, щирі,
За Україну, за пісні —
Ти промучився в Сибірі
Десять літ в тюрмі тісній.

І помер Ти на чужині
В тузі за буйним степом,
Тільки вість подав родині:
„Поховайте над Дніпром“...

Поховали — та у серцях
Вічно, Батьку, житимеш
По всіх землях України
І в діточих серцях теж!

По усій Україні діти
Вшанувати Тебе йдуть —
Несуть зілля, несуть цвіти,
Та ще й серденька дають!

Марійка Підгірянка.

Що говорила червона калина малому Тарасикови.

Весна в повному розцвіті!

Яблуня, що біля біленької хоч і старенької вже хати, з потемнілою стріхою та з чорним димарем, пишається рожевим цвітом, а в долі під яблунею квітник різнobarвими квітками аж за очі хапає й пахощами дише. А сад там за клунею, на косогорі, густий, тінистий, увесь купається в цвіттю.

У цвіттю яблуні, груші, вишні а також густий кущ червоної калини.

А по цвіттю увихаються бжілки трудящі й метелики пестрокрили меду солодкого шукаючи. А в густім гиллю дерев птички щебечуть, то соловейко лящить, то зазуля кує.

Любо, любо довкола, немов у раю. Неначе все кругом сміється й радіє.

Та ось вибігло з хати білявеньке хлопятко. Не в підскоках, а наче втікаючи. А сиві оченята в сльозах, а з грудей хлипання добувається.

Завернуло хлопця за клуню в садок, а там просто під калину червону. Припало до зеленої травички під нею та як не вдарить голосним риданням, як не зарепетує: — Ой, калино червона, калиночко моя люба, який же я нещасний, який я бідненький! Бог забрав мені мою ненечку рідну, а в хату мачуха ввійшла ще й своїх дітей привела. І мачуха й діти її знущаються надімною, просвітку не дають. Бідний я, бідний, калиночко моя!

І припало хлопця до калини, до червоної, тай рясними слізми кропить цвіт її білий, молочний.

І здається хлопчикови, що говорить калина до нього таким шепотом тихим та милим, як колись ненечка рідна, коли годувала його та до грудей пригортала.

— Не плач, Тарасику, не плач! Шкода твоїх сліз! — неначе говорить червона калина. — Слізми, плачем нічо не вдієш! Будь твердий і витривалий! Це доля гартує тебе, Тарасику, на векике діло!

Чує таке малий Тарасик і мимохить питається:

— На яке велике діло?

— На велике діло, Тарасику! — відповідає калина. І тому багато, дуже багато горя прийдеться тобі ще зазнати.

А хлопчина знову питає:

— На яке велике діло?

Тоді червона калина каже:

— Ти плачеш, Тарасику, над своїм горем, що мачуху маєш недобру. А що воно, те твоє горе, проти горя всього народу твого! Ти й тут у селі поглянь — нарід гірко працює та не на своєму полі, а на панському й силою гонять його гайдуки на панщину, нагаями частують до крови. І так воно по всій широкій Україні діється...

Хлопчатко забуло про своє горе й питає живо:

— Чи справді скрізь на Україні так діється?

— Так, Тарасику! Скрізь так і багато гірше та не все ти ще зрозумієш тепер! Треба, щоб ти терпів для України, щоб своїм терпінням і словом грімким збудив ти увесь нарід із глибокого сну та вказав йому шлях до сонця золотого!

— То я маю це зробити? А як? — питає хлопчина.

— Коли виростеш, тоді побачиш як!.. Треба буде тобі в народі твому збудити любов до славного минулого, до всього, що рідне, й невчасне бажання волі — прошепотіла ледвичутно калина.

— І я це все маю зробити, калиночко? Але чи я зможу те все зробити?

— Зможеш і зробиш! бо дав тобі Бог великий талант і велику любов у серце тобі вложив. Тільки ти будь витривалий, терпеливий будь, не змарнуй талантів, що тобі дані.

Тарасик увесь у захваті. Він говорить калині шепотом, та святочно так, немов обіт, немов присягу складає:

— Я не змарную талантів, калино, не змарную!

І стала відтоді калина червона найщирішою подругою Тарасика малого. Вона додавала йому відваги, завзяття вливала. Вона нашіптувала йому думи про славне минуле рідного народу, про сучасне горе та про золоте майбутнє народу й країни рідної. Вона голубила й пестила його завжди, як ненечка рідненька.

І часто, частенько забігав туди Тарасик. Брав зі собою олівець і папір і рисував там та списував вірші, що їх був навчився: пісні славного Грицька Сковороди й колядки та інше.

Тут не раз заставляла його й старша сестричка — Катерина. А коли хлопчині так гірко вже стало в хаті, що не міг видержати й він зробив собі „свою хату“ під калиною, то Катерина йому крадькома тутечки й їсти виносила.

Ріс Тарасик. Багато горя довелося знати йому від малечку. Та він уже не падав на дусі. Вперто й витривало йшов до своєї мети. Прийшлося кинути йому рідне село, кинути калину червону, подругу свою. А як йшов у світ, навідався в останнє до неї, до калини, до червоної і заговорив:

— Прощавай, калино, подруго моя вірна, опікунко щиренька! Іду в світ, щоб сповнити це, що мені Божа воля наказала.

І шепотом, шелестом тихим попрощала його калина:

— Іди, Тарасику, буди нарід свій зі сну на діло, на велике!

Пішов Тарасик! Не щадило його горе. Та він сміливо й відважно взявся за діло. Грімким голосом взивав він свій нарід дорогий, братів і сестер своїх:

„Вставайте, кайдани порвіть!“ І взивав цих, що їх доля поставила на чолі народу: „Обніміте, брати мої, найменшого брата, нехай мати усміхнеться, заплакана мати“. І громовим словом кидав він на ворогів рідного народу, на царя лютого — „катами-людоїдами“ назвав їх.

І злякався цар могутнього співця й заслав його далеко, далеко, в Сибір холодний. Та не впав і там на дусі Тарас, не вистигла й там його горяча любов до рідного народу.

І побачив цар-звірюка, що не зломити йому великого духа й вернув Тарасови волю.

І поїхав Тарас на свою любов Україну, „що за неї готов був і душу погубити“ й по-

їхав у рідне село й першим ділом його було пійти привитатися з калиною, висповідатися перед нею, дати їй звідомлення з трудів, зі змагань своїх.

Радісним пошумом привитала його калина, а він їй каже:

— Калино моя червона, я сповнив уже багато з цього, що ти нашіптувала мені й ще сповню. Тай тебе я, подруго дитячих літ, не забуваю, в піснях моїх ізгадую...

І далі трудився. І серед труду зложив свою буйну голову на вічний спочинок. А нарід рідний висипав йому високу могилу над Дніпром-Славутицею й червону калину посадив на могилі й іде шляхом, що його вказав Тарас, іде до сонця золотого, грімко співаючи:

— А ми тую червону калину піднімемо,
А ми нашу славу Україну, гей-гей, роз-
[веселимо!

* * *

Ви знаєте Його, любі діти, безсмертного Тараса нашого! Знаєте, бо рік річно святкуєте Його пам'ять в місяці: березні 9 березня, коли Він родився й 10 березня, коли Він помер. Знаєте й Його „Кобзаря“, — вчитесь з нього, готовитеся до святого труду для рідного народу, для України.

А Він, наш безсмертний геній, Тарас Шевченко, благословить вас із того світа та взиває:

„Любіть її,
Свою Україну любіть,
В останню, тяжку минуту,
За неї Господа моліть“!

І йдіть, діточки, за Його невмірущим зазивом, за Його святим заповітом.

Антін Лотоцький.

Я примір вам даю!

Я примір вам даю. З нужденної хатини
Я вилетів, як з попелища птиця;
Я розгорівсь на небі, як зірниця,
Щоб люд вести з тюрми, в якій він гине.

Я примір вам даю. В життя страшній пустині,
Мов на Голгофті — я писав закони,
Якими ви живете ще й до нині...

Я примір вам даю. З сирітської дитини
В Давида виріс я, що з Голіафом бється;
Я, раб, тиранам плюнув правду в лиця
Й во вік вони не змиють цієї слини.

Я жив, терпів і вмер за мільйони!
А ви?... Ви мовчите? Деж ваші лиця?
Чи ви живете, чи життя вам сниться?

Богдан Лепкий.

Анатоль Курдидик.

Самсон.

(Докінчення).

IV.

Полковник наче вгадав.

Ще тої самої ночі затріскотів дико апарат, задзвонили дзвінки і Самсон побіг будити полковника.

З дивізії прийшов приказ, що полк одійде три милі вперед, обсадить лінію горбків, що тягнуться за штрекою на півночі й критиме відворот.

Серед ночі залунали алярмові голоси труб. Заметушилося в селі. Скрипіли вози, лунали крики, адютант допав коня і гонив по селі, а Самсон пакував акта та книги у велику скриню. Пакував і дрожав з утіхи. Нарешті! Нарешті можна буде глянути в очі ворогови. Змірятися! Погуляти!

І він швидко пакував усе, наче боявся, що опізнить відмарш.

Полковник споважнів. Він ходив нетерпляче, приставав і тер чоло рукою.

В хату ввійшов адютант:

— Пане полковнику — все готове!..

Полковник випростувався, припняв шаблю і вийшов. Оглянувся ще з порога на хату — наче жаль йому було тих обдрапаних стін, серед яких перебулося стільки днів і пішов.

Скриню швидко вкинено на віз — погасили світло й хата зівнула самотністю.

А дорогою йшли вже сотні. Чвірня за чвірнею — кольона за кольоною. За ними їхали вози з муніцією та харчевими припасами.

Страшно виглядав сей похід: Ішов наче великий похорон, усе мовчазно і тільки вози туркотіли по битій дорозі. Тай вони виглядали на тлі неба, як привиди — що їдуть кудись в невідоме...

V.

Обсадили...

Як оком було глянути — так далекі горбки чорніли маленькими точками. А то були люди.

Полкова канцелярія примістилася в стаційному будинку. Тепер тут був рух. Приїздили — приходили — видавалися прикази, а телефоніст безуговку кричав до апарату.

Полковник змінився зівсім. Рухливий, меткий: голос — як удар молота — з очей іскрами сипав.

Адютант писав, виходив, вертав, знов виходив, увесь спітнілий...

А Самсон знову був невдоволений. Чому його не післали на ті горбки, що мріють в даліні? Знов кажуть сидіти і носити прикази.

І Самсон кривився. Але казати щось полковникови — тепер — як він навіть не виходив з канцелярії й повно праці мав — чув: не годиться.

VI.

Тількиж на третій день вранці шалений гук збудив Івана. Він зірвався, вибіг з просяня на двір — але в повітрі свиснуло щось так, що він у тій же хвилині вскочив у хату.

— Брах!

Шибки задзвонили, телефоніст поблід — Самсон став швидко одягатися.

На дворі свистало, гупало і мов п'ястком било в землю. Іноді так жахливо, що аж підскакував стаційний будинок...

Ввійшов полковник. Він сам задзвонив і став кричати до апарату:

— Обстрілюють місто... Що команда прикаже? Ага... Я...

— Бр-а-х!

За вікнами була метушня. Бігали по стації, тупотіли, — хтось кричав і машини шипіли. А що раз гук і свист...

— Не відступати? Добре!

— Брум!

— А чи на право буде о що опертися, пане пол...

— Брум!

Самсон у куті дрожав. Свист толочив його в землю — а кожний гук аж підкидав кволе тіло...

Аж нараз стало якось тихо. Дивно тихо, так — що наче хтось кости шкрабав в тілі; ждалося чогось, а воно не приходило...

— Ага! Значиться, сподіваний приступ. Зарядити гостре поготівля резерв.

Під порогом затупотіло щось і в хату вбіг адютант:

— Пане полковнику! Панцирний поїзд... Ой!...

Він був засапаний і ледви говорив:

— Прорвав лінію... Іде сюди... Пане полковнику!

Вскочив другий старшина. Третій. Усі були перелякані...

А Самсон слухав. Положення стає грізне. Панцирник заїде на стацію, а звідси стане обстрілювати горбки. А звідтам вони...

В два вогні. Боже!

Кинувся до дверей — але зараз вернувся.

Хтось радив висунути вагон на шини і розсадити ручними гранатами, другий зробити барикаду...

Але на це все треба було часу.

В переляканих очах засвітився одчай. Всі аж пригнулися. Полковник зморщив чоло...

— Є одна рада! Вислати на зустріч повним гоном паровіз. Він висадить панцирник з шин — сказав полковник.

Потер чоло рукою: — Тільки хто поїде?

Питання зависло у воздуху. Стало тихо — так тихо, що наче чулося дрібне шушукання залізничної потвори, що їхала звідтам...

І враз роздався смілий голос:

— Я поїду, пане полковнику! Я вмію їхати паровозом!

Се був голос Самсона.

VII.

За хвилину паровіз стояв готовий. Він сапів, пінився і наче лютився...

По той бік штрека тягнулася в безмежжя й ховалася за скрут. Звідтам їхала смерть...

Самсон вихилився з машини:

— До побачення, пане полковнику!

— До побачення, сину!

Він зіпнувся на ступні й поцілував хлопця в чоло. В його очах закрутилися сльози.

— Україна тобі цього не забуде, сину!

Полковник і всі офіцери станули на позір і після припису салютували малого машиніста.

Паровіз сапнув, заворушив колесами й рушив з місця.

— А дай знак свистом — як будеш на місці — гукнув полковник.

— Після приказу!

Він ще щось крикнув, але полковник не чув уже. Вічми припнявся до машини, що виїздила, лишаючи за собою чимраз більше шин й голосила:

Чш-чш!.. Чш-чш... Над комином у неї вискочив стовп диму й вона пігнала як вітер. З боку вихилилася стать і хитала шапкою...

Полковник підніс руку до козирка.

А вона бігла, мигтіла, і скрутила. Мигнула і щезла. Тільки чутно було здалека:

Чш-чш! Чш-чш! Чш-чш!

Полковник дивився в одну точку. Його лице наче закаменило. Залягла мовчанка. Кожен мозок розмотував питання:

— Доїде, чи ні?

І нагло дрогнули всі:

Бавх! І в друге: бавх!

— Одстрілюється! — прошептав полковник і замовк.

А здалека йшло:

Чш-чш! Чш-чш!

— Бавх!

Знов усі дрогнули...

І знов: Чш-чш! Чш-чш!

Усі споважніли і поблідли. Там — де цей тихий шепіт — мала відбутися за хвилину трагедія. Рішалася доля сотень людей — цілого фронту — тай заразом рішалася доля малого хлопця, що їхав у пащу смерті і дровичся з нею:

Чш-чш! Чш! Чш!

— Бавх!

Там зближалося двоє, — з яких одно йшло нищити — а друге боронити...

І враз всі дрогнули...

Повітря став дерти пронизливий свист. Зразу легкий — легкий, та враз перейшов у гаму тонів, що різали боляче нерви.

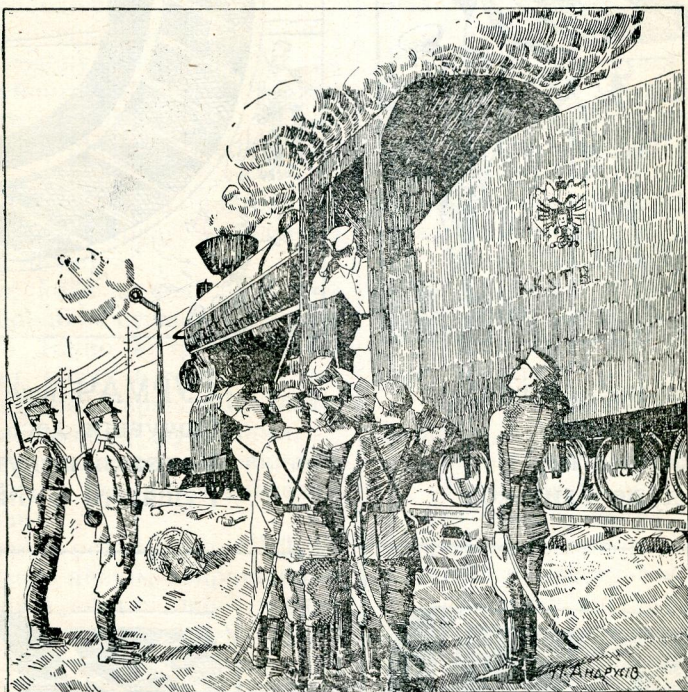
Хтось кпив собі зі смерті — свистав на неї. Полковникови скорчилось обличчя. Зняв шапку й застиг...

А свист дер нерви, різав їх — розшарпував. — Усі втихли...

І нагло торгнуло щось цілою масою простору — зойкнуло і покотилося луною по лісі.

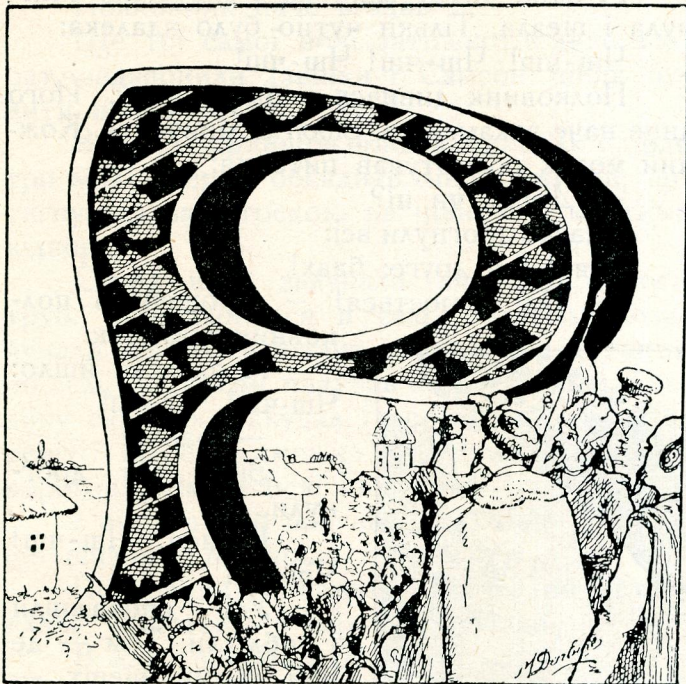
Полковник підняв руку й перехрестився. Над лісом сіріла хмара диму.

Малий Самсон вірно сповнив приказ!

Олесь Чмелик.

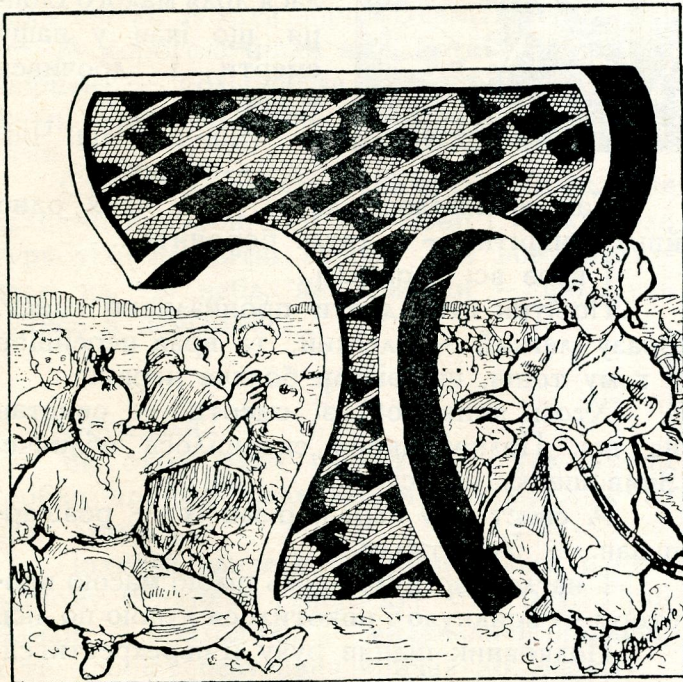
Віршована Азбука.

РАДУ радить рідне військо:
Як на ворога повстати,
Рідний край обороняти,
Бо вже ворог дуже близько.

СУРМАЧ вже сурмить на тривогу,
Почувши десь ворожий стріл,
І козаки женуть що сил —
Рушають в бій, на перемогу.

ТАНЦЮЮТЬ козаки на Січі,
Бо вдався славний їм похід,
Вже ворог не глядить у вічі,
І вже спокійний весь народ.

УБИТИИ впав козак в день битви,
Ніхто не змовить і молитви,
Лиш кінь жаліє пана свого, —
Іржить він сумно біля нього.

Данило Восьмиліток.

Як наш гурток відсвяткував роковини Тараса Шевченка.

Про наш рухливий гурток я вже вам не раз писав, а тепер напишу: як минулого року ми вшанували пам'ять Тараса Шевченка.

Ще перед Різдвом порадилися ми всі, щоби в березні відсвяткувати роковини Шевченка нашим концертом. Ми вложили програму концерту й пильно приготувалися. Тільки з хором було нам трудніше, але вкінці ми зважилися попросити нашого пана вчителя, щоби заопікувався нашим хором. Зрештою мало хто знав про нашу програму, бо ми хотіли зробити всім несподіванку.

Речинець концерту назначили ми на другу неділю березня, на третю годину пополудні. Серця били нам живо, коли надійшов той день. Але ми потішали себе, що все мусить піти добре. Чейже ми влаштували вже „Свято Матери“ і воно вдалося нам дуже гарно.

Свій концерт ми влаштували в найбільшій шкільній салі. Досить мали ми труду з будовою сцени! Але охота все перемаже!

Ще не вибила трета, коли в салі були вже наші родичі й декотрі запрошені сусіди. Прийшов і пан учитель з родиною. Точно в третій годині озвався дзвінок і заслона пішла в гору. Всі побачили на сцені великий портрет Тараса Шевченка, прикрашений зеленню й вишиваними ручниками.

Сцена була хвилину порожня, а потім вийшов наш провідник Михайло, чемно вклонився глядачам і сказав таке вступне слово:

„Пане учителю й ви любі родичі та гості! Дуже тішимося, що ви не погордили нашим запрошенням і прийшли вшанувати разом з нами річницю уродин і смерті Тараса Шевченка. Не знаємо, чи ми своїми діточими силами зуміємо влаштувати концерт, але просимо вас, наші дорогі, вибачити нам, коли щось не піде нам так добре, як повинно би. У нас є якнайкраща воля й охота гідно вшанувати пам'ять нашого найбільшого поета й пророка українського народу. І маємо надію, що наші діточі, щирі наміри прийме й одобрить його безсмертний Дух, що тут нині над нами витає. *(Звертаючись з пошаною до портрету).* Прийми, Тарасе, щирий поклін від нас, малих школярів і нехай Твоя душа звеселиться: ми, малі діти, славимо Тебе тими словами. славимо Тебе нині тим скромним концертом. Але рівничасно прирікаємо, що Твої незабутні Заповіти будемо сповняти точно й щиро, і таким чином прославимо Тебе й ділами. Нехай нам Бог додасть до того сили“.

Сі слова сказав Михайло голосно і з чуттям, так, що всіх присутніх зворушив до сліз. Се додало

нам усім отухи, що концерт удасться. Ось, уставився наш хор; я між альтами. Співаємо „Учітєся, брати мої!“ Співаємо без диригента, та бачимо, що пан учитель зі свого місця незаметно дає нам знаки рукою; де маємо голос підвисшити, де знизити, — де прискорити темп, а де звільнити. Пісня пішла над сподівання добре. Рясні оплески залунали на салі. „Ще раз!“ — почали кликати порубки й дівчата. Ми виступили щєраз і заспівали „Ребе та стогне“. Ся пісня пішла нам добре й легко, бо ми її вже здавна знали.

Тепер Маруся віддеклямувала вірш Олени Цегельської: „Як мала дівчина вшанувала пам'ять Кобзаря“.

На третю точку були руханкові вправи; вправи ляли чотири хлопці й чотири дівчини, а вправи закінчилися рухом, що виражав поклін Тарасови. Се публіці дуже подобалося і знову мусіли ми повторювати сю вправу, бо іншої не знали (а шкода!).

Тепер Славцьо (син учителя) заграє на скрипці деякі українські пісні ще краще, як колись на „Святі Матери“, бо ліпше підучився.

Потім Ілько деклямував: „Мені тринадцятий минав“, а „на біс“ — виїмок з поеми: „Іван Підкова“.

Тепер прийшла моя „точка“. Я відчитав реферат про Тараса Шевченка, що був друкований у „Світику“ в році 1925, у ч. 3.

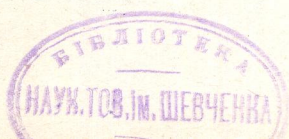
Потім ми інсценізували вірш „Сирітка“, також з того самого числа „Світика“. А на закінчення першої частини хор відспівав „Заповіт“, і при тім усі на салі повставали зі своїх місць.

На другу частину свята — по 10-хвилинній перерві — виставили ми сценічний образок І. Блажкевичевої: „Тарас у дяка“. Над сею штукою ми цілий місяць добре працювали, але за те кожде вміло добре на пам'ять свою ролю, ми не мали „треми“ і штука дуже подобалася. Невмовкаючи оплески нагородили нашу гру; ми мусіли всі виходити і кланятися публіці. Декотрі з нас мали сльози радости в очах, та ще більше були зворушені наші мами, що втирали сльози хусточками. Такі хвилини не забуваються ніколи. Спробуйте, мої ровесники, влаштувати подібне свято, а побачите, яка радість вас огорне з доконаного діла!

Програму можете вложити таку, як наша була, або подібну, лекшу або більшу. Та головне, щоби ту програму хочби й скромну, добре виконати. Пробуйте вшанувати нашого найбільшого поета власними силами. Потрібні матеріали для сеї цілі найдете в старих річниках „Світа Дитини“.

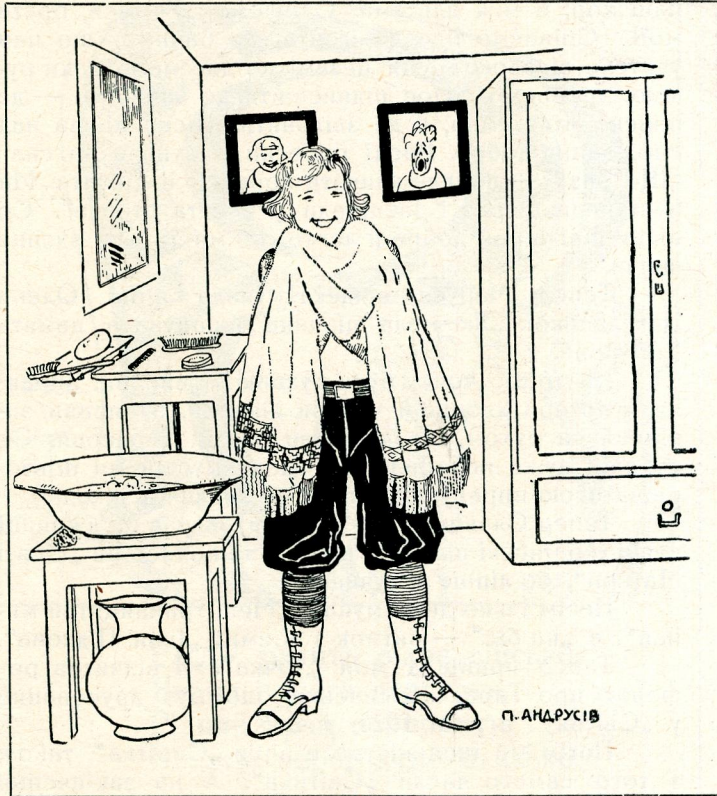
ЗАМІТКА: Поручаю всім шкільним гурткам, які схочуть опрацювати приступний та легенький рефератик про життя Тараса Шевченка, книжечку Богдана Лепкого п. з. „ПРО ЖИТТЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА“. Ціна сеї книжечки 75 сотиків, а з пересилкою 1 зл. Її можна голосно прочитати на Шевченківських концертах.

До масового поширення в часі Шевченкових свят надається „МАЛИЙ КОБЗАР“ з 36 образками. Ціна 1 прим. 80 сот. з пересилкою 1 зл. У тім „Кобзарику“ є підібрані найкращі Шевченкові вірші для деклямацій.

К. Малицька.

Чистенький і Юрзи-Мурзи.

1. Був собі раз хлопець жвавий,
До науки, до забави,
Тай ще мав прикмету ту,
Що любив він чистоту.

В нього щітка під рукою,
Гребінь, мило, збан з водою;
Чистив нігті він що дня,
Всякий бруд змивав з лиця.

А на його одязині
Не найдись і порошині.
Всі за те його любили —
І „Чистеньким“ охрестили.

2. Раз якось, в пору слотливу,
Наш „Чистенький“ бачить диво:
Юрзів-Мурзів трьох патлатих,
Засмальцьованих, смаркатих.

В них подерта одежина,
Розкудовчена чуприна;
Кігті довгі, як у вовка,
І, мов квац, брудна головка...

Чорні, мов з печі, погані,
Двоє граєсь в калабані,
Третя — наче із ріднею —
Бавиться собі з свинею.

3. А як Мурзи ті їдять,
Прямо страшно вам сказати!
Ця вилизує тарілку
З псом і котиком на спілку.

Цей бере їжу руками,
Витирає стіл пальцями;
Той запхав свій ніс в горнятко,
Хлепче каву, як пацятко.

Всі такі брудні й страшні,
Мов родились у хліві,
І на личках бруд такий,
Що не видно в них очий.

4. Як „Чистенький“ Мурзів вздрів,
З чуда-дива аж стремтів;
Але й Мурзам із болота
З ним брататись не охота.

Як лише його узріли —
Всі втікали, як уміли,
Чи зі встиду, чи з страху,
Того вже вам не скажу.

Аж, як утікли з дороги,
Поставали там небоги —
Кожий виставив язик,
Бо до того він привик.

(Дальше буде).

Юлій Верн.

Плесом Амазонки.

(Продовження).

Тоді то саме Жоам Гарраль, що числив 22 роки, з'явився раз в Маґаляс. Прийшов він до тої місцевості, знеможений дорогою, витративши всі свої середники до життя. Маґаляс найшов його в сусідньому лісі півмертвим з голоду й утоми. В Португальця було золоте серце. Він нерозпитував чужинця, звідкіля він тут взявся та що йому треба. Благородне й горде лице Жоама Гарраля, не зважаючи на його вимарнілість, тронуло Маґаляс. Він підняв чужинця, поставив на ноги і предложив йому — спершу на кілька днів — гостину, якій судилось було продовжитись на ціле життя.

Ось в яких обставинах з'явився Жоам Гарраль на фермі в Ікітос.

В Жоама Гарраля, Бразилійця по походженню, не було, ні рідні, ні ніякого майна. Нещастя — казав він — приневолити його покинути вітчизну, та понехати всяку думку повороту туди. Він просив свого спасителя не розпитувати його, про його минулі нещастя, о стільки болючі для нього, о скільки не заслужені. Він глядав і бажав розпочати нове, трудяще життя. Він йшов навмання, думаючи стати десь на роботу в якійсь фазенді поза границями своєї вітчизни. Був він образований, второпний. В цілій його постаті було щось такого, що вказувало на щирю людину з чесною й чистою душею. Маґаляс цілком унятий ним, предложив йому полишитися на фермі, де він міг вчинити се, чого не доставало в її господаря.

Жоам Гарраль, не надумуючись, прийняв се предложення. Зпочатку хотів він вступити в якийнебудь „серінґаль“ с. є в підприємство для добування кавчука, де добрий робітник заробляв під той час біля 30 франків денно і міг числити, що з часом стане самостійним господарем. Однак Маґаляс, дуже влучно сказав йому, що хочай заробітна плата в серінґалях і висока, так роботу можна там найти тільки підчас збору кавчука, с. є на час кількох місяців, що не могло дати йому багато заробітку.

Португалець говорив правду. Жоам Гарраль зрозумів се і рішився стати на службу в фазенді, посвятивши їй всі свої сили.

Маґаляс не жалів свого доброго вчинку. Його діла поправилися. При помочи Жо-

ама Гарраля, його лісова торгівля дійшла небаром до великанських розмірів, поширюючись по Амазонці до самої Пари. В міру зросту торгівлі, розширювалась і фазенда, простянувшись на березі ріки до устя Нанаї. Його дім перемінився в розкішне житло, одноповерховий будинок, окружений верандою, на пів захованою за величезні дерева, смоковиці, сікомори, богінії, павлінії, окружений цвітниками, повними розкішних квіток.

В даліні, за гігантськими корчами, під густою опаною дерев, скривалися всі будинки, в яких жили прочі мешканці фазенди, хати чорних та шатра Індіан. З берега ріки, вкритого комишами та водяними рослинами, видно було тільки дім лісничого.

Широкі луги довкола озер, чисто удержувані, були добрим пасовищем. Паслося там багато худоби. Було се нове джерело великих доходів в тій розкішній околиці, де стадо подвоюється за чотири роки, приносячи 10 відсотків доходу з самої продажі мяса і шкіри худоби, різаної тільки на поживу для пастухів. На викорчуваних частинах ліса заложено кілька „сітіо“, себто плянтацій маньока і кави. Поля цукрової трощі потребували небаром млина, де витискався цукор. Коротко кажучи, в десять літ по прибуттю Жоама Гарраля на ферму Ікітос, вона зробилася одною з найбагатших посіlostей над горішною Амазонкою. Завдяки гарній управі молодого помічника, її стан з дня на день збільшався. Португалець не ждав так довго, щоби зрозуміти, який він повинен бути вдячний Жоамови Гарралеви. Щоби винагородити його працю, він зпочатку призначив йому участь в частині доходів. Відтак, по чотирох роках, вчинив його своїм співником і ділився з ним по половині.

Та думав він вчинити ще більше. Якіта, його дочка, вміла оцінити в того мовчазного молодого чоловіка, смиренного зглядом других, суворого для себе, гарні прикмети душі і серця. Вона полюбила його, та хоч Жоам не був неподатливий на красу тої енергічної дівчини, однак, чи то з гордості, чи з обережності, він не думав просити о її руку.

Однак важна подія прискорила розв'язку. Маґаляс, наглядаючого раз за рубанням ліса, смертельно ранило падуче дерево.

Принесений майже без чуття на ферму і почувавши близьку смерть, він узяв Якіту, яка плакала біля його, за руку, вложив її в руку Жоама Гаррала й прохав його поклястися, що подружиться з нею.

— Ти поправив моє положення, — сказав він — і я тоді тільки умру спокійно, коли знатиму, що се подружжя забезпечить будучність моїй донці.

— Я можу лишитися її вірним слугою, її братом, її опікуном, не будучи її мужем — відповів спершу Жоам Гарраль. — Я винен вам усьо, пане Маґаляс; я ніколи сього не забуду і ціна, якою ви хочете заплатити мої старання, перевищує їхню вартість.

Старий стояв при своїм. Смерть не давала йому жлати. Він жадав обіцянки, якаб його заспокоїла.

Якіті було тоді двацять два роки, Жоамови двацять шість. Обое кохалися взаємно і повінчалися в кілька годин по смерті Маґаласа, який знайшов ще силу поблагословити їхнє подружжя.

Наслідком того, в 1830 р. Жоам став новим власником Ікітоса, на велике задоволення усіх, що служили на фермі.

В рік по вінчанню Якіта породила сина, а в два роки доньку. Беніто і Міня, внуки старого Португальця, повинні були бути гідними свого діда.

Молода дівчина була на причуд гарна. Вона не покидала ферми. Для неї, що виросла в тому чистому й здоровому оточенні, серед чудової природи тропічної околиці, було доволі виховання, яке дали їй батько й мати. Чого більше могла вона навчитися в монастирі в Манао або в Таелем? Чи ж її розум і серце образувались би краще далеко від рідного дому?

Що торкається Беніта, так його батько бажав, щоб він одержав основне і повне виховання, яке тоді давали в більших бразильських містах. Богатий фермер у нічім не міг відмовити своєму синові. В Беніта був талант, отвертий й широкий ум та добре серце. Коли мав дванадцять літ, вислано його до Белем і там, під проводом добрих учителів, одержав він виховання, яке відтак вчинило його знаменитою людиною. Ніщо не було для його чужим, чи то в літературі, чи в науках,

чи в штуці. Він учився так, неначеб майно його батька не дозволяло йому дармувати. Він не належав до числа тих, які думають, що багатство увільнює їх від праці, а до тих людей, які думають: що ніхто не повинен усуватися від того природного обов'язку, якщо хоче стати гідним імені людини.

В перших роках у Белемі познайомився Беніто з Мануїлом Вальдесом. Сей молодий чоловік, син вдови по середньо багатім фермері з Пари, учився в одній школі з Бенітом. Схожість вдачі та однакові їхні змагання, виворили між ними палку приязнь.

Мануїл був роком старший від Беніта. В нього була тільки мати, яка жила й майна, полишеного її мужем. Коли Мануїл скінчив середню школу, вибрав собі медицину, бо в нього здавна був нахил до тої науки. Він бажав вступити відтак у військову службу, яка подобалась йому дуже.

В сю пору, коли Торрес стрінув його з приятелем Бенітом, Мануїл дістав перший свій уряд і взявши відпустку на кілька місяців, приїхав на ферму, де звичайно проводив вакації. Сей молодий чоловік, гарний з виду, був другим сином Жоама і Якіти. Та як-що ся назва робила його братом для Беніта, то була недостаточною для нього, зглядом Міні і небаром привязався він до молоді дівчини більше, чим се може бути між братом і сестрою.

В 1852 р. — якого чотири місяці вже минуло, коли почалося наше оповідання — Жоамови Гарралеви було тільки сорок вісім літ. В гарячій підсоню, яке дуже скоро старіє людей, він вспів своїм здержаним і трудящим життям, устояти там, де другі горбляться вже передчасно. Волося, яке він стриг коротко, та борода, яку він запустив, вже посивіли й надавали йому поважний вигляд. Увійшовши вже в пословицю чесність бразильських фермерів видніла на його лиці, з якого так і виявлялася прямота характеру. Хоч був він спокійної вдачі, то в ньому горів якийсь внутрішній вогонь, який уміла поборювати сильна воля. Ясність його погляду вказувала на добре серце, до якого ніколи не треба було звертатися даремно, коли йшло діло про личну поміч.

(Дальше буде).

Знає, та не скаже...

— З чого роблять ковбасу?
Учитель питає;
Учень став тай мовчить,
Не відповідає.

— Таж твій батько є різник,
То нагоду маєш
Приглянутись, з чого робить...
Чому ж ти не знаєш?

— Знаю, з чого! — став несміло
Учень говорити —
Та як скажу про се в школі,
Буде батько бити! — М. Кумка.

Ярослав Вільшенко.

Івась і Гануся.

Здраматизована казка в 5 діях.

(Продовження).

ДРУГА ДІЯ

Ліс: береза, ліщина й калина. По середині поляна.

Ява 1.

Дід-Лісовик і Русалка

Дід-Лісовик: *(сидить під калиною й грає на сопілці)*

Русалка: *(вихилюється зза куща калини):*

На добридень, дідусяку,
Ти тут граєш сам,
А заграй же веселої
До танчика нам!
А ми собі потанцюєм
Заспіваєм враз —
Заграй, діду, до обіду,
Заграй ти для нас.

Лісовик:

А чиж то я вам не граю?
Граю, ви танцюйте,
Мені пісню заспівайте
Про ту мятуриту.

Русалка:

Граєш, діду, та не тої!
Не треба сумної!
Нам заграй ти веселої,
Жвавої такої!

Лісовик:

Мені сумно дуже нині,
Важко коло серця.

Русалка:

А нам, діду, веселенько,
Ми легкі як перця.

Лісовик:

Знаю, знаю, вам весело. —
Ні журби, ні горя!
Вам усюди добре буде,
В полі й на дні моря.
А у мене то не так то,
Я зрісся з тим лісом —
Поза лісом то ніщо вже
Мене не потішить.

Русалка:

Ну, то чого сумувати,
Таж в лісі живеш ти!

Лісовик:

Гей, русалочко любенька,
Знидію до решти.
Було в лісі моїм мило
Ходити, сидіти
Прибігали в холодочок,
Гралися тут діти —
А тепер прийшла на ліс мій,
Русалочко, скрута.

Русалка:

Прийшла скрута, та скажи вже,
Через що, чому то?

Лісовик:

Загніздилася тут в лісі
Язя — баба люта

І не можна бідним дітям
Вже у лісі бути.

Русалка:

А чому, чому не можна?

Лісовик:

А бо Язя злая
Манить дітей принаджує
Ловить та зїдає —
Вона хатку збудувала
В лісі на принаду
З медяників, ріжних сластей,
Що лиш діти радо
Люблять їсти і як тільки
Заманить дитину,
Зараз ловить і тащить вже
В хату, в середину.
Там у коєць замикає
Та дає горіхи —
Там горіхів попід стріху
В неї повні міхи.
Як вже добре підгодує
То у печі топить —
І пече живцем дитину,
Чи варить в окропі
Та зїдає...

Русалка:

Боже, Боже!
То аж страшно чути! —
Ні, знай, діду, я не вірю,
То не може бути!

Лісовик:

То піди у ліс ген, глибше,
Побачиш цю хату —
Медяників, сластей всяких
На ній так багато.

Ява 2.

Зза дерев виходять дві Русалки.

2. Русалка:

Я бачила вже тую хату:
З цукру в неї стіни,
З медяників вся покрівля,
А двері у сіни
Із колачів, а віконця
Ледянець солодкий,
Уся приспа з чоколяди —
Час, знайте, короткий
І мене навіть кортіло
Чоколяди взяти
Та ледянцю — приступила
Уже я до хати —
Та зараз я розпізнала;
Все те лиш омана —
Із лопухів вся покрівля,
Хата хабазяна.

Лісовик:

Так, та цього не пізнають
Недосвідні діти —

І Язя там приваблює
Діток в свої сіті.

3. Русалка:

Ой треба нам ратувати
Діток з цього лиха.

Лісовик:

Треба! Тільки обережно,
Без галасу, тихо —
Раз на все щоб погубити
Ту Язю прокляту!

1. Русалка:

Та порадь нам, мудрий діду,
Як за діло взятись?

Лісовик:

Так відразу я вам ради
Ще дати не можу,
Всеж поможу звоювати
Цю силу ворожу.
Як прийде на це потреба.
Поможу напевно —
Тільки мені помагайте,
Всі русалки, ревно!

Русалки: (разом)

Будем, будем помагати,
Бо любимо діти,
Не дамо їх змотати
Бабі Язі в сіті.

Ява 3.

(Зза кущів і дерев вибігає більше русалок)

4. Русалка:

Заграй ти нам на сопілку
Веселої діду,
Хай з подругами в танок я
Жваво, звинно піду

Лісовик:

Заграю вам, русалочки,
Заграю вам жваво,
Бо надію тепер маю,
Що Язю лукаву
Виженемо разом з ліса,
Позбудемся відсіль —
Діти знов будуть безпечні
У мойому лісі.

(Грає на сопілці. Русалки стають у коло й виводять танок та співають)*

Ой, місяцю рогоженьку,
Світи на всю поляночку.
На калину, на роженьку —
Світи, світи, коханочку!

Нехай-же ми погуляєм,
Та русалі відсвяткуєм.
Поки в лісі все німіє,
Поки когут ще не піє.

Колом, колом, русалочки,
Колом, колом, подружечки,
Хай спів веться до балочки,
За балочку на лужечки.

Нехай-же ми погуляєм,
Та русалі відсвяткуєм,
Поки в лісі все німіє,
Поки когут ще не піє.

*) На голос народньої пісні: „Ой місяцю рогоженьку, світи на всю доріженьку“.

1. Русалка: (вихилюється з кола й показує рукою)

Ось там двоє діточок
Стежку туди топче,
Дівчинка іще мала
Та ще менший хлопчик.

Лісовик:

Пострівайте, хто це йде?
(Прикладає руку до чола та глядить туди, куди показувала 1. русалка)

Знаю їх я, знаю!
Це Івасик йде малий,
З ним його сестра є.
Треба їх остерегти,
Треба їм сказати,
Щоб не важились входить
В баби Язі хату.

1. Русалка:

Щоб не важились входить,
Щоб її минали!

Лісовик:

Бо як заманить Язя,
То вже все пропало.

Ява 4.

(Входять Івась і Гануся. Русалки й Лісовик ховаються за дерева та за кущі)

Івасик:

Бачиш, Ганю, як тут мило,
Як чарівний весь простір,
Сяйво місяця все вкрило,
Блима з неба безліч зір.

Гануся:

Справді, справді тут чудово,
Справді тут чарівно так,
Та мене чогось наново
Обняла тривога, лях.

Івасик:

Та чого, чого, Ганусю?
Так спокійно довкруги —
Ані гилечка не в русі,
Чейже нам не вороги
Ні берізка, ні калина,
Ні ліщина, ані бук,
Таж відважна ти дівчина...

Гануся:

Чуєш, чуєш дивний стук?!

Івасик:

Може в тебе під ногою
Трісла гилечка суха?
Що, Ганусечко, з тобою,
Ти боїшся! Ха, ха, ха!

Гануся:

В голосі твоїм тривогу
Чую я, Івасю, теж —
Зуха не вдавай такого...

Івасик:

Ти дурниці вже плетеш!
Я нічого не боюся,
Бо я хлопець, не дівча,
Я Івасик, не Гануся!

Гануся:

Можеб ти не докучав!

Івасик:

Та я тільки, Ганю, жартом.

Гануся:

Жарт не всюди і не все,
Знай, на місці.

Івасик: Ганю, варта
Затямити собі це!
Мудру ти сказала думку,
Ти не тільки командант —
Маєш розуму ти сумку
Там в головці. Ну, на кант
Всі думки клади розумні
Та покинь тривогу й жах.
Хай жах гине, мов в полумні,
У розумних цих думках.

Гануся:
Досить, досить уже глуму!
Хочеш глумом заглушить
Жах, не дуже то розумно —

Івасик:
Ну, досить, уже досить!
Ні, Ганусю, годі злитися,
Тут жахатися не слід,
Не мишки ми, ліс не киця
І не зїсть нас на обід

Гануся:
Я не ліса, знай, боюся.
Лиха маю прочуття —

Івасик:
Прочуття таке, Ганусю,
Чей, ти не мале дитя —
Навіть старша ти від мене,
Щось два роки! Може ні?

Гануся:
Пощо все те теревениш?
Теревені кинь дурні!
(Місяць ховається за хмару, в лісі темніє)

Івасик:
Ах, стемніло так відразу!
Вже й не видно куди йти.

Гануся:
Ось і з тебе страх вилазить.
Вже тепер боїшся ти?

Івасик:
Не боюся я, Ганусю,
Та як йти нам в темноті?!
Продиратися ми мусим
Крізь кущі такі густі.
Тут коріння і каміння
І рови скрізь і ярки...

Гануся:
То не дома там на сіні,
Тут боїшся ти таки.
(Чути тихий спів русалок на голос: пісні: »Видиш
брате мій«)

„Любі, діточки,
Ви на стежечки
Все позір разом давайте
І на полянки.

Знайте, в лісі тім
Темнім та густім —
Баба Язя тут осіла
Має тут свій дім.

Як вас заманить,
То вже вам не жить,
Позір майте, любі діти,
Утікайте вмиль.

Гануся: (слухає трівожно)
Чуєш, чуєш спів цей тихий
Осторога то для нас,
Що в тім лісі жде нас лихо —
Утікаймо поки час!

Івасик:
Спів цей милий, спів чарівний
Слухав би я, слухав все,
Наче голосу царівни,
Чари в душу він несе.
Чари любі і розраду,
Я неначе у раю —
Тут, Ганусю, не пропадем,
Чар, як мід, душею пю.

Гануся: (трівожно)
Та, Івасю, бійся Бога,
Таж тут смерть чекає нас!
Чув, що каже острога,
Утікаймо поки час!

Голос блудної пташки:
Не журіться, любі діти,
І забудьте на біду
На галяви повноцвіті
Я відсіль вас поведу.
Тільки сміло йдіть за мною,
Крізь густий той темний бір,
Йдіть відважно у спокою —
Все за мною цїрр, цїрр, цїрр!

Івасик:
Чуєш, Ганю добра птичка
Нас рятує із біди —
Веди птичко невеличка,
Ну, Ганусю, вже ходи!
(Бере Ганусю за руку й ідуть)

Ява 5.
(Вслід ча ними йде Русалка й кличе):

Дітоньки неосторожні!
Куди йдете бідні ви?
Ах, верніться, поки можна,
Бо не вийдете, живі.
Язя баба вас завабить
І пропадете навек —
Заверніть, там біля граба,
На цю стежечку на бік!
(До себе)

Га, дарма, не завернули,
Та не лишу я так їх —
Поможи мені, Зазуле,
Їх лишити був би гріх!

Голос зазулі (з куща):
Куку, куку! На науку
Пішли в гущу діти ті —
Хоч і добрі — куку, куку!
Та часами за пусті.

Русалка:
Ах, блудна манить їх птаха,
На загибіль поведе,
Тільки жаху, тільки страху!
Що буде, ах що буде?!

Голос зазулі:
Як розумні обидвое,
Не пропадуть і в біді!

Русалка:
Ах, не маю я спокою!
Ратувати їх ходім.

Голос зазулі:
Щож, піду з тобою разом,
Може справді допомогти
Буде треба! До приказу
Я готова, знаєш ти!
(Завіса паде)

(Дальше буде).

Млин-вітрак.

(Забава зі співами).

Діти вибирають собі «мельника» (хлопчика) й він стає по середині. Двоє дітей бере його за руки, а двоє за ремінець, або поясок — одно зпереду друге ззаду, так, що від нього творяться чотири «гусаки» — як се видно на рисунку. Діти,

побравшись за руки, творять «крила», які є при вітраку. Їх мусить бути в кождім «крилі» однакове число, прим. як тут на образку, по чотири, а «мельник» по середині є ніби «вісь» тих крил. Коли вже всі уставляться, починають іти колесом (кругом) і притім співають на ноту пісні: *«Ой там, ой там, коло млина»*:

Там за селом, за горою,
Стоїть млинок над водою;
Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Стоїть млинок над водою.

А в тім млині, над водою,
Трясе мельник бородою;

(При тих словах пісні «мельник» трясе бородою)

Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Трясе мельник бородою.

(Мельник і всі діти — трясуть бородами).

Трясе мельник, потрясає,
У кіш зерно насипає;

(Мельникови пускають обі руки і він ніби «на-сипає» зерно і знов дає руки)

Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
У кіш зерно насипає.

(Всі «насыпають» — роблячи руками відповідні рухи — і знову беруться за руки).

Буде з зерна мука ясна,
З муки буде паска красна;
Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
З муки буде паска красна!

(Всі підносять руки до гори, начеб тримали, згл. показували паску, а потім знова ловляться за руки).

Буде паска й паляниця,
Бо змололася пшениця;
Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Бо змололася пшениця.

(Всі, крім «мельника», крутять правою рукою так, як на жорнах).

Крім паски й паляниці,
Спечуть колач бублейниці;
Такий, такий, такий, такий —
Спечуть колач бублейниці!

(Всі показують руками великий колач).

Мама зварить пиріжочків,
Тай насмажить пампушочків;
Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Тай насмажить пампушочків.

(Всі облизуються язичками, або облизують пальчики).

Віє вітер, повіває,

(Всі сильно дмухають, наслідуючи повів вітру)

Крилоньками обертає;
Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Крилоньками обертає.

(При співанні сеї строфки всі йдуть (крутяться) прискореним темпом кругом «мельника», який на місці обертається).

Устав вітер, тихо всюди,
Крила стануть — млить не буде;

(Всі в часі співу сеї строфки — чимраз повільніше крутяться)

Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Крила стали — млить не буде!

(Всі стають на місці).

Мельник взявся за підбоки,
Спустив воду на лотоки;

(Пускають руки «мельникови», який ніби то підносить (підтягає до гори) заставу при шльозі, а всі діти роблять руками хвилястий рух, що зображує пливучу струю води на лотоки)

Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Біжить вода на лотоки!

Біжить вода, шумить, грає —
Колесом вкруг обертає;

(Всі знов обертаються, наслідуючи оборот млинського «колеса»)

Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Колесом вкруг обертає.

Тепер стають і співають послідню строфку:

Хто з млина вповні вертає,
Той журби уже не знає;
Ой-та, ой-та, ой-та, ой-та —
Той журби зовсім не знає!

(Всі «заперечують» головами, пускають руки і наслідуючи, що несуть на плечах повні мішки млива — розходяться).

Проспівавши те — діти збираються знова, змінюють місця, вибирають іншого «мельника» і бавляться далі до сходу.

Загадки.

Шифрована загадка (3 точки).
(Уложив Ігор Кальба).

1	2	3	4	5	3	6	7	8	7	9	7	10	11	12	6	13
4	13	14	13	14	11	4	7	15	16	17	18					
19	13	5	13	20	19	6	13	8	3	21	16	5	7	2	7	15
14	11	10	2	5	11	22	14	18	4	16	17	18	12			

На місце чисел підставте букви і відчитайте вірш Тараса Шевченка.

Щоби знайти букву, потрібну для заступлення кожного числа, подаю в другій загадці вісім слів, означених також числами.

1	10	18	5
20	3	21	11
13	6	14	11
11	8	18	19
2	16	22	10
1	12	17	11
4	3	9	16
3	15	7	17

Дерево, яке часто згадує поет.

Є в чоловіці.

Вулкан.

Египетський бог.

Місто на Україні.

Кримські гори.

Хатні галапаси.

Часть геометричної фігури.

Розв'язки сеї загадки не треба подавати, бо вона служить тільки, як посередник, до розв'язання першої.

Складова загадка (1 точка).
(Уложила: Одарка Лакустівна).

Зі слідуєчих складів: бал, бан, бір, ва, га, дість, ду, е, е, ев, зі, зоп, і, кан, ко, лег, ни, ло, ні, но, о, о, оль, піль, ри, прут, ра, ра, рас, рос, сам, строг, та, тар, тів, фро, я, яб — уложіть 16 слів, що означають:

1. Європейський півостров.
2. Місто на Волині.
3. Місто над Доном.
4. Жіноче ім'я.
5. Місто у Східній Галичині.
6. Ім'я першої жінки.
7. Галицьке місто.
8. Овоч.
9. Ріка.
10. Жіноче ім'я.
11. Український музичний інструмент.
12. Ім'я одного з українських князів.
13. Інакше утіха.
14. Славний грецький байкар.
15. Ім'я нашого найбільшого поета.
16. Ім'я жінки Ігоря, званого з походу на Половців.

Початкові букви цих слів, читані з гори в долину, дадуть нам заклик Тараса Шевченка.

Які це слова? (1 точка).
(Подала: Одарка Лакуста).

Злий чоловік буде з мене.
Як під ряд мене читаєш;
Співця давного, як що обернеш,
Ти в мені пізнаєш.

Загадочна візитівка (1 точка).
(Уложила: Дозя Канда).

ОРЕСТ ПЕНДКО

Хто є цей добродій?

Переписка з читачами.

Мої любенькі! Чи ви приглянулися опаскам, що ними було овинене це число? Наколи найшли там написані цифри червоним атраментом — то знак: якою квотою **заягаєте** по конець I. кварталу, се є: **по день 31 марта 1932 року**. Дайте ті опасочки своїм родичам і попросіть, щоби залученим чеком прислати сю квоту.

Дуже прошу посилати, по можности, цілорічні передплати в квоті: 10 зл. Можна есентуально посилати так: за I. піврік 6 зол., а на II. піврік 4 зол. Се з адміністраційного огляду такий розподіл є корисний і тому прошу в сей спосіб посилати передплати. Всіх передплатників з Канади прошу о надсилання передплати в висоті **2 доларів канадійських**, а то з тої причини, що канадійські долари тепер подешевіли. Хто не хоче — то нехай посилає **півтора** долара — але **американського**.

Хто з Вас, мої любенькі, ще не використав сего виказу для **ПРИЄДНАННЯ** нових передплатників, що був у 12 числі за грудень 1931 року — то нехай ще тепер се зробить! Краще пізно — як ніколи! Я жду на Ваш відгук у тій справі, тай надіюсь, що не відкажете мому проханню. Правда, що так? Памятайте отже жду нетерпеливо!

Ваш „СВІТИК“.

Борис Левицький в Докшицях: Розв'язки із загадок надсилає з кількох чисел разом — бо шкода зайвих витрат на посылки.

Тарас Козбур у Самборі: Гру п. з. „Подорож довкруг світа“ можеш дістати в книгарні „Рідної Школи“, Львів, ул. Сикстуська, ч. 20. Вона коштує 1 зл., а на пересилку 20 сот. Пришли в листі значками 1*20 зл. а книгарня вишле Тобі сю гру.

Адріан Крупський в Любківцях: Твій попередний листик (той із замовленням книжок) десь мені заподівся і тому я неміг відписати. Напиши ще раз до мене в тій справі.

Розв'язки загадочок усі добрі. Чи прочитав уже книжечки, що їх я тобі був писав?

Лист від читачів „Світика“ зі Словаччини.

Наш любий „Світику“!

Близько високих шпиль Татр, на Словаччині, лежить останнє русинське село Остурня. В нашій школі не було ані одної книжечки до читання. В літі 1931 року навідався до нашого села пан доктор Кость Паньківський зі Львова. Узнавши нашу бідність — сеї зими прислав нашій школі в дарі 114 книжечок і заперенумерував для нас, школярів, 2 газетки, а саме: Тебе, любий наш „Світику“ тай Твого молодшого братчика „Дзвіночка“. Тепер при нашій школі маємо вже власну книгозбірню і всі дуже радо читають ті книжечки і за те складаємо цю дорогою ВП. Др-ви Паньківському щиро подяку.

Пишемо се від імені 250 дітей нашої школи:

Катерина Капраль, Анна Липтан, Андрій Брейчак, Василина Гащук, Йосиф Голіза, Анна Кроляк.

Дописка від „Світика“: Велике і благородне діло зробив ВП. др. Паньківський, бо він любить дуже бідні діти тай старається допомагати їм, щоби добулися з темряви на верх... до світла. Так робив колись Його покійний Батько, а тепер Він продовжує світлі Ідеї свого заслуженого Татуса в життя.

Умови передплати: В краю річно 10 зл., квартально 3 зл., місячно 1 зл. Ціна числа 50 сотиків. — Для Америки 1*50 дол. — Для Канади 2 дол. канадійські. — Для Чехословаччини 50 Кч. — Для Румунії 240 леїв.

Редакція і Адміністрація: Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько.

З друкарні ОО. Василян у Жовкві.

Листопад 1931

ПЕТРО АНАРУСІВ

Виходить два рази в місяці, кожного 1-го і 15-го.

Дух Мазепи.

(У трислатіття народин гетьмана Івана Мазепи).
1632 – 1932.

Вже проплило років триста,
Триста років вже за нами,
Як зійшла зоря огниста
У темряві над степами.

Як зійшла зоря огниста
И засіяла на Руїні —
І з темряви ясний, чистий,
Шлях вказала Україні.

Триста літ уже за нами,
Як орел злетів над степом,
Як народився нам славний
Наш гетьман Іван Мазепа.

Сумно, сумно в Україні,
Незагоєні ще рани;
Люди всюди як ті тіні,
Цар готовить вже кайдани.

Цар Петро так закувати
В них вільний бажає нарід,
Край розкішний і багатий
Собі каже дати в дарі.

Помагають йому пильно:
Свари, чвари та незгода,
Україна з них безсильна —
Близький вже кінець народу!

Взяв тоді булаву в руки
Наш Іван Мазепа славний:
„Ой, не крячте, чорні круки,
Рідну визвольо державу!“

І на поміч Шведів кличе,
Короля Карла, героя —
І спішить Карло чим швидше
Із військом хоробрим своїм.

Під Полтавою йдуть бої,
Та слабі в Карла вже сили,
Поле битви там герої
Густо своїм трупом вкрили.

Цар радіє: „Я горою!...
Вже моя вся Україна!..
Відберу я їй всю волю
Та поставлю на коліна!“

Не радій так, царю гордий!
Хоч скував вільний ти нарід
І наслав свої тут орди —
Не минути катом кари!

Бо літає все над степом
Той орлиний дух свободи:
Невмірущий дух Мазепи,
Вожда вольного народу.

В серці кожної дитини
Іскра його духа тліє —
Дух цей вічний, він не гнє,
Будить в серцях всіх надію!

Всім Мазепин примір світить
Ясним полум'ям негасним —
Вірить молодь, вірять діти
В Україні долю щасну!

Ярослав Вільшенко.

Микола Погідний.

Казка про гордого боярина Марка Путятича.

(Продовження).

II.

Коли розійшлася вістка про весілля боярина Марка з дочкою хана половецького, за сумували Русичі хоробрі. Запінився лютим гнівом Дніпро-батько, коли переїздив боярин Марко з Половчанкою попри грізні Пороги. Затопив Дністер всі дороги до замку коло Галича. Та все таки вернув боярин Марко у свої пороги. Мовчать князі, мовчать бояри, мовчать дружинники вірні. Ждуть, що то буде Марко чинити. Та він нікого вже не шукає. Гарну Половчанку в пишні шати убирає, цінними дарунками обсипає.

Не глядить гордий боярин на свої мечі обосічні, за Русь святу пощерблені. Минають дні; нічого вже видати, ні слухом слухати про славного боярина Марка Путятича. Немає вже хоробрих Русичів на славнім замку. Не видно чорних шоломів, червоних щитів і гострих списів. Вже Половчини погані ходять по мурах у скіряних шубах і бережуть пильно дочку свого хана.

Сидить дурно боярин Марко і хоч дав йому Бог три доні красні, як три цвітки на весні, не глядить на них.

Один лише дружинник остався, а го чесний і правий старенький Судиславич. Один він остався, бо не хотів у нещастю покидати свого пана. Вірив, що все таки вдасться йому повернути гордого боярина до Русичів хоробрих.

Він беріг його гарні донечки. Оповідав їм про колишні подвиги їх славного батька. Колиж навернув думками на Половчанку, котилися сльози по лиці старечім. Тоді всьо лишав і біг над беріг Дністра і сумно глядів на його філі.

Що тоді думав вірний дружинник Судиславич, ніхто про це не знав. Маленькі дівчатка звичайно тоді вибігали за ним і питались:

— Чого ти такий сумний, дядечку? Чого плачеш? Хибаж не добрий наш батько?

Та Судиславич мовчав, отирав нишком сльози, усміхався, гулив їх до себе, гладив по головках, пригортав їх до свого серця і шептав старечими устами якісь молитви. А опісля оповідав їм дивні пригоди з молодечого життя. Так забував старенький Судиславич про своє горе.

Любив ці невинні діти боярина, любив

тим більше, що гарна Половчанка нічо не дбала про своїх діточок. Так не дбала за свої донечки, як боярин Марко за своїх Русичів.

А було недобре тоді на Україні. Орди половецькі підійшли аж під самий Київ. Нищили села, палили хати, вбивали холопів, осквернювали храми Божі і ні звідкіль було помочі. Що просять Русичі боярина о поміч, та все надармо. Боярин Марко сміється, глузує. Геть від мене, прокляті! Досить я пролив невинної крові половецької.

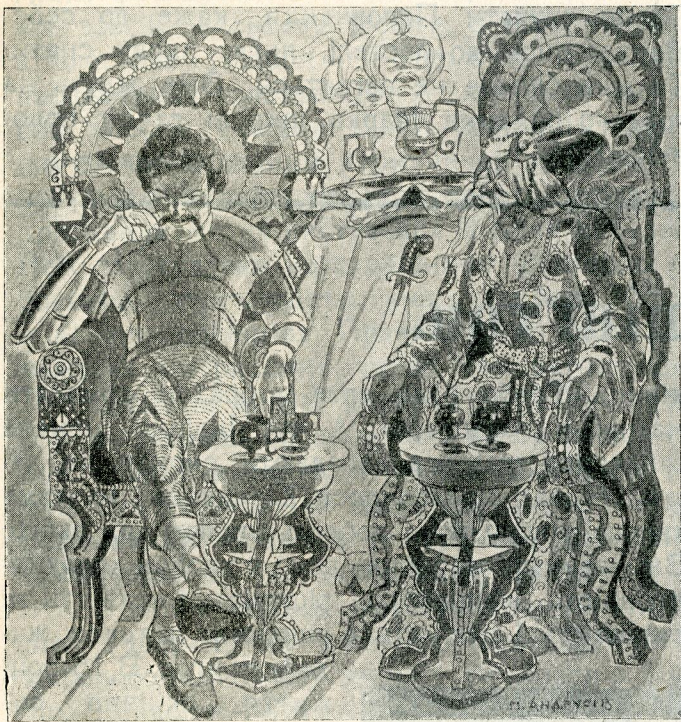

Досить мені вашої слави! Час і мені відпочати, та в мирі добра і щастя наживати. Ось так говорив боярин Марко і втікав у свої терени до Половчанки. Нічим не міг допомогти старенький Судиславич. З нічим вератлись посли хоробрих Русичів. Лише гнів і ненависть сповила їх лицарські серця до зрадника боярина Марка. Так ціла Русь-Україна оголосила боярина Марка проклятим зрадником. Хто Русь-Україну перед ворогом не хоче захищати, цей зрадник, хтоб він не був, — чи князь, чи боярин, чи дружинник, чи простий холоп.

Старий Судиславич, хоч відчував цей мерзкий злочин боярина Марка, та ще не тратив надії. Слідив і беріг свого пана. Боявся лише одного, щоби боярин Марко не зледащів. Все вірив, що кров лицарська мусить колись заграти, що совість у боярина мусить колись відозватись і його спам'ятати. Так думав старий

Судиславич. Не знав, що таке затіває проклята Половчанка.

А вона тимчасом ходить за боярином Марком, примилюється як кіточка та все го-

ворить: Боярине Марку, а вертаймо уї свої степи половецькі. Там не так, як тут. Там і гарно і весело і сонічко краще світить і небо синє голубить. Ходи, Марку, в степи половецькі! Там поставимо собі гарний замок; дістанеш від могого батька много орди, а опісля ще й ханом половецьким зістанеш...

А боярин Марко думає-гадає, що робити. Правду каже гарна Половчанка. Не будуть йому докучати та дорікати Русичі прокляті. Тому й кличе поганого Половчина-чорнокнижника і каже: Приятелю мій милий, друже і побратиме родимий! Скажи мені, що маю діяти, чинити: чи іти в степи половецькі, чи тут остатися?

Хитрий Половчин-чорнокнижник, як почув це, паде перед боярином на коліна, витягає євшан-зілля, стеле йому під ноги і каже: Славний боярине Марку, візьми те зілля, кажи його в подушку набити і собі до постелі положити, а як на ній через ніч будеш спати, то через сон пророчий будеш знати, що маєш чинити, що ділати. І слухає боярин Марко, а лукава Половчанка у подушку шовкову євшан-зілля набиває, кладе на постелю і просить спочивати.

Годі тобі сумувати, боярине Марку, каже Половчанка, смуток здоровлю шкодить. Іди, положися! Хай тобі сон гарний присниться, хай серце твоє звеселиться.

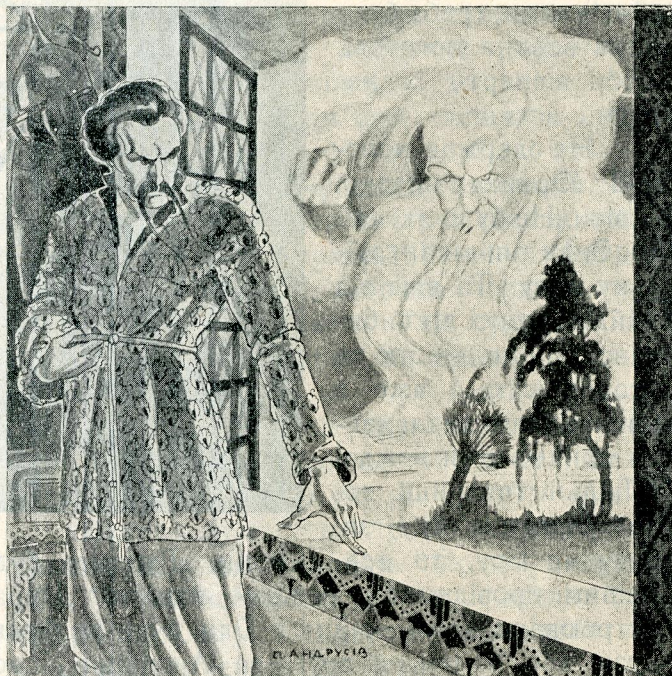
Та не треба було його багато просити. Пішов гордий боярин до своєї постелі, роздягнувся і пожився до сну зрадливого.

Давно зійшло сонце ясне, а бояринови добре спиться і гарне сниться. Видяться йому зелені степи половецькі, бачить тисячі шатер половецьких. Він приїжджає на коні-вітрогоні, а хан половецький, коли спостеріг боярина Марка, сміється і кличе його до себе. Впроваджує у своє шатро. А в шатрі стоять два золоті престоли. І сідає хан половецький на один престіл, а на другий садить боярина Марка. Вже знову запивають побратимство.

Примилюється хан половецький бояринови й каже: Ходи до нас, боярине! Бачиш, починаю недомагати. Хто буде по мені панувати, хто буде захищати мої орди перед Русичами? Хто, як не ти, хоробрий боярине і твоя жінка, а моя дочка...

На ці солодкі слова весело стало бояринови. Правду кажеш, могучий хане половецький, бо й нема гіднішого наслідника по тобі від мене. І почув гордий боярин радісне тепло на серці...

Він збудився, встав, вікно розсунув і ходить по хаті. Ходить і думку думає. Став біля вікна і глянув нечаяно на широке Дністрове плесо. А Дністер шумить, шумить широкий і співає якусь таємну пісню:

— Не покидай мене боярине Марку! Гріх буде! Прокленуть тебе Русичі хоробрі. Кара Божя зійде на тебе. Прокляття спаде на діти твої!

Не покидай мене боярине, хибаж є що

дорожчого, як українська земля! Хибаж є що ціннішого, як Батьківщина рідна!

Боярин Путятіч знову задумався. Відвернувся від Дністра. Не хоче слухати пісні Дністрової. Глядить на свою зброю блискучу, на списи затуплені, на мечі поржавілі. Та Дністер знову шумить:

— Щож тобі треба більше, боярине, хибаж мало тобі цього? Хибаж замало маєш слави і багатства? Хибаж мало тобі почесей і пошани

від Русичів хоробрих? Та боярин вже не слухає цього. Євшан-зілля все зробило. Не про це він думав і не цього слухав...

Хоч шумів Дністер люто, дер філі і пінився — не слухав боярин Марко його правди. Треба слухати Половчанки, каже до себе. Вертає знов до постелі, лягає знову спати. Та вже більше не вагається. Вже ждуть на гордого боярина Марка широкі степи половецькі.

(Дальше буде).

Юрій Вашингтон.

Над широкою, спальною рікою Потомак, в стані Вірджинії, стоїть чималий хутір старинної англійської родини Вашингтонів, Мавнт Вернон. Дня 22 лютого 1732 р., коли все довкруги покривали велитенські сніги, а ріку закував лід, запанувала на хуторі радість. Народився Вашингтонам хлопчик. Назвали його Юрієм, або по англійськи Джорджем.

Хлопчик розвивався дуже гарно. Вже з малечку гартувався до важкого життя в майже безлюдній ще країні, де разураз треба було зводити бої з Індіанами, треба було бути все на поготові, щоби відперти їх напади.

Не одержав молодий Юрчик високої освіти. Не було як, тай де. Знав тільки англійську мову. Та вже від наймолодших літ вибирався він пильністю та второпністю. І вже з дитячих літ визначався прикметами вождя. Шкільні товариші, коли заведуть яку забаву чи ігру, то все казали: „Джордж буде нашим провідником, вождом нашим!“ Нераз устроювали вони „війну“. Одні були за Французів або Індіан, а другі за Англіїців. І все цей відділ, що ним проводив Юрчик, був горою. З найбільшої біди вмів він вивести свою „армію“.

Всього одинацять літ мав Юрчик, як помер його батько. Тепер уже забавам прийшов

кінець. Треба було враз із братом помагати матері в господарці. А тут Індіане, неначе завзялися, разураз нападають, спокою не дають. Важко приходилося Юрчикови, та таке тверде життя було доброю школою для нього. Вже завчасу виробило воно в хлопця холоднокровність, відпорність, рішучість і меткість та сміливість і певність в рішеннях, а токож жадобу пригод. В 15 році життя скінчив середню школу і став землеміром.

Пізнав його багатий льорд Ферфекс, тай каже:

— Меткий ти, юначе, та розумний і підприємчивий. Чи не схотів би ти виготовити пляни моїх земель. А мав він цих земель, мав! Трохи не вся Пенсільванія була його власністю. А Вашингтон на це відповів:

— А чогож би ні! Я готов хочби й зараз! І сміливо вирушив у дикі, непрохідні праліси Пенсільванії. І небаром з'явився в льорда з готовими плянами. Льорд оглядав і казав собі ще й оповісти, як він усе робив. Оглянув, вислухав тай каже:

— Знаменито, знаменито, юначе!

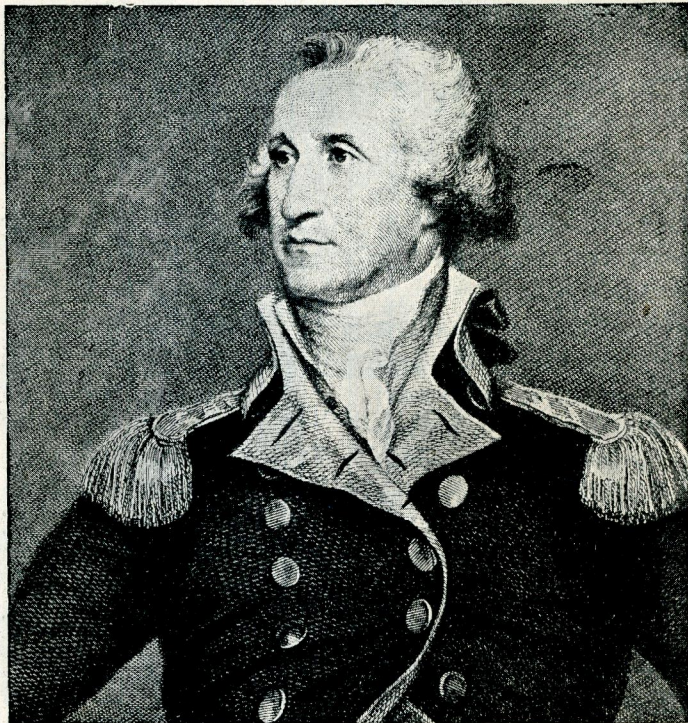
Не міг нахвалитися. А Вашингтонови було тоді всього 19 років.

Теперечки забрався він на добре до загосподаровування родинного маєтку в Мавнт Вернон. Та саме тоді й вийшли граничні спори

— Знаменито, знаменито, юначе!

Не міг нахвалитися. А Вашингтонови було тоді всього 19 років.

Теперечки забрався він на добре до загосподаровування родинного маєтку в Мавнт Вернон. Та саме тоді й вийшли граничні спори

між Францією й Англією. Молодого Юрія Вашингтона замінував англійський король начальником округи (старостою). І зібрав він відділ війська та рушив до бою, щоби прогнати французькі війська знад Огайо. Не мав він зовсім військової освіти, а його військо, а властиво „міліція“ — це була збиранина неслухняних голодранців. А всеж таки він побив ворога. Виявив такий воєнний талант, що стався головним керманічем виправи. Та не тільки воював він, а й переговорював із противниками та листувався зі своїм королем. Всіх зачудовував неустрашимою поставою на боєвищі, притомністю ума, певністю осуду в важних рішеннях. Правда, довго нераз розважував він рішення, та як уже що порішив то переводив вповні й усе добре. Все вибирав найпевніші способи, які могли запевнити поведження в даних умовах. Для своїх вояків був вимагаючий щодо слухняности й виконання обов'язків та zarazом і дбайливий, щоби мали на час харчі, плату та одяги.

З війни вийшов полковником, маючи 23 літ. Тепер думав уже спокійно зайнятися хліборобством. Тому зараз і оженився з Мартою Дендрідж-Кастіс. Та не довго довелося йому спокійно господарити.

Англія, з причини безнастанних війн, сильно була задовжилася. Щоби ратуватися, наложила й на свої кольонії в Америці великі податки. Англійські кольоністи спротивилися цьому. Не так тому, що нехотіли платити податків, а головню тому, що не признавали англійському парламенту права накладати на них податків.

— Це маємо ми самі рішати тут на місці! — відповіли Американці на конгресі. І не дали податків. Тоді Англія наложила мито на чай, що його привозила в Америку.

— І цього не дамо без нашої ухвали! — сказали кольоністи. А коли в американські пристані прибули англійські кораблі з вантажем чаю, Американці скинули весь чай у море.

Тоді Англія вислала свої воєнні кораблі та обложила ними пристані, а винуватців нападу строго покарано.

— До збруї, до збруї! — пронеслося тоді по англійсько-американських кольоніях. — Геть із Англією! Тут наша земля! Ми тут господарі.

І відразу звернули всі увагу на Вашингтона. Революційні Комітети зіхалися в Філадельфії й віддали провід над військом Юрієви Вашингтонови!

Спочатку велося повстанцям. Вони обло-

жили в Бостоні англійську армію. Та в Американців були великі недомогання. Не було воєнних засобів, ні інженерії ні артилерії (гармат). Та не зневірився Вашингтон. Працював над покращанням умовин в армії. А рівночасно прибували добровольці з Європи, а головню з Франції і Польщі. (Тадей Косцюшко, який уформував першу артилерію Спол. Держав, а Казимир Пулавський кавалерію (кінноту).

І мусіла Англія присилати щораз більші сили.

Тоді Американці проголосили незалежність Америки. Сталося це 4 липня 1776 р.

Нелегка була боротьба за цю незалежність. Нераз здавалося Вашингтонови, що не під силу йому ці змагання. Бачив в армії знеохочення. Головно було так, коли Англійці звернули наступ в само серце — на Нью Йорк і Філадельфію. Вашингтон подався з військом своїм назад аж над Гудзон, й тутечки зорганізував уже справжню армію. Небаром прибула в підмогу повстанцям французька фльота. Вашингтонове військо набрало духа. І рушив Вашингтон на Йорк. Обложив його і англійський генерал Корнваліс мусів піддатися зусією армією. Теперечки вже скрізь щастило Вашингтонови. Англійська армія, стиснена в Нью Йорку та Черлестоні, не могла вже нічого вдіяти.

Весною 1782 р. припинилися воєнні діляння, а 20 січня 1783 р. признала Англія незалежність Америки.

Тоді вдячні Американці сказали:

— Вашингтоне, виберемо тебе нашим королем! Та він відповів:

— Ні, я сповнив свій обов'язок і вертаюся у Мавнт Вернон!

Та не дали йому довго там сидіти. 17 вересня 1789 р. ухвалив конгрес славу конституцію Зєдинених Держав Північної Америки, а Юрія Вашингтона вибрали першим президентом нової держави. Так судилося йому ще й давати підвалини під будову нової держави.

Вісім літ був він президентом держави, а в 1797 р. вернувся на свій хутір. Там і помер 14 грудня 1799 р.

Велика й могутня тепер держава — Зєдинені Держави Америки. Можна сміло сказати — наймогутніша на всій землі. Та не тільки силою й багатствами славиться вона, а й громадянською свободою.

В Зєдинених Державах Америки є тепер багато, дуже багато Українців по містах, де вони працюють по фабриках і різних підприємствах. Вони добрі американські громадяни, та не забувають і про Старий Край.

Посилають чимало грошей на культурні потреби рідного народу в своїй рідній землі.

Вдячні вони й своїй новій вітчизні, що пригорнула їх у горю й дала їм змогу працювати й жити під опікою американської свободи.

Тож тепер із усіма громадянами держави Вашингтона й вони святкують щиро це народне американське свято, що тривати буде весь 1932 рік.

Антін Лотоцький.

Пробудження.

(Весняна казка).

I.

Продерлося соняшне проміння крізь хмару і зараз потепліло. Сніг топився на сонці і став капати зі стріх, як сльози.

— Ой, горе-біда! — сказала зима. — Мабуть треба мені вже забиратися. Треба скриню свою замикати.

Перший дізнався про це воробець. Слава Богу, він усю зиму, з її морозами, з її заметіллю й з її голодівками, на своїх плечах витерпів! Нераз він примерзав на холоді; нераз спати без вечері лягав; а ранком бувало встане, злий-презлий, а тут знову нічого в дзьоб узяти.

— Цвір-цвірінь-чірік-слава! Наша взяла! Приходить весна! — закричав він на ціле горло й фуркнув, сам не знаючи, куди.

А по дорогах, по дахах, по плотах другі воробці сидять, гріються собі на сонічку і також, як безумні, цвірінькають...

— Чір-цвір-чір-цвір-чик-чів!.. Хто зиму перебув, той на весні щаслив!..

Наш воробець підлетів д'ним і загорлав:

— Слава! Йде пробудження! Вставай, піднімайся, чесне товариство! Зимі амінь! Буде з неї! Позбиткувалася досить над нами!

— Будьте обережніші! — озвалася з боку снігова баба, — Такі речі говорити небезпечно... Розсердиться зима та ще таким морозцем погостить, що знай наших!...

Але тут усі воробці заступилися за свого земляка, зачіракали, зацвіркотили:

— Не говоріть, бабо, дурниць, будь ласка! Тепер весна, все оживає, веселиться, — і вашій зимі вже кінець. Тай вам не шкодило би, бабусю, по добрій волі розтопитися... А то навіть неприлично. В такий час сторчить снігова дивовижа!

— Ну, се вже моя річ! — воркнула баба, знаючи, що в неї вже давно почав топиться один бік.

А наш воробець, як біснуватий, кинувся будити миші з зимового сну.

А потім полетів у лісову гущу, де під старим вязом був медвежий берліг.

II.

Над берлогом, у малому дуплі вяза, жила з родиною миш. Вона запевнювала всіх, що в неї є медвежа канцелярія. Воробець передівсім збудив її.

— Гей, ти! Сива шкірко! Вставай! Весна, чір-чі-рік!

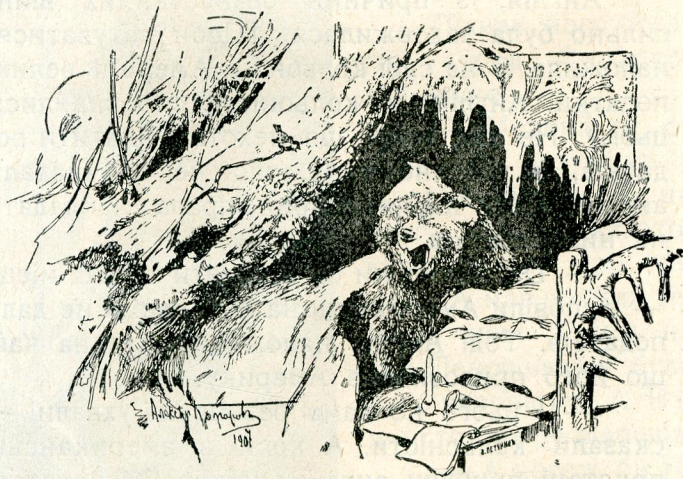
Мишка схопилася, як опарена.

— Невже? Що ви кажете? Слово чести?...

— А чогож я мавби тебе дурити? Подивись на сонце, вийди, як тепло! Благодать! А твій пан спить?

— Спить певно! — сказала миш.

— Збуди його! Нехай встає, весну зустрічає!

Але миш боязливо заперечила головою.

— Боюся! Він дуже нервовий! Щобудь не по його, то трісне лабою, що й не встанеш...

Але воробець був очайдух. Він попросту влетів у берліг, сів медведєви на самий ніс і зі всіх сил дзьобнув його в ніздря.

— Вставай! Косолапий! — запищав воробець. — Годі вже хиріти! Мало тобі було зими?

Медвідь заревів з просоня, аж ліс затремтів. — Гвалту! Розбійники! Я вам покажу!...

Але воробець не боявся. Він фуркнув з медвежого носа, сів собі на гілячці й знову зацвірінькав:

— Ех, ти сплюху! Вставай, ваша косолапенці! Протри очі! Весна в лісі! А ти спиш!

— Я сплюху! Тільки крихту задрімав, — а то весь час працював.

Воробець аж перекинувся від сміху.

— Ти працював? Таж ти й свічки — бачу — не світив, брехуне! Ну, ну! Годі вже гнити в берлозі. Вставай, весні вклонися!

— Відчепися! — вередував медвідь. — Що то за безличність? А таки не вийду й за сну знову і весни не буде!...

— Ото, лінюх! — лютував воробець. — Йому лише спати та лабу ссати. Ні, друже! Виходи тай берися до якої роботи!

І воробець полетів, не журячись тим, яку метушню счинив у лісі своєю новиною.

Медвідь почав руйнувати, й найперше зруйнував мишаче гніздо і подусив мишенят, ледви стара миш утікла живою.

— Грішнику безсумлінний! — кричала стара миш здалека. — Чи ти з розуму зійшов?...

— Як смів мене воробець будити? — ревів медвідь. — Власне снівсь мені пре-гарний сон і він мені перервав, той шибеник!

— Щож він тому винен! Весна!... — говорила миш.

— Бреше! Не весна! — ричав даліше медвідь, вилізаючи з берлога. — Зараз я вам покажу штуку, попам'ятаєте мене...

Але коли він опинився на вільному повітрі й ясне сонце бризнуло на нього жмутом світла, — він сам побачив, що зими кінець. Отже й кінець його снання...

Довкруги було так ясно, так весело, так радісно, що похмурий звір і сам розпогодився, потряс шерстю й проговорив:

— О, справді, справді... Весна, весна... Гарно, гарно... Але воробець таки несмів мене рушати... бо ще хтось подумав би, що то я його налякався й виліз з берлога!...

Але довкола була така радість, усі сотворіння так захопилися весною, що й ніхто не звертав уваги на медвежі химери.

А. Т. Давидів.

Небезпечне здобування поживи.

Тяжко приходить деяким людям здобувати щоденну поживу. Мешканці морських побереж не сіють хліба, а кормляться тим, що попаде їм при ловлі риб, або на ловах морських птиць, або шукають за яйцями по птичих гніздах. Морські птиці зносять яйця на високих і стрімких скалах, куди чоловікові дуже важко, а навіть небезпечно, дістатися.

На образку бачимо чоловіка, що звисає на шнурі і чіпляється рукою за беріг скали, щоби шукати за птичими яйцями між скельними розколинами. Якби так, не дай Бог,

шнур урвався, то чоловік упав би стрімголов і розбився на смерть.

Але в той спосіб здобуває він поживу для себе і для своєї рідні, тому й не думає навіть про цю небезпеку. Треба йому роздобути поживу для себе і прокормити рідню, тож це примушує його наражувати своє життя на небезпеку.

Бачите, любі читачі, як то тяжко мусять люди трудитися, щоби здобути собі прожиток. Тому вчіться пильно й витривало, бо наукою добувається хліб найлегше і найпевніше.

Що це таке?

Бачить — не бачить,	Кривду соромить,
Чути — не чує,	Правди навчає,
Мовчки говорить,	Часом жартує,
Дуже мудрує.	Смішки справляє.

Люба розмова;
Дай Боже, діти,
З нею до віку
Знається, дружити.

Відгадка.

Хтож то така,	Як не вгадали,
В світі щаслива,	Стану в пригоді,
Мудра, правдива	Річ коротенька —
І жартоблива.	Книжка, тай годі!

Леонід Глібів.

К. Малицька.

Чистенький і Юрзи-Мурзи.

5. Став „Чистенький“ і міркує:
„Ой погано! — він це чує —
Треба їх поратувати,
Помочі для них шукати“.

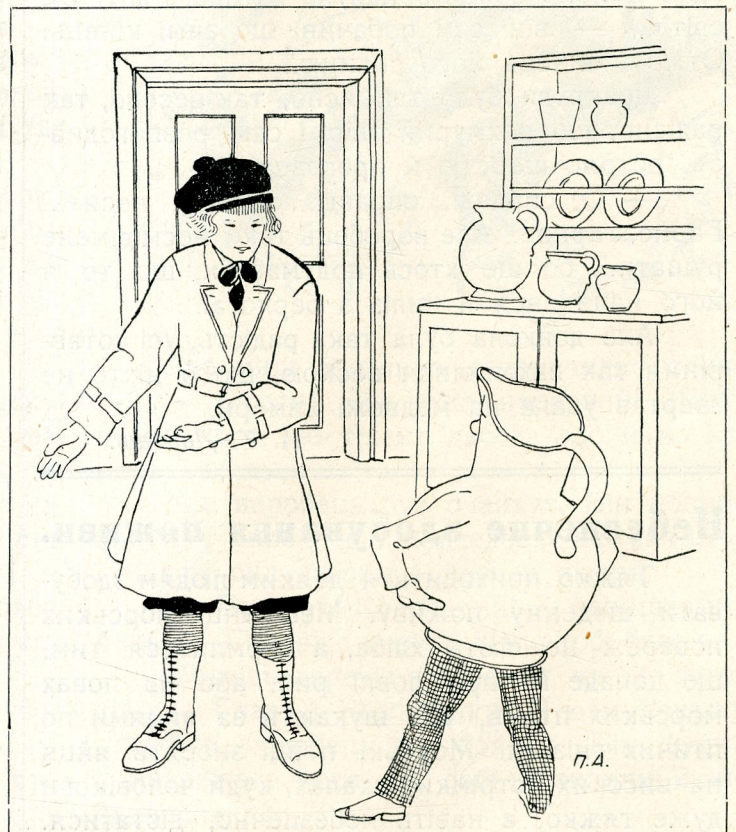
І біжить до Губки-пані...
Всім губки вам добре знані:
Кожда губка жовто вбрана,
Дірочками переткана.

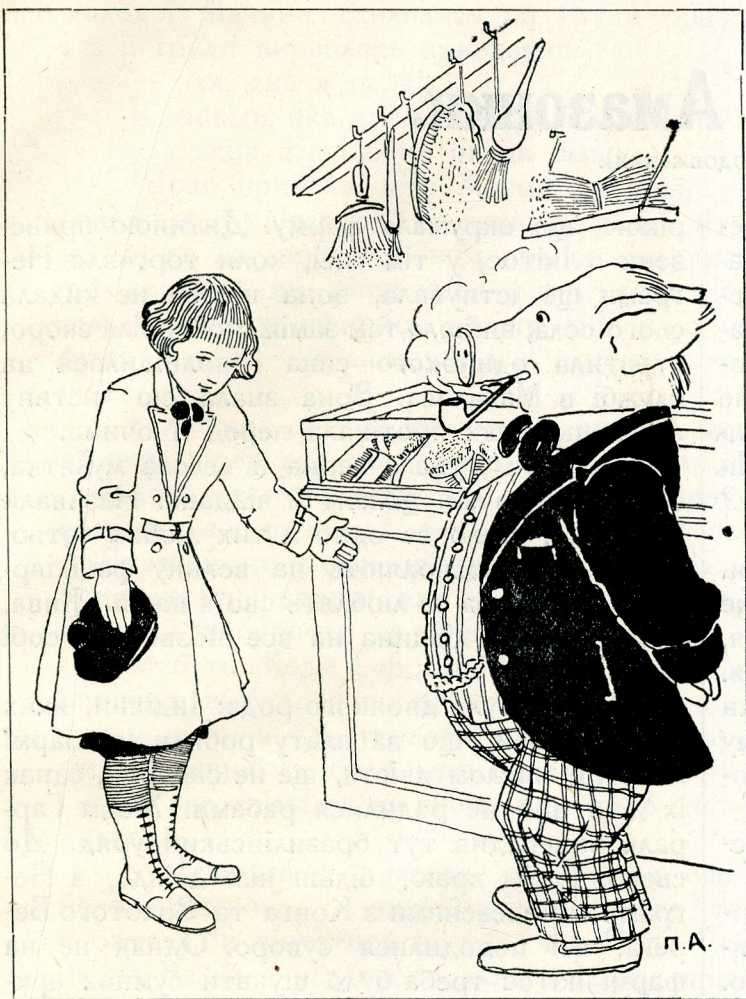
Любить дітям послужити,
Шурувати їх і мити.
В неї наш „Чистенький“ про-
[сить,
Щоб обтерла Мурзам носи.

6. А від Губки йде до Збана,
Вельми ціненого пана.
Збан під боки пишно взявся,
Все розвідав, розпитався.

А відтак, води набрав,
І синів всіх згуртував.
Біля Збана жив пан Мило,
На ім'я йому — Кирило!

Хлопець і його благає —
Бо дід досить мила має;
Дід ласкаво поглядав,
Дати мила обіцяв.

7. А потім, впросивши Мила,
Йде „Чистенький“ наш до
[Рила;
А той Рило — пан багатий,
Є що в нього позичати.

Скрізь щітина і щітки
І гребені й віники —
Тай сам Рило вбраний, взу-
[тий,
В камізолу, у сурдути.

На ногах штани в кратки,
На копитках сандалки;
Він „Чистенького“ приймає,
Помагати обіцяє.

8. Ось вертає наш „Чистенький“
Має кошик він повненький:
З гребінцями і щітками,
З милом, порошком, з шмат-
[ками.

Перед ним ідуть збаночки,
Витинають всі таночки,
Мов ті діти веселенькі,
Чисті, раді, пузатенькі.

Йдуть, щоб з Мурзів тих па-
[тлатих,
Чистих діточок зділати...
В них чистенька є водичка,
Що так гарно миє личка.

(Дальше буде).

Юлій Верн.

Плесом Амазонки.

(Продовження).

Однак, у тій супокійній людині, якій немов би все велося в життю, можна було за примітити якусь тугу, якої не могла перемагати навіть ніжність Якіти. Чому сей праведник, всіми шанований, поставлений в умовах, які повинні би забезпечити щастя, не показував сього щастя? Чому був він щасливий тільки іншими, а не самим собою? Чи се не якесь таємне горе давило його душу? Його дружину боліло се невимовно.

Якіті було тоді вже сорок чотири роки. В тій тропічній околиці, де її ровесниці вже майже старухи в тридцятих роках життя, вона рівнож вміла опертися впливам підсоння. Її риси, згрубілі дещо, тим гарніше, зберігали гордий вид португальського типу, в якому шляхотність лиця так сильно зливалася з достойністю душі.

Беніто і Міня виявляли безмежне і тривале привязання та любов родичів.

Беніто двадцятьоднорічний, живий, гарний молодець був протилежністю свого приятеля Мануїла, поважнішого та розвиненого. Великою радістю для Беніта було, коли по цілیم році, проведенім у Белемі, так далеко від фарми, він вернувся зі своїм молодим приятелем у батьківський дім, побачився з батьком, матір'ю, сестрою і знайшовся (він пристрасний ловець) серед просторих лісів горішньої Амазонки, повних тайн, які довго ще скриватимуться перед людиною.

Міні було тоді двадцять років. Се була незвичайно гарна дівчина, смаглява, з великими синіми очима, які розкривали всю її душу. Середнього росту, струнка, жива, поважніша від брата, добра, лагідної вдачі, була вона всіма люблена. Про се можна було без страху поспитати й найнищих слуг на фармі. А приятеля її брата, Мануїла Вальдеса, нічого було й питати, якою він її бачив. Він був надто зайнятий тим питанням й відповів би не без деякого прибільшення.

Опис родини Гарралів не був би повний, колиб не згадати про численну службу.

На першому місці треба поставити стару, шістьдесятьлітню Негритянку, Сібелю, няню Якіти, яка давно вже одержала волю від фермера і наче була членом родини. Вона говорила „ти“ матері й дочці. Ціле життя провела ся добра жінка серед тих піль та лісів, над

рікою, що оточувала фарму. Дитиною привезена в Ікітос, у тім часі, коли торгівля Неграми ще існувала, вона ніколи не кидала сього села; вийшла там заміж, повдовіла скоро, втратила одинокого сина і полишилася на службі в Магальяса. Вона знала сю частину Амазонки, яка протікала перед її очима.

Міні usługувала гарна й весела мулятка, одних з нею літ, цілком їй віддана. Називали її Ліною. Було се одно з тих любих сотворінь, яким дозволяють на велику фаміліярність, та які за се люблять своїх панів. Жива, пуста, весела дівчина на все дозволяла собі дома.

Слуги були двоякого рода: Індіани, яких сотня людей, що за плату робили на фармі і Негри числом двіста, ще не свобідні, однак їх діти вже не родилися рабами. Жоам Гарраль випередив тут бразилійський уряд. До сього, в тім краю, більш ніж деінде, з Неграми, привезеними з Конга та Золотого Берега, всі поводитися суворо. Однак не на фармі Ікітос треба було шукати сумних примірів жорстокости, які так часто стрічалося по інших плянтаціях.

IV.

Нерішучість.

Мануїл любив сестру Беніта і дівчина не була йому байдужою. Обое вміли оцінити себе взаємно. Вони дійсно були гідні одно другого.

Не маючи вже змоги обманювати себе щодо своїх почувань супроти Міні, Мануїл вперед виявив се Бенітови.

— Приятелю! — відповів розрадуваний молодець, — се прекрасно, що ти хочеш женитися з моєю сестрою! Лиши все мені! Я вперед поговорю з матір'ю і вже можу обіцяти тобі, що її згода певна!

В пів години пізніше було все поладжене. Беніто нічого нового не сказав своїй матері; добра Якіта вичитала се в серці молодих людей скорше, ніж вони самі про се дізналися.

В десять хвилин опісля, Беніто стояв перед Міною. Треба сказати правду, що й тут не потребував він тратити багато часу на красномовність. При перших словах, головка

молодої дівчини схилилась на груди брата і з її груди вирвалось признання:

— Ах, яка я рада!...

Відповідь, яка майже випередила питання — була ясна. Беніто не питав більше.

Щодо прихильності Жоама Гаррала — годі було сумніватися. Та якщо Якіта і її діти не зараз заговорили з ним про се подружжя, так се тому, що рівночасно з тим вони хотіли поставити питання, яке трудніше могло бути рішене — а саме, де має відбутися весілля?

І дійсно, де? В маленькій хатині, яка заступала церкву? Чому ні, коли Жоам і Якіта одержала благословення від патра Пассаня, священника ікітоської церкви? В тім часі в Бразилії не знали ще цивільних вінчань і посвідка церковної влади була достаточною до законності подружжя.

Мабуть Жоам Гарраль бажав би, щоби вінчання відбулося в селі Ікітос, з великою церемонією, в присутності всіх жителів фарми; та якщоб се було його бажанням, то мусів би звести маленьку війну, щоб воно сповнилося.

— Мануїле — сказала дівчина до свого судженого, — якщоб спитали мене, то я бажала би вінчатися не тут, а в Парі. Сеньора Вальдес нездорова, вона не може приїхати в Ікітос, а мені не хотілось би стати її дочкою, не познайомившись з нею. Моя мати так само думає. Ми хочемо наклонити батька, відвезти нас в Белем до тої, чий дім небаром має стати моїм домом. Ви годитесь на се?

На се пропозиція Мануїл відповів, подавши руку Міні. Він рівнож дуже бажав, щоби його мати була присутною при його вінчанні. Беніто також згодився на сей плян і треба було тільки намовити Жоама Гаррала.

Молоді люди пішли того дня на полювання в ліс, для того, щоби Якіту лишити саму з мужем. Жоам Гарраль, тільки що вернувшись, сидів на бамбусовій канапі, коли Якіта, збентежена дещо, сіла біля нього.

Вона журилася не про те, як звістити Жоамови почування Мануїла до їх дочки. Щастя могло бути забезпечене тільки тим подружжям і Жоам буде радий розкрити рамена новому синові, якого добрі прикмети він знав і цінив. Якіта почувала, що вага питання лежить у тім, щоби пересвідчити мужа в конечности покинути фарму. Дійсно, з того

часу, як Жоам Гарраль, ще молодим, приїхав в сю околицю, він не покидав її ніколи, навіть на один день. Хоч вид Амазонки, тихо пливучої на схід, приманював плести з нею, хоч Жоам кожного року сплавляв дерево в Манао, Белем, Пару, хоч кожного року глядів, як відїжджав Беніто по вакаціях у школу, йому ніколи не приходила думка поїхати з ним.

Плоди фарми, лісів й пасовищ фармер продавав на місці. Так, неначе не бажав він поза овид, окружуючий той Еден, в якому пліло його життя, переступити ні думкою, ні поглядом.

Се було причиною, що коли двацять років Жоам Гарраль не переїздив за бразилійську границю, ні його жінка, ні дочка не були ще в Бразилії. Однак було в них бажання пізнати дещо сю гарну країну, про яку так часто говорив Беніто. Двічі чи тричі Якіта розвідувала думки мужа, так все зазначувала, що думка покинути фарму, хочби на кілька тижнів, викликала сум на його лиці. Очі його мутніли і голосом тихого докору він одвічав:

— Пощо кидати наш дім? Чиж не щасливі ми тут?

Якіта не сміла настоювати перед тим добрим чоловіком, якого ніжність так її вражала. Однак у тім випадку можна було подати важну причину. Вінчання Міні давало саме добру нагоду відвести її дівчину в Белем, де вона мала жити з мужем.

Там вона побачить і привчиться любити матір Мануїла. В який спосіб міг Жоам спротивитись такому слушному бажанню? В який спосіб не зрозумів би він також бажання жінки пізнати ту, яка буде другою матір'ю її дочки?

Якіта взяла за руку свого мужа і тим тихим голосом, який став для нього музикою життя, сказала до свого товариша:

— Жоаме, я прийшла поговорити з тобою про наш плян, який ми горячо бажаєм сповнити, та який вчинить і тебе таким щасливим, як наших дітей і мене.

— Про що говориш, Якіто? — спитав Жоам.

— Мануїл любить нашу дочку, вона рівнож його і в тому подружжю знайдуть вони щастя...

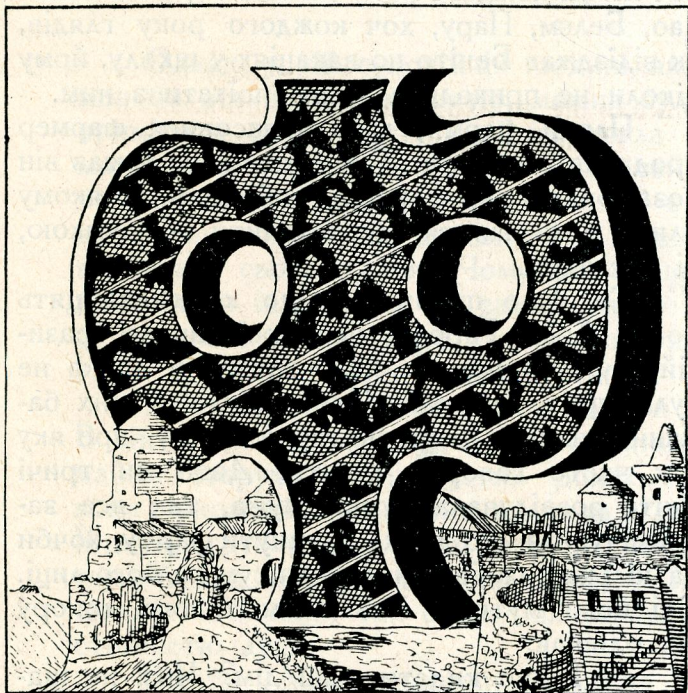
При перших словах Якіти, Жоам Гарраль встав, не будучи в силі запанувати над собою. Очі його закрилися, так неначеб не хотів він стрінутися з очима жінки.

(Дальше буде).

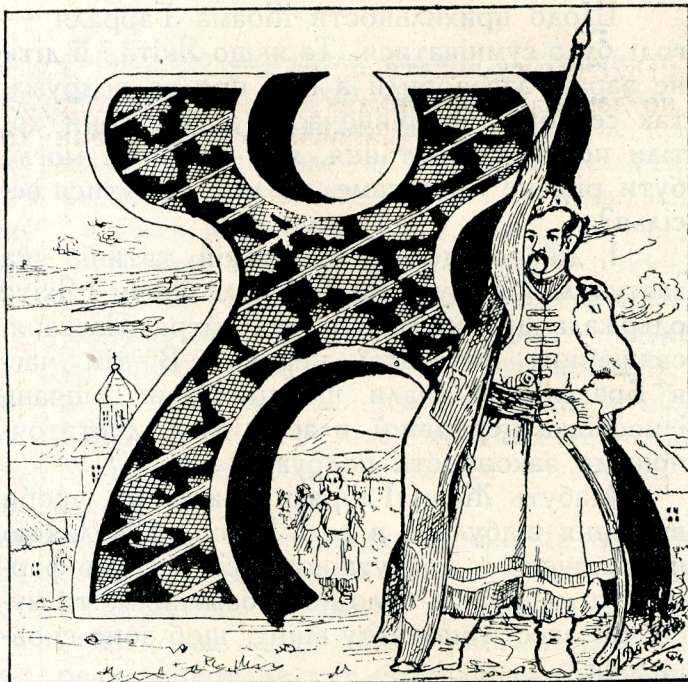

Олесь ЧМОЛАНК.

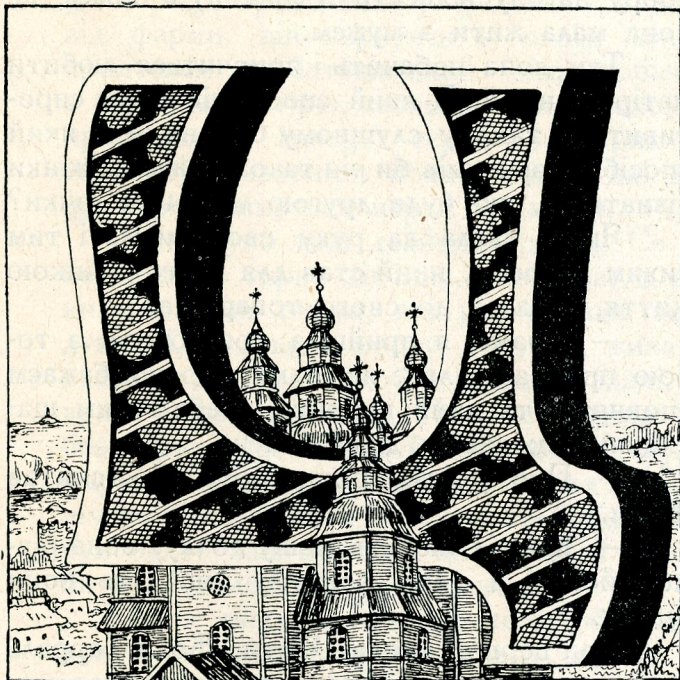
Віршована Азбука.

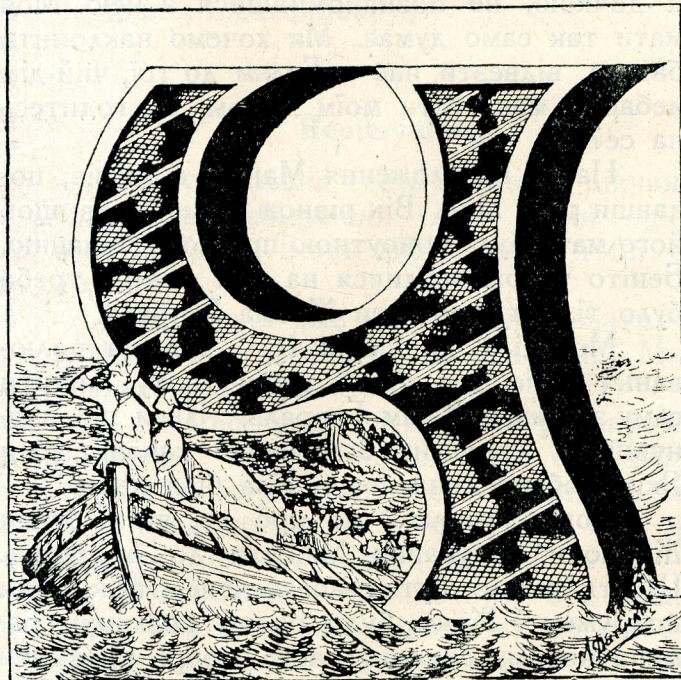
ФОРТЕЦЯ найсильніша навіть
Не охоронить України,
Як буде серце в нас лукаве,
Як нас незгода не покине.

ХОРУНЖИЙ край прапору свого
На сторожі стоїть ось сам —
Він радше згине біля нього,
Та не віддасть його врагам.

ЦЕРКВА Божа ось тут на горбі
Серед рідного стоїть села —
Для людей всіх у журбі
Вона все потіхою була.

ЧАЙКИ — се човни, що все ними
Козацтво плало через море
У бій з Татарами грізними,
Й Туреччині на страх і горе.

Анатоль Курдидик.

Малий Андрійко.

Андрійкови минало саме дев'ять літ, як попрі їх хату — стару будку при залізничному шляху, — перейшли перший раз українські стежі.

Андрійко відразу пізнав їх. Він-же бачив і Малярів і Москалів і Німців і знав, що таке Січові Стрільці, бож при них служив стрийко Микола, а він, як приїде, було, на відпустку — то Андрійкови тільки очі світяться — так цікаво оповідає.

Андрійко знав, що таке козаки, де Україна, хто такий Шевченко. Все те знав. І в школі чув і бувало батько розкаже і книжечки такі прегарні купувала мати, як їздила до міста.

І як стрий Микола казав: „Миж нове козацтво, що бореться за Батьківщину“, — то Андрійкови ті слова в маленьке серденько застрягали, а по ночах снилися йому козаки, як їхали кудись та все до нього кликали:

— Андрійку! а ходи-но з нами!

Ох, пішов би, пішов би Андрійко — так нічо з сього. Пробував підняти стрийкового кріса — та ледви підніс, а шаблю — то одною рукою ледви рушить. А двома ледви, неледви, підніме на плечі — тай то взад біда тягне...

Отже Андрійкови тільки хочеться, так дуже хочеться, вирости на великого козака. Або іноді хочеться, щоби дітей брали до війська. Щож? Подавалиб їм маленькі крісики та шаблі — чи не воював би? Ой, ще як!...

І отак — Андрійко в один ранок — знає, поїзди не пішли. Тихо було довкола будки (а село далеко), а під вечір надійшло їх трьох. Увійшли в хату, а батько так широким витав їх! А Андрійко тільки очі випулив та слухав. І як вчув, що це своє військо — то маленьке серденько в грудях аж застрибало.

...А тоді з кленів, що росли за будкою, летіли золоті листочки. Листопад був...

Вони, ті три, побачили його, а один з великими вусами (зовсім козак — подумав Андрійко) всміхнувся до нього тай каже:

— А ти, хлопче, не пішов би з нами?

А Андрійко:

— Піду!

І так йому соромно потім стало — бо щож? Він малий, кріса не підніме, а шаблю двома руками хіба тільки...

Під зиму Андрійко знов до школи почав ходити, а в школі все вже інакше. Учитель розкаже про князів, гетьманів, про Україну, а всі слухають. Цікаве те все, прецікаве.

Цілу зиму дрибтів Андрійко закуреною снігом доріжкою до школи. Десь відбігла охота до санок (вторік то так санкувався!) а як зійдеться з товаришами то відразу: два табори, — та давай перішитись снігом! Та давай кричати: гурра!

А поїзди йшли, везли та везли військо. Вертати — ніхто назад не вертав. Мабуть

іншою дорогою вертали.

А їхали всі такі бідні — обдерті, без черевиків, голодні. Нераз Андрійко морочив собі головку — чому воно так — тай не знав. А то боротьба важка, а в краю, що стільки літ над ним хуртовина готіла — була нужда. І нужду ломив тільки голос обов'язку, що всіх, всіх кликав на фронт.

Настали морозні дні; тоді Андрійко думав:

— Як то вони в такий мороз у полі в ровах, серед холоду та сніжних піль день в день?

Він не знав, що як для Батьківщини щось робиться — то ні голоду, ні холоду, ні болю не чуєш...

Але вкінці й зима минулася. Позабирала останні плястри снігу, що по полю, наче лахмани з її чистої, білої сорочки лежали, тай пішла. А над загонами роздзвонилися жай-

воронки. Почали журавлі тягнути ключами. Бузьки стали ходити по сіножатах.

Ой! Зелено так, ясно, сонішно! Жити хочеться!

А гармати грали та грали. Термосили воздухом і той гук їх ставав з дня на день сильніший, чим раз сильніший.

Врешті, як зацвили черемхи (так пахло кругом!) почали поїзди в той бік іти. Вертали. Сумні, без пісень, вертали вояки, їхали обози, гармати, кухні, коні...

Як на біду батько захорував. Отак ні з сього, ні з того, заслаб, тай ляг у постіль. І мати каже Андрійкови виходити до поїздів з червоною хоруговою.

Він стане, випрямиться, хоруговку держить просто і так йому гордо, як з поїздів дивляться на нього.

Як дивляться — то Андрійкови хочеться крикнути:

— Бачите, — і я Батьківщині служу!

* * *

Аж одного дня гармати замовкли, та настала дивна тиша. Поїзди один за другим цілий день їхали, але в той бік. Вертали!

Під вечір останній проїхав — тай тихо зробилося біля будки. А як ніч западала — то останні стежі в будку прийшли. І батько зажуреним голосом до них заговорив:

— А на когоч ви нас, панове, лишаєте?

А тоді один старшина (Андрійко пізнав по відзнаках) сказав до батька:

— Не журіться! Вернемо за три-чотири дні.

Так і було. Ранком прийшли тамті. Бушували по хаті, та домагалися їсти, і грошей хотіли, а батька прямо викинули з ліжка, яке перекинули та перешукали. А всі облича такі чужі, непривітні, мова незрозуміла. В селі підпалили кілька хат і побили багатьох людей.

Ох, затиснув-же тоді кулаки Андрійко.

Та далеко вони не зайшли. Зараз за селом окопалися і гармати заревіли, як голодні воли. Цілий день один і другий над лісом, що в далі маячів, хмарки і хмарки: Брах! Брах!

А третього дня втікали. Вони штрекою, а над штрекою трах — шрапнель! Вони по-лем, а наперед них брум! — гранат. І Андрійко дивився з вікна тай всміхався:

— Добре наші бють!

Пробігли останні, задихані, зіпрілі. А за ними може за півтори години знов наші стежі! І як батько питав чи дадуть наші раду, то сказали:

— В ночі піде панцирка тай пробе фронт.

І знова вернулися.

Чекав тої ночі Андрійко. Не того чекав, що панцирки не бачив, але чого іншого.

Як відійшли з поворотом стежі наші, бачив він, як під другою будкою розібрали ворожі вояки шини. І вже мав готовий плян: Задержить! Бо інакше відуть і розіб'ються.

Пішов непомітно до сіней, поспробував у котрій лямпі є нафта (а було їх щось шість) і непомітно заніс її в корчі, забравши мамі аж цілу коробку сірників.

І вже було темно геть — а панцирка не надїздила. Андрійкови вже змудилося ждати, вже думав йти спати — коли се з другої

стації дався чути голос:

Чах-чах-чах!..

О! Андрійко знає, що це панцирка. Поїзди так не чаккають. І він побіг у корчі, засвітив лямпу сірником, та заслонив блюзою, щоб ніхто не видів світла.

Сидів так у корчах і ждав, а панцирка все блище і блище: шах-чах, шах-чах; — а серце Андрійкови важко об береги грудей валить: бах! бах! бах!

Розумів усе. Вони розібрали шини... цього ніхто не знав... і панцирка пішла була... А до того може ще й засідку зробили. Але не був би він Андрійко, якби не задержав панцирки!

Панцирка на скрут двома ясними вогнями, а Андрійко прожогом зпід тернового куща, став посеред шин (а світло таке ярке на шинах! і підніс лямпу в гору. Раз, другий, третій.

Панцирка не ставала. Їхала! Андрійко подумав собі: Може мене не бачили? Може занизько я лямпу підніс?

Зібрав усі свої діточі сили й ще раз підніс, ще раз і ще раз... А серце — не серце, а молоточок такий...

І нагло: Ш-ш-ш-ш!..

Почала звільнювати. Андрійко пустився до неї з лямпою, сказати хотів — аж нагло з усіх боків:

— Паф! паф! паф!..

Андрійка вдарило щось в плечі, він аж упав. Шарпнувся — а біль такий...

Але нічо. Панцирка станула і нагло з неї: Тррррррр! — затарахкотіли скоростріли.

Почалося пекло. В повітрі засвистало, загуділо. З усіх сторін затріскотіли скоростріли. Врешті втихли — але по тамтім боці. Панцирка рушила знов, але кількадесять кроків далі мусіла знову стати: впоперек шин лежав Андрійко з лямпою, а на плечах у нього велика червона рана.

Як піднесли його, то ще вишептав:

— Шини зірвані... коло другої будки...

Сказавши це — опустил головку і сконав.

А над маленьким трупом стояли дуже вояцькі постаті тай дивувалися:

— Таке мале хлопятко, а вже вміло жертвувати себе Батьківщині...

Картини зі „Світикового Альбому“.

Малий майстер.

У селі, що звесь Бертешів,
Втіха татка і мамусі, —
Цікавенький хлопчик Дусьо,
Все майструє щось, все теше.

Він і майстер і господар,
То в життю він не пропадає,
Всьому сам колись дасть раду,
Сам направить всяку шкоду.

Та наш Дусьо і читати
Книжечки теж любить дуже,
Щиро з ними все він дружить,
Має вже книжок багато.

Рочок Дусеви десятый,
Вже в четверту класу ходить,
Мов струмочка ринуть води,
Вміє вплавно так читати.

»Світика« кохав вже змалку,
Хоч не вмів ще сам читати,
У старшенького все брата
»Прочитай!« — просив він палко.

Братчик в Дуся був старшенький,
Та пішов він вже до Бозі
Й мають Дуся лиш одного
Вже тепер тут батько й ненька.

Рідний на добро Громаді
Най росте наш майстер Дусьо,
А для мамці та татуса
На потіху, на відраду.

Не опруся я покусі,
Скажу ясно та коротко:
Це Венгльовський є Володко
Той завзятий хлопчик Дусьо.

Я. В.

Штучки для розвеселення гостей.

Гості часто є вдоволені з гостини, де знайдеться хтось, що потрапить їх забавити веселими штучками. Понище подаємо дві штучки, які можна перевести в кімнаті, де розіллята вода не зробить ніякої шкоди.

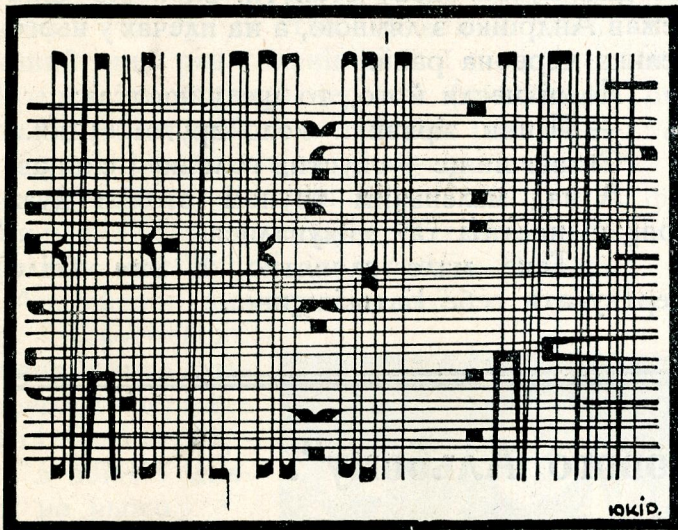
1. Хтось проголошує, що він покладе ринку на повнену водою на кінець мітли. Він держить одною рукою мітлу, а другою рукою придержує ринку з водою кінцем держака від мітли. Відтак вилізе на крісло і приставить ринку до стелі та притисне її до стелі мітлою. Тепер попросить когось з гостей, кого думає вибрати на жертву забави, щоби зловив за мітлу і придержав нею ринку з водою при стелі, поки він зіліз з крісла. Той, не підозвріваючи нічого злого,

скоро послухає. Всі особи, на даний шукарем знак, виходять з кімнати, забираючи і крісло зі собою. Тепер той, що держить мітлою ринку до стелі, переконається, що він є жертвою, бо дав себе зловити. Як-же він опустить ринку з водою, щоби не обілляти себе?

2. Другу штуку виконується в той спосіб: Штукар скаже комусь піднести обі руки в бік поземо, долонями звернені до землі. Відтак бере дві склянки, наповнені вщерть водою, й покладе їх на верх долоні обох рук. Всі гості відходять на бік, лишаючи того, що тримає склянки на долонях, щоби без нічиєї помочі знайшов спосіб увільнити руки від склянок і щоби не розілляв води.

Загадки.

Прямолінійний ребус (1 точка).

Крутіть, вертіть, обертайте, два написи відчитайте!

Складова географічна загадка (1 точка).

Ар, зас, мінг, Ші, я, сас, Ок, ма, кан, Вой, ор, вий, Йорк, ля, Ін, ка, ді, Не, ка, Тек, брас, го, Ге, гія, на, го, Но.

З порозкиданих 27 складів зложіть назви: 7 стейтів і 2 найбільших міст Північної Америки.

Початкові букви, читані з гори в низ, мають дати назвисько творця Сполучених Держав і першого їх президента.

Шифрована загадка (3 точки).

(Подала Дозя Канда).

6, 4, 2, 4, 13, 6, 7, 14, 1, 15, 10, 3, 4, 12, 5, 11, 3, 9, 8.

„Відшифруйте“ цей заклик, вставивши на місце чисел відповідні букви.

Ключ до розв'язки:

6, 7, 14, 10	— Гірська стежка.
5, 4, 1, 11, 2	— Часть доби.
3, 9, 12	— Рід дерева.
8, 14, 8, 14, 13, 15	— Рід папуги.

Загадка (1 точка).

(Подав Ємке і присвятив ученицям III кл. гімн. жін. в Перемишлі).

Чи знаєш міст діамантний, як із чарів?
Старець його будує, без філярів
Понад найглибших рік могучі філі —
Широкий міст і довгий многі милі.
Найтяжчі тягарі міст легко носить,
Старцеви на будову три дні досить.
Та лиш старець відійде й ясна панна
На міст той вступити як зоря поранна,
Така у неї чудотворна сила,
Що міст в мить прискає, як банька з мила!

Переписка з читачами.

Число 7-ме одержуть лиш ті дійсні передплатники, що вирівнали залежності та надіслали передплату за I квартал 1932 р. Упімнень окремих Видавництва писати не буде, бо се тепер дуже дорого коштує, а кождий передплатник повинен, сам без ніяких пригадок, вести евіденцію влат на аборновані газети згл. журнали. Адміністрація подала на опасках у 5 числі (червоним атраментом) квоту, якою залягають всі „посліплатники“. Тому, хто до 25 марта ц. р. не надішле цієї вказаної квоти — тому здержитися дальшу висилку „Світа Дитини“. **Адміністрація.**

Гануса Романович у Ростерн (Канада): Твоїм листиком я незвичайно вважувався, бо так чомусь мало одержую листиків від моїх маленьких приятелів і приятельок зза Океану. Дякую Тобі за фотографію, яку надіслала до мого Альбоміка! А Гануса Марковська — се справдішній „хлопчик“! Вона усміхається на світлиці так, як хлопчики сміються. Де ви виступали в укр. танках — у школі, чи в Народнім Домі на концерті? Чи в Ростерні є українська „Рідна Школа“? Дуже сердечно дякую Тобі, любенька Ганусечко, за надіслані побажання та за жертву, закладовану Тобою й сестричкою, на пресовий фонд „Світика“. Постарайтеся обі зі сестричкою зацікавити мною всіх своїх товаришок та намовте їх, щоби також познайомились зі мною. Не забувайте про мене і пишіть часто!

Ігор, Надя й Сяня Іваночки у Вадовицях: Щира дяка Вам за любенький привіт тай за ленту на пресовий фонд. Всі Ваші жертви вказані в тім числі.

Ігор Міхняк у Городенці: Дякую Тобі за пам'ять та за таку оригінальну світлинку з вакацій. Яку школу граєш на скрипці? Як іде наука Олюсі? Чи вже покінчила „Буквар“? Чи совгається також?

Нуса Стецьківна в Ременові: Тішуся тим дуже, що ждеш так нетерпеливо на мене. В найбільших числах буде багато гарних образочків, тай будуть дотепні сміховинки. Загадочну візитівку поміщу. Па!

Наталка Майківна в Тернополі: Кілько належитьсь по конець марта титулом передплати — то було подане на опасці. Дуже мені жалко, що вже бажаєш зі мною розпрощатися! Миж так довго знаємося і я сподіюсь, що Ти таки ще роздумаєшся тай дальше останеш при мені. Мушу тобі, любя Наталочко, сказати в тайні, що маю приятельок не з одної II класи гімназ., але й з III й IV класи, які мене дуже радо читають, тай не кажуть, що для них за... вузенький. Саме в тім році я трохи своїм змістом „споважнів“ — щоби в той спосіб заінтересувати своїх старших читачів і читачок. На читання поважних журналів будеш мати час... по скінченню гімназії. Старайся як найдовше бути в царстві молодости на провесні свого життя, бо все вернеться... лиш молодість не вернеться!.. Сеж так гарно сказав колись на сторінках „Дзвінка“ перед 40 роками Дідусь Кенір. Тому добре роздумай сю справу тай нашиши ще листика до мене.

ЖЕРТВИ.

На „Пресовий фонд“:

Гануса Ромаіович у Ростерн (Канада) 22:80 зл., І. Н. С. Іваночки 2 зл., Леся й Оксанка Бризгунівні 2:60 зл.
Разом: 27:40 зл.

На „Рідну Школу“:

І. Н. С. Іваночки 5 зл., Ірця і Зеня Мазурівні 2 зл., Леся Бризгунівна 1:30 зл.

На фонд Інвалідів:

І. Н. С. Іваночки 3 зл., Оксанка Бризгунівна 2:60 зл., Ірця і Зеня Мазурівні 2 зл.

На фонд сиріт і воєнних вдів:

Леся Бризгунівна 1:80 зл., Ірця і Зеня Мазурівні 2 зл.

Умови передплати: В краю річно 10 зл., квартално 3 зл., місячно 1 зл. Ціна числа 50 сотиків. — Для Америки 1:50 дол. — Для Канади 2 дол. канадійські. — Для Чехословаччини 50 Кч. — Для Румунії 240 леїв.

Редакція і Адміністрація: Львів, ул. Зіморівича ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько.

З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

